

Oversigt – svar – Espoo-proceduren

Kontor/afdeling
Center for Undergrund og
Beredskab

Dato
30. oktober 2019

J.-nr. 2019 - 86445

/ksc

Indhold

Høringssvar	2
Estland	2
Finland	4
Tyskland	19
Letland	24
Litauen	29
Polen	30
Sverige	53
Andre høringssvar modtaget i løbet af Espoo-processen	62
Yderligere høringssvar modtaget fra oprindelseslande og berørte parter	79
Polen	79
Sverige	85

Høringsvar

Estland

Nr.	Høringspart	Svar	Svar, Nord Stream 2 AG	Svar, Energistyrelsen
1	Den Estiske Fond for Naturen	Den Estiske Fond for Naturen gentog sin holdning, at den påtænkte sydøstlige rute ikke afhjælper de problemer, som fonden bragte på banen i Espoo-høringsproceduren i 2017. Nord Stream 2-gasrørledningsprojektet er til stadighed i strid med de internationale klimamålsætninger, herunder Den Europæiske Unions forpligtelser forlods og i medfør af Paris-aftalen.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Estland, der kan opstå som følge af en foreslået aktivitet i dansk EEZ.
2	Den Estiske Fond for Naturen	Gasrørledningernes ruteføring i Den Finske Bugt er en trussel mod bestanden af ringsæl og mod Kurgalsky-naturrestatet.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Estland, der kan opstå som følge af en foreslået aktivitet i dansk EEZ.

3	Den Estiske Fond for Naturen	<p>Forflytningen af ruten i dansk farvand vil ikke reducere risiciene i relation til sedimentbevægelser (f.eks. frigivelse af farlige stoffer eller næringsstoffer fra sedimenterne). Konklusionen er, at den nye forflytning af ruten ikke vil afhjælpe de ovenfor beskrevne problemer.</p>	<p>Sedimentbevægelse og frigivelse af materialer</p> <p>Den sedimentbevægelse, der kan forårsages af anlæg af Nord Stream 2, blev oprindeligt modelleret ved hjælp af førende modelleringssoftware og efterfølgende vurderet ud fra erfaring opnået under anlæg af Nord Stream og tilknyttet overvågning.</p> <p>Numerisk modellering af sedimentbevægelse blev udført ved hjælp af den fleksible maskeudgave af MIKE 3 hydrodynamic (HD)-modelpakken til 3-dimensionel modellering af strømforhold, vandstand og transport af suspenderet sediment. Denne model var en videreudvikling af den eksisterende Østersømodel fra DHI, som blev kalibreret og valideret i de danske stræder og den vestlige Østersø. For Nord Stream 2-modellen blev en dedikeret kalibrering og validering af modellen i den Finske Bugt også gennemført, med data om strøm og saltindhold/temperatur fra Nord Stream-overvågningsprogrammet. Modellens opløsning var cirka 800-1.600 m inden for et 10 km bælte langs den planlagte rørledningskorridor og øgedes længere væk fra rørledningen op til 3-5 km. Den numeriske partikeltransportmodel MIKE 3 PT blev anvendt til at modellere transporten af frigivet sediment- og forurenende stoffer under anlægsfasen på baggrund af aktuelle hastigheder og vandstand leveret af de hydrodynamiske resultater fra MIKE 3 HD-modellen. Resultaterne fra MIKE 3 PT var uafhængige af beregningsnettet i MIKE 3 HD-modellen og kan gemmes i en finere masketørrelse end det hydrodynamiske input, hvilket kan være nødvendigt for at kunne opløse udslipsfanerne. Tre simuleringsscenerier blev udvalgt til at repræsentere forskellige vilkår i forhold til partikeltransport og stratificering af temperatur/saltholdighed:</p> <p>Sommerscenarie (juni 2010): Repræsentation af relativt rolige strømforhold med lav partikelspredningskapacitet og med relativt høj temperatur og saltholdighed.</p> <p>Normalt scenarium (april 2010): Repræsentation af gennemsnitlige strømforhold med gennemsnitlig partikelspredningskapacitet og med gennemsnitstemperatur og saltholdighed.</p> <p>Vinterscenario (november 2010): Repræsentation af relativt stærke strømforhold med høj partikelspredningskapacitet og med relativt lav temperatur og saltholdighed.</p> <p>Dokumentation indsamlet under overvågning af Nord Stream blev taget i betragtning og brugt til at vurdere modelleringens troværdighed:</p> <p>Nedgravning efter nedlægning af rør: Ploven, der blev anvendt under nedgravning efter rørlægning, skabte en fane af suspenderet sediment med en frigivelseshastighed konservativt ansat ud fra de målte koncentrationer af suspenderet sediment (SSC'er) i området 3-25 kg/s. Fanen var tættest nær ploven med koncentrationer op til et maksimum på 22,3 mg/l observeret på en afstand af cirka 100 m. Fanen bredte sig, og koncentrationer faldt i takt med afstanden fra ploven med koncentrationer mindre end 4 mg/l observeret på en afstand af cirka 500 bag ploven. Dette indikerer, at en væsentlig mængde af det suspenderede sediment blev aflejret på de første 500 m. Tilsammen viser overvågningsresultaterne, at resultaterne af sedimentspredningsmodellering kan betragtes som et konservativt skøn (dvs. på den sikre side).</p> <p>Dumping af sten: Overvågning af sedimentspredning relateret til stendumping blev foretaget i Rusland i 2010 samt i Finland i 2010 og 2011. I Rusland blev den højeste koncentration (20 mg/l) målt en time efter dumping af sten i en afstand af 100 m fra placeringsstedet. Målinger i Finland</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
---	------------------------------	--	--	--

			<p>(2010) bekræftede, at forøgelse i koncentration af suspenderet sediment (SSC) og dermed turbiditet var begrænset til de laveste 10 m af vandsøjlen, og at afstanden med påvirkning, forstået som konturen med 10 mg/l, var mindre end 1 km fra stedet med stendumping. Efterfølgende overvågning i Finland (2011) viste SSC-toppe på over 10 mg/l ved kun én sensor placeret 200 m fra konstruktionsstedet tre gange med en samlet varighed på 6,5 timer. Overvågningsresultaterne indikerede, at SSC-maksimumværdierne forårsaget af stendumping var betydeligt lavere end de med numerisk modellering beregnede, og at den numeriske modellering derfor gav et konservativt scenarie.</p> <p>Ammunitionsrydning: Overvågningen viste også, at ammunitionsrydning resulterede i mindre kratere end forudset af modelleringen, og at den faktiske mængde af frigivet sediment var betydeligt mindre end forudsagt af modellen.</p> <p>Den udførte modellering forudsagde berørte områder og tidsforløb for SSC-niveauer over tærskler på 10 og 15 mg/l, og resultaterne er opsummeret i Espoo-rapporten (tabel 10-2 til 10-5). En sammenligning mellem tallene i disse tabeller og overvågningsresultaterne, der er beskrevet ovenfor, viser, at modellerne kan anses for at være meget konservative. Som dokumenteret i Espoo-rapporten (afsnit 9.2.1.4) er baggrundsniveauerne for SSC under rolige vindforhold typisk 1-2 mg/l med betydeligt højere niveauer under stormbegivenheder.</p> <p>Ovenstående analyse giver således en verificering af modellerne og demonstrerede, at det konsekvent har forudsagt et mere konservativt resultat, end der viser sig i praksis. Den er således pålidelig med hensyn til at give en øvre grænse for størrelsen af de ramte områder og varigheden og intensiteten af sedimentspredningen. Mængder af forurenende stoffer, kemiske kampmidler (CWA) og næringsstoffer, som kan blive frigivet til vandsøjlen under anlægsarbejder, blev udregnet på baggrund af forudsigelser fra den model og anses derfor ligeledes for konservative.</p> <p>Frigivelse af næringsstoffer fra sedimenter Hvad angår "frigivelse af næringsstoffer", er de forventede overordnede belastningsscenerier for N og P baseret på den potentielle frigivelse fra Nord Stream 2-havbundsinterventioner anført i Espoo-rapporten (afsnit 10.2.2.2).</p>	
4	Sundhedsforvaltningen	Sundhedsforvaltningen har noteret, at sandsynligheden for sundhedsvirkninger forårsaget af den påtænkte aktivitet er mindre (f.eks. i tilfælde af et uheld kan forurening blive ført til estisk farvand). I denne forbindelse blev opmærksomheden henledt på sundheds-, sikkerheds-, miljø- og socialledelsessystemet udviklet af bygherren for at muliggøre identifikation og håndtering af alle relevante risici forbundet med projektet.	-	Dette tages til efterretning.
Finland				
Nr.	Høringspart	Resume	Svar, Nord Stream 2 AG	Svar, Energistyrelsen

1	Ministeriet for Landbrug og Skovbrug/2019	Ministeriet for Landbrug og skovbrug udtaler, at alle deres tidligere udtalelser om emnet skal tages i betragtning. I sin tidligere udtalelse oplyste ministeriet, at navnlig de grænseoverskridende virkninger i anlægsfasen og driftsfasen på fisk, fiskeri og havpattedyr skal tages i betragtning.	Denne udtalelse er blevet besvaret i tidligere Espoo-høringer (2018), og der er ingen yderligere sydøst-specifikke kommentarer, der kræver yderligere svar.	Energistyrelsen har taget de foregående udtalelser, som er af relevans for den sydøstlige rute på kontinentalsoklen, i betragtning. Der henvises til nr. 10/Finland, der viser de foregående udtalelser fra Det Finske Ministerium for Landbrug og Skovbrug.
2	Den Finske Styrelse for Transportinfrastruktur. /2019	Den Finske Styrelse for Transportinfrastruktur henviser til sine tidligere udtalelser om den alternative nordvestlige rute. Agenturet konstaterede, at installationen af naturgasrørledningen kan forårsage mindre skader på flow, tryghed og sikkerhed for Finlands udenlandske skibstrafik. Derfor skal den part, som gennemfører projekterne, underrette Søfartsstyrelsen om gennemførelsen af projektet på en måde, som denne myndighed har fastsat for, at finske skibsfartsmyndigheder og operatører er opmærksomme på eventuelle ændringer i søtransportruter forårsaget af projektet i tide inden igangsættelsen af projektet.	Denne udtalelse er blevet besvaret i tidligere Espoo-høringer (2019), og der er ingen ekstra sydøst-specifikke kommentarer, der kræver yderligere svar.	Energistyrelsen har taget den foregående udtalelse om den nordvestlige rute i betragtning. Der henvises til nr. 52/Finland, der viser de foregående udtalelser fra Det Finske Ministerium for Landbrug og Skovbrug.
3	Det Finske Meteorologiske Institut. /2019	Ifølge Det Finske Meteorologiske Institut vil anlæg af naturgasrørledningen indvirke på havets fysiske forhold såsom strøm, temperatur og saltholdighed i umiddelbar nærhed af røret. Projektet forventes ikke at have nogen effekt på de marine forhold i den finske eksklusive økonomiske zone.	Dette tages til efterretning.	Dette tages til efterretning.
4	Finlands Geologiske Undersøgelse. /2019	Finlands Geologiske Undersøgelse er af den opfattelse, at projektet ikke medfører negative grænseoverskridende påvirkninger af det abiotiske havmiljø i Finland.	-	Dette tages til efterretning.

5	Den Finske Sammenslutning af Erhvervsfiskere / 2019	<p>Udstederen af udtalelsen henleder opmærksomheden på, at NSP2's rute V1 går gennem et dumpingområde for sprængstoffer og for kemikalier og stoffer, der er brugt i krig. Det vil svække muligheden for at rehabilitere området på et senere tidspunkt. Desuden er den pågældende rute ikke gunstig vurderet ud fra grænseoverskridende virkninger. Vurderingen af projektet skal tage Østersøstrategien og muligheden for at reparere Østersøens tilstand i betragtning.</p> <p>Hvis rute V1 imidlertid vælges som alternativ, skal rørledningsområdet ryddes for sprængstoffer og kemisk materiale til krigsførelse. Derudover skal de to rør omgives af et ryddet område, der er af tilstrækkelig bredde, cirka 500 meter på hver side af rørledningen. En revision bør gennemføres for at bestemme den nødvendige bredde. Den præcise placering af sprængstoffer og andet materiale kendes ikke, da ingen præcise kort over påvirkning blev udarbejdet under den forhastede dumpingfase, og materialet, som primært var pakket i trækasser, kunne spredes til et større område end beregnet. Disse faktorer skal tages i betragtning i forbindelse med rutevalg og i planerne for oprensning og rydning af området. Det er også vigtigt at gøre sig bekendt med alle eksisterende data om emnet.</p> <p>Som en yderligere observation vil udstederen af udtalelsen henlede opmærksomheden på, at når rørledningens levetid er afsluttet, skal den fjernes. Det skal også overvejes, om princippet, at forureneren betaler i miljølovgivningen, kan anvendes på nationalt niveau, og det ville tilføre nye aspekter på bortskaffelsen af disse sprængstoffer og kemiske materialer.</p> <p>Udstederen af udtalelsen udbeder sig mulighed for at uddybe redegørelsen på et senere tidspunkt. Udstederen af udtalelsen anmoder ikke om godtgørelse fra 2 Nord Stream AG for de pågældende handlinger, men ønsker derimod med sine bemærkninger at henlede opmærksomheden på trivslen i havmiljøet.</p>	<p>Ingen af NSP2-rutevarianterne krydser det område, der er udpeget som dumpingsted for kemisk ammunition. Rutevariant V1 løber cirka 2 km fra dumpingstedet, mens den krydser det område, hvor bundtrawl, forankring og havbundsintervention frarådes grundet risikoen for at støde på kemiske våben. Dedikeret ammunitionsscreeningsundersøgelser langs NSP2-ruten, herunder rutevariant V1 og V2, er gennemført for at sikre, at der ikke er ammunition i rørledningskorridoren. Sikkerhedsafstande til de identificerede våben bliver fastlagt i samråd med de relevante danske myndigheder. Anbefalingen fra de danske myndigheder lyder på at efterlade kemiske våben uberørt og undgå ammunition ved omledning lokalt.</p> <p>Påvirkninger fra kemiske kampmidler (CWA) er blevet vurderet i VVM'en baseret på undersøgelsesresultaterne fra overfladesedimentprøver langs ruten. Vurdering af indvirkningerne på havmiljøet fra rutevariant V1 viste, at anlæg af NSP2 udgør en ubetydelig miljørisiko i forbindelse med CWA. Grænseoverskridende konsekvensanalyse vedrørende potentielle indvirkninger på tilgrænsende jurisdiktioner samt på regionale og globale receptorer viser, at NSP2-projektaktiviteter i dansk farvand, herunder anlæg af rutevariant V1, ikke vil medføre væsentlige grænseoverskridende virkninger.</p> <p>Vurdering af overholdelse af EU-direktiverne og internationale bestemmelser med henblik på at højne kvaliteten af de europæiske farvande såsom havstrategirammedirektivet, vandrammedirektivet og handlingsplan for Østersøen indikerer, at NSP2 ikke vil forhindre eller forsinke opfyldelsen af de langsigtede mål for GES under havstrategirammedirektivet, ej heller vil det være i strid med de mål og initiativer, der er fastlagt i vandrammedirektivet eller handlingsplanen for Østersøen.</p> <p>Afviklingsprogrammet vil blive udviklet i samråd med de relevante myndigheder på et senere tidspunkt, når rørledningerne nærmer sig afslutningen af deres levetid for at sikre, at der tages hensyn til relevant lovgivning og vejledning, god international praksis i branchen samt tekniske fremskridt og viden. Ultimativt vil de samme kriterier, som blev anvendt ved planlægning og anlæg af Nord Stream 2, inklusive miljømæssige, socioøkonomiske, tekniske og sikkerhedsmæssige overvejelser, blive anvendt her til at styre udviklingen af den foretrukne afviklingsmetode. Uanset den valgte metode vil Nord Stream 2 overholde alle gældende lovkrav vedrørende afvikling på det pågældende tidspunkt.</p>	<p>Hvad angår spørgsmålet om princippet, at forureneren betaler, henleder Energistyrelsen opmærksomheden på, at det er en betingelse for godkendelse, at Nord Stream AG 2 tegner forsikring mod erstatning af skader forårsaget af de aktiviteter, der udføres i overensstemmelse med tilladelsen, også selvom skaden er utilsigtet.</p> <p>Angående anmodningen fra Den Finske Sammenslutning af Erhvervsfiskere om at uddybe sin udtalelse på et senere tidspunkt forudser Energistyrelsen ikke yderligere offentlige høringer om miljøpåvirkninger fra projektet. Den offentlige høringsfase for vurderingen af indvirkning på miljøet for en rute sydøst om Bornholm sluttede i juli 2019. Energistyrelsen vil tage de modtagne bemærkninger fra den offentlige høring i betragtning i vurderingen.</p>
6	Ministeriet for Økonomi og Beskæftigelse, Social- og Sundhedsministeriet, Den Finske Styrelse for Sikkerhed og Kemikalier (Tukes), Finlands Institut for Naturressourcer (Luke) og regionalrådet i Sydvestfinland/2019	Ministeriet for Økonomi og Beskæftigelse, Social- og Sundhedsministeriet, Den Finske Styrelse for Sikkerhed og Kemikalier (Tukes), Finlands Institut for Naturressourcer (Luke) og regionalrådet i Sydvestfinland har ikke ønsket at kommentere sagen.	-	Dette tages til efterretning.

7	Miljøministeriet / 2019	Miljøministeriet ønsker at gøre Danmark opmærksom på de modtagne kommentarer med henblik på inddragelse i den igangværende VVM-procedure og i godkendelsen af projektet (vedlagt).	-	Dette tages til efterretning.
8	Miljøministeriet / 2019	Derudover vil Miljøministeriet anmode Danmark om at tage hensyn til udtalelser og kommentarer i Finlands svar til Tyskland, Sverige og Den Russiske Føderation den 30. juni 2017 (vedlagt).	-	Dette tages til efterretning. Energistyrelsen har taget hensyn til svarene. Besvarelsene fra 2017 fra Finland og svarene på dem er anført nedenfor (nr. 9-50).
9	Ministeriet for Landbrug og Skovbrug / 2017	Ministeriet for Landbrug og skovbrug anfører, at al lovgivning vedrørende Østersøen og alle de miljøaftaler, programmer og retningslinjer, der er vedtaget eller er under udarbejdelse, skal tages i betragtning under Nord Stream 2-gasrørledningsprojektet. Imidlertid anfører Ministeriet, at de fleste af disse er behandlet i Espoo-rapporten.	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.
10	Ministeriet for Landbrug og Skovbrug / 2017	Ministeriet for Landbrug og Skovbrug anfører også, at i beslutningstagningen om rørledningens rute skal de negative effekter på fisk, fiskeri og havpattedyr tages i betragtning.	-	Beslutningstagningen om rørledningens endegyldige rute vil blandt andet omfatte overvejelser om potentielle negative effekter på fisk, fiskeri og havpattedyr.
11	Det Finske Miljøinstitut / 2017	Det Finske Miljøinstitut konkluderer, at anlæg af gasrørledningen fra Rusland til Tyskland er et omfattende projekt, som kan påvirke et stort område i Østersøen. Institutet bemærker, at arbejde med ammunitionsrydning i Rusland forventes at medføre ubetydelige indvirkninger på vandkvaliteten og dybdemåling i de finske havområder. Denne vurdering er dels baseret på antagelsen om, at det er usandsynligt, at ammunition vil blive fundet tæt på den finsk-russiske grænse. Vurderingen synes realistisk, så længe baggrundsantagelserne er korrekte, og arbejdet med ammunitionsrydning udføres som planlagt.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
12	Det Finske Miljøinstitut / 2017	Institutet fastslår, at anlægsaktiviteter skal planlægges, så der ikke påføres trækfugle og ringsæler skade i Kurgalsky-halvøens område. Endvidere skal der søges tekniske løsninger til minimering af påvirkningerne fra undervandsstøj.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.

13	Det Finske Meteorologiske Institut / 2017	Det Finske Meteorologiske Institut henleder opmærksomheden på risikoen for olieudslip i anlægsfasen og forurening af havet. Institutet bemærker, at Østersøen er et lille, men komplekst havområde; derfor skal man i anlægsfasen især være opmærksom på at sørge for, at ingen farlige stoffer ender i Østersøen.	<p>Anlæg af offshore-rørledningen i Nord Stream 2-rørledningssystemet vil blive gennemført i overensstemmelse med den internationale konvention om forebyggelse af forurening fra skibe (MARPOL), Den Internationale Søfartsorganisations (IMO) standarder; lovpligtige godkendelsesvilkår for omfanget af projektets anlæg og offshore-rørledningsaktiviteter; og projektets (Nord Stream AG) 2 egne dedikerede krav og virksomhedspolitikens forpligtelser til miljø- og socialledelse, som gælder for alle aktiviteter i relation til anlæg af offshore-rørledning.</p> <p>Hvis det ikke allerede er en del af offshore-entreprenørernes egne virksomhedspolitikker og forpligtelser, overføres alle yderligere krav direkte til hver enkelt entreprenør i form af "miljømæssige og sociale forpligtelser". Disse tilsagn registreres i et særligt register (register over miljømæssige og sociale forpligtelser – ESCR), der gør det muligt at foretage kontrol og sikre entreprenørernes overholdelse. Den enkelte entreprenørs overholdelse af forpligtelserne kontrolleres via udarbejdelse af "implementeringsplaner for entreprenører", der refererer til de miljømæssige og sociale forpligtelser, der skal overholdes. Kontrol af overensstemmelse skal foregå via dedikeret kontrolrevision foretaget af Nord Stream 2 AG og/eller af uafhængige tredjeparter.</p> <p>For at undgå at farlige stoffer trænger ud i Østersøen, skal specifikke foranstaltninger til forebyggelse af forurening anvendes i perioden med anlægsaktiviteter i overensstemmelse med de omtalte miljømæssige og sociale forpligtelser. Hvert fartøj bliver forsynet med udstyr til udslipsberedskab, og der vil være etableret kontrakter med specialiserede udbydere af bistand til olieudslipsberedskab.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
14	Finlands Geologiske Undersøgelse / 2017	Finlands Geologiske Undersøgelse anser, at gasrørledningsprojektet Nord Stream 2 ikke forventes at forårsage grænseoverskridende indvirkninger på grund af sedimentspredning. Den geologiske undersøgelse angiver, at VVM'en og Espoo-rapporten i passende grad behandler emner, der vedrører havbundens geologiske parametre.	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.
15	Metsähallitus / 2017	Metsähallitus er bekymret for rørledningernes planlagte rute og Nord Stream 2-gasrørledningsprojektets indvirkning på ringsæler i Den Finske Bugt. Metsähallitus er tilfreds over, at sælerne er blevet taget i betragtning i anlægsarbejdets timing. Metsähallitus angiver imidlertid, at den undervandsstøj, der forårsages af anlægsarbejde og ammunitionsrydning, forbliver en stor risiko, navnlig for bestanden af ringsæl i Den Finske Bugt. Metsähallitus er af den opfattelse, at projektet, hvis det udføres som planlagt, udsætter sælbestanden i Den Finske Bugt for risiko for reduktion.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
16	Den Nationale Arkæologistyrelse / 2017	Ifølge Den Nationale Arkæologistyrelse er kulturarvssteder fysiske kendetegn eller områder, der findes i et bestemt begrænset område. Bevarelses- eller forskningsaktiviteter rettet mod dem medfører ikke egentlige grænseoverskridende virkninger. Espoo-rapporten giver generel information om kulturarv. Den Nationale Arkæologistyrelse angiver, at Espoo-rapporten har opfyldt sit formål i denne henseende og har ingen bemærkninger til rapporten.	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.

17	Helsinki By / 2017	Helsinki By bemærker, at Finland bør tage højde for rørledningens planlagte rute i det fredede område Kurgalsky-halvøen. Helsinki anbefaler, at alternativerne til rørledningsruten bør overvejes. Hvis dette ikke er muligt, bør der foretages yderligere vurderinger af afhjælpende og kompenserende foranstaltninger	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
18	Lemland Kommune (Åland) / 2017	Lemland er bekymret over en større militær tilstedeværelse i naboregionen til projektet.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
19	Lemland Kommune (Åland) / 2017	Lemland Kommune angiver, at projektet omfatter både direkte og indirekte miljøpåvirkninger på det følsomme havmiljø i anlægs- og driftsfasen.	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.
20	Lemland Kommune (Åland) / 2017	Endvidere bemærker kommunen, at projektet ikke generelt støtter en bæredygtig samfundsudvikling.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
21	WWF Finland / 2017	WWF Finland understøtter ikke Nord Stream 2-gasrørledningsprojektet, men vil gerne minde de europæiske lande om de under Paris-aftalen afgivne klimatilsagn og opfordrer de europæiske lande til at bruge klimavenlig energi, som er baseret på vedvarende energikilder.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
22	WWF Finland / 2017	WWF Finland er især bekymret for, at den planlagte rørledningsrute passerer gennem et værdifuldt område, Kurgalsky-halvøen. Området indeholder både et beskyttet vådområde i henhold til Ramsar-konventionen og et beskyttet havområde i henhold til Helsinki-konventionen om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.

23	Uusimaa distriktsorganisation i Den Finske Naturfredningsforening/ 2017	Den planlagte rørledningsrute i Rusland er problematisk, fordi ruten passerer gennem Kurgalsky-halvøen, hvor der ligger beskyttede områder angivet under Ramsar- og HELCOM-konventionen. Kurgalsky-regionen er også relevant i forhold til det finsk-russiske grønne bælte. Derfor angiver Uusimaa distriktsorganisation, at alternativerne til den planlagte rute og også afhjælpende og kompenserende foranstaltninger bør undersøges og behandles. Hertil kommer, at Uusimaa distriktsorganisation bemærker, at det nye beskyttelsesområde for marsvin i Sverige skal tages i betragtning under Nord Stream 2-gasrørledningsprojektet.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
24	Port of Helsinki, Ltd / 2017	Port of Helsinki, Ltd konstaterer, at VVM'en er foretaget på passende måde, undtagen for så vidt angår indvirkningen på forankringsområder i en nødsituation. Begrænsninger på forankring i nødsituationer skal være tydeligt afmærket på søkort.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
25	Den Finske Sammenslutning af Erhvervsfiskere/2017	Den Finske Sammenslutning af Erhvervsfiskere er bekymrede over indvirkningen fra Nord Stream 2-gasrørledningsprojektet på erhvervsfiskeri.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
26	Den Finske Sammenslutning af Erhvervsfiskere / 2017	Den planlagte anden rørledning vil skabe flere frie spænd mellem rørene og dermed øge risikoen for ulykker. Fiskerfartøjer (trawlere) skal være meget forsigtige, når de krydser rørledningerne eller skal forsøge helt at undgå rørledningerne.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
27	Den Finske Sammenslutning af Erhvervsfiskere / 2017	Idet rørledningsområdet udvides, bliver fiskeri i Østersøen vanskeligere. Den Finske Sammenslutning af Erhvervsfiskere bemærker, at fiskepladser kan skifte afhængigt af fiskebestandene og fiskekvoterne, så det er ikke muligt entydigt at angive, hvor de vigtigste fiskepladser vil være i Østersøen.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
28	Føderationen af Finske Fiskerisammenslutninger / 2017	Føderationen af Finske Fiskerisammenslutninger bemærker, at en undersøgelse blandt erhvervsfiskere viser, at den planlagte rørledning gennemløber områder, der er almindeligt anvendt til trawl. Derfor har Nord Stream 2-gasrørledningsprojektet indvirkning på fiskernes levebrød. Fiskere bør have fuld erstatning for ethvert tab som følge af projektet. Anlægsfasen skal gennemføres på en sådan måde, at skader minimeres.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.

29	Greenpeace Nordic, ClientEarth Prawniczy dla Ziemi / 2017	Greenpeace Nordic og ClientEarth Prawniczy dla Ziemi anfører stærk modstand mod Nord Stream 2-gasrørledningsprojektet og mod enhver beslutning, der bringer anlæggelsen i retning af fuldendelse.	-	Ingen kommentarer.
30	Greenpeace Nordic, ClientEarth Prawniczy dla Ziemi / 2017	Greenpeace Nordic og ClientEarth Prawniczy dla Ziemi er af den opfattelse, at NS2-projektet vil få alvorlige negative følger for miljøet i landene i Østersøbassinet, og at disse alvorlige konsekvenser ikke er tilstrækkelig taget i betragtning i VVM-redegørelsen og i Espoo-rapporten.	<p>Natura 2000-vurdering</p> <p>I overensstemmelse med kravene i habitatdirektivet har Nord Stream 2 AG udført Natura 2000-screeningsvurderinger og/eller, efter behov, fulde Natura-vurderinger af alle Natura 2000-områder (eksisterende eller planlagte), på baggrund af: De egenskaber, hvorfor de blev udpeget, udbredelsen af indvirkninger som følge af Nord Stream 2, som sådanne egenskaber kan være følsomme overfor, og beliggenheden af området kan potentielt blive berørt af aktiviteter forbundet med anlæg eller drift af rørledningen.</p> <p>For eksisterende Natura 2000-områder i tysk farvand blev Natura 2000-vurderinger foretaget som en del af VVM-processen for de områder, der vil blive krydset af eller ligger inden for 5 km af Nord Stream 2-tracéen.</p> <p>For eksisterende Natura 2000-områder i dansk og svensk farvand blev Natura 2000-screeningvurderingen udført som en del af den nationale VVM-proces, mens der for Estland blev udført en selvstændig rapport (da en sådan vurdering ikke er påkrævet ifølge russisk lovgivning). Disse screeningvurderinger afgjorde, hvorvidt der kunne være potentiale for at se væsentlige indvirkninger i sådanne områder.</p> <p>For det påtænkte område "Hoburgs Banke och Midsjöbankarna" blev en høringsrunde gennemført i samarbejde med de svenske myndigheder, og en separat rapport som supplement til den svenske VVM blev udfærdiget, som specifikt undersøgte de mulige konsekvenser af Nord Stream 2's anlæg og drift for det område og dets værdier.</p> <p>Natura 2000-områderne i finsk farvand er blevet behandlet i overensstemmelse med punkt 65 i den finske lov om naturbeskyttelse, som implementerer habitatdirektivet. Screeningrapporterne leveres til ELY-centret (den regionale miljømyndighed), som afgør, om en fuld Natura-vurdering er påkrævet og i givet fald afgiver dens skøn om resultatet af en sådan vurdering, hvori der tages hensyn til Metsähallitus (myndigheden, der overvåger Natura 2000-områder). Godkendelse af Natura-vurderingen er en betingelse for tildeling af vandtilladelsen, som gør det muligt at påbegynde anlæggelsen. Forud for denne proces blev imidlertid en vurdering af risikoen for væsentlig indvirkning på Natura 2000-områder fra Nord Stream 2 leveret i den finske VVM, og resultaterne er sammenfattet i Espoo-rapporten.</p> <p>For Natura 2000-områder i polsk farvand blev screeningvurderinger af potentialet for betydelige virkninger fra Nord Stream 2 givet i den tyske VVM-dokumentation og resultaterne opsummeret i Espoo-rapporten. Disse vurderinger konkluderede, at stederne er alt for langt væk fra rørledningsruten til, at de egenskaber, hvorfor de er udpeget, potentielt kan blive berørt af dens anlæg eller tilstedeværelse. Det var således ikke nødvendigt at foretage yderligere behandling af disse steder som en del af Natura 2000-vurderingsprocessen.</p> <p>Ud fra alle ovennævnte studier, der blev foretaget som en del af VVM-processen, blev</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.

			<p>det konkluderet, at der ikke er potentiale for væsentlige indvirkninger på integriteten eller bevaringsmålsætningen for Natura 2000-områder, bortset fra muligvis på området "Kallbådan med grund og havområde", hvor, baseret på en indledende forsigtig analyse (et konservativt scenarie med hensyn til ammunitionstørrelse, beliggenhed og receptorfølsomhed), potentiale for indvirkning i størrelsesordenen op til moderat er blevet forudsagt.</p> <p>Resultaterne af disse undersøgelser er dokumenteret i Espoo-rapporten sammen med den erklærede hensigt om at foretage en fuld Natura-vurdering, der mere præcist kunne modellere, behandle og vurdere indvirkningerne på området "Kallbådan med grund og havområde" for at afgøre, om de i henhold til det konservative scenarie ville blive afgjort på baggrund af vurderingen foretaget som en del af VVM'en, eller på et lavere niveau. I overensstemmelse med forsigtighedsprincippet fastsat i habitatdirektivet er der imidlertid forud for en sådan samlet vurdering dokumenteret et worst case scenario i Espoo-rapporten.</p> <p>Natura-vurderingen for området "Kallbådan med grund og havområde" er nu udført som en del af den finske Natura 2000-proces og konkluderede, at Nord Stream 2-projektet hverken alene eller i kombination med andre projekter og planer vil påvirke områdets integritet negativt eller opnåelse af de bevaringsmålsætninger, hvorfor der blev optaget i Natura-netværket.</p> <p>Screeningvurderingen af andre Natura 2000-områder i finsk farvand, ligeledes foretaget som en del af den finske Natura 2000-vurderingsproces, understøttede også resultaterne af den vurdering, der er foretaget i VVM'en, dvs. at der ikke er potentiale for væsentlige indvirkninger på integriteten eller bevaringsmålsætningerne for disse områder. For så vidt angår Natura 2000-området "Havområde syd for Sandkallan", blev dette yderligere underbygget af en efterfølgende fuld Naturavurderingen foretaget for at behandle specifikke forespørgsler, der er bragt på banen af Metsällitus.</p> <p>Som alle de fulde Natura-vurderinger for de tyske områder "Havområdet Syd for Sandkallan" og "Kallbådan med grund og havområde" viser den supplerende rapport for det påtænkte område "Hoburgs Banke och Midsjöbankarna" og screeningvurderingerne for alle andre områder, at der ikke er nogen fare for væsentlig indvirkning på nogen af de eksisterende eller påtænkte Natura 2000-områder, er der ligeledes intet potentiale for en væsentlige påvirkninger af netværket af sådanne områder fra Nord Stream 2-aktiviteter i deres nærhed.</p> <p>Med hensyn til aktiviteter i finsk farvand understøttes denne konklusion af en udtalelse fra den finske kompetente myndighed for vurderingen af indvirkning på miljøet (som omfatter både den finske VVM-rapport og Espoo-rapporten), at grundet projektaktiviteter i finsk EEZ, "har projektet ingen grænseoverskridende virkninger på Natura 2000-områder i andre lande."</p> <p>Natura-screeningerne og fulde vurderinger er gennemgået af de pågældende myndigheder som led i VVM-/ansøgningsprocessen (i tilfælde af indvirkninger, der kan opstå i forbindelse med aktiviteter i Tyskland, Danmark, Sverige og Rusland) og som en</p>	
--	--	--	--	--

			<p>del af en separat gennemgang af Natura-vurderingen og efterfølgende vandansøgningsproces i Finland. I vandansøgningsfasen har både bevillingsmyndigheden og de berørte myndigheder, interessenter og offentligheden mulighed for at gennemgå og kommentere Natura 2000-vurderingen vedrørende områderne "Kallbådan med grund og havområde" og "Havområdet syd for Sandkallan". Denne procedure er i overensstemmelse med den nationale lovgivning, der definerer Natura 2000-vurderingsproceduren.</p> <p>Espoo-rapporten giver således en nøjagtig vurdering af potentiel indvirkning på Natura 2000-områder på en måde, så myndighederne kan overveje sådanne faktorer i deres beslutningstagning. Ved usikkerhed i forbindelse med udarbejdelse af Espoo-rapporten (f.eks. i forbindelse med Kallbådan-området) er vurderingen baseret på et forsigtighedsprincip som krævet i direktivet. Det demonstrerer, at der ikke vil være nogen væsentlig indvirkning på Natura 2000-områdernes "sammenhæng", eller på "Østersøens økosystem", som de er en del af, eller på "eksterne områder", der er specielt beskrevet som havende behov for vurdering i tilbagemeldingerne fra den konsulterede. Offentligheden og de berørte interessenter have mulighed for gennem VVM- og Espoo-høringsprocessen og vandtilladelsens høringsproces (i Finland) at kommentere disse bedømmelser og dermed sikre overholdelse af gældende lovkrav med hensyn til adgang til information og deltagelse.</p> <p>Der er derfor ikke behov for yderligere analyse eller gennemgang angående påvirkninger af Natura 2000-netværket, herunder dem, der måtte være af grænseoverskridende karakter eller for en anden runde af revision med henblik på at opfylde Espoo-konventionens krav.</p> <p>Analyse af indirekte effekter på klima og luftkvalitet Behandlet nedenfor i afsnittet "Indirekte effekter på klima og luftkvalitet".</p> <p>Overtrædelse af rammeværket for havstrategi Behandlet nedenfor i afsnittet "Havstrategirammedirektivet".</p> <p>Utilstrækkelig begrundelse for projektbehov for ekstra gasforsyninger I afsnit 2, beskrivelsen af projektets begrundelse i Espoo-rapporten, vises det i detaljer, hvorfor der vil opstå ekstra nettoimportbehov for naturgas i de kommende år og årtier. Dette er baseret på prognosen for gasefterspørgsel leveret af det uafhængige institut "Prognos", som igen baserer deres fremtidsudsigt på EU-referencescenario 2016, dvs. stabil (eller kun meget svagt stigende) efterspørgsel efter naturgas forudsættes. Hvad angår EU-referencescenario 2016, er de tilsvarende tal alle offentligt tilgængelige. I 2015 forudsætter scenariet et indenlandsk bruttoforbrug af naturgas i EU28 på 387.731 ktoe, mens dette tal for eksempel i 2045 tallet stiger let til 394.957 ktoe. Det er netop den database, Espoo-rapporten er bygget på.</p> <p>Den citerede udtalelse fra side 8 i Espoo-rapporten kunne ganske rigtigt være formuleret mere præcist (vist i afsnit 2, projektgrundelse), den siger, at "det ville også betyde, at andre måder til at dække Europas voksende efterspørgsel efter import af naturgas vil være påkrævet".</p>	
--	--	--	--	--

31	Greenpeace Nordic, ClientEarth Prawniczy dla Ziemi / 2017	De er bekymrede for projektets indvirkning på Natura 2000-områderne og manglen på en korrekt Natura 2000-vurdering.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kunne forårsages af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ, da vurderingen af Natura 2000-områder relaterer til finsk farvand.
32	Greenpeace Nordic, ClientEarth Prawniczy dla Ziemi / 2017	VVM-rapporten mangler en analyse af de indirekte effekter på klima og luftkvalitet.	<p>Både direkte og indirekte virkninger af luftemissioner er blevet taget i betragtning. I afgrænsningsprocessen er egenskaberne for de forurenende stoffer, der kræver at blive undersøgt, blevet afgjort baseret på koncentrationerne af sådanne udledte forurenende stoffer, deres udledningsstederne, deres spredningskarakteristika og placeringen af receptorer, der kan være følsomme overfor disse forurenende stoffer. En sådan afgrænsning har indsnævret de forbindelser, der skal analyseres, til følgende: CO₂, NO_x, SO₂ og PM, som er i overensstemmelse med Helcoms anbefalinger. Andre forurenende stoffer kan være relevante for andre projekter, f.eks. CH₄ og VOC vil være relevante ved vurderingen af indvirkningen fra f.eks. Tankskibes lastning af råolie grundet risikoen for diffus emission fra olie, især ved lokaliteter nær kysten, dvs. nær receptorer. På grund af arten af NSP2-aktiviteterne og tilhørende emissioner og deres placering, stort set offshore, hvor der er god spredning, er det imidlertid ikke relevant at undersøge disse forbindelser yderligere i forbindelse med dens anlæg og drift. For uheld er den potentielle frigivelse af CH₄ imidlertid blevet vurderet.</p> <p>Ovenstående emissioner er derpå blevet kvantificeret og spredningskarakteristika taget i betragtning (Espoo-rapportens afsnit 10.1), så koncentrationen af dem i, og dermed potentiale for indirekte indvirkninger på, de miljømæssige og sociale receptorer kan vurderes (afsnit 10.2 – 10.12). De potentielle direkte og indirekte virkning af luftforurening ved ilandføringsområderne rapporteres i afsnit 10.7.1. (Rusland) og 10.8.1. (Tyskland). Andre steder, hvor det kan påvises, at spredningen af luftforurenende stoffer fra NSP2 bevirker, at koncentrationer fundet i receptorer er ubetydelig, er en dybtgående analyse af mulige indirekte effekter ikke nødvendig og er derfor ikke blevet gennemført.</p>	Dette er en kommentar, der specifikt relaterer til Espoo-rapporten i forbindelse med en rute sydøst om Bornholm i dansk territorial farvand og derfor irrelevant for den sydøstlige rute på kontinentalsoklen.
33	Greenpeace Nordic, ClientEarth Prawniczy dla Ziemi / 2017	Den planlagte rute gennem Kurgalsky-halvøen er problematisk.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
34	Greenpeace Nordic, ClientEarth Prawniczy dla Ziemi / 2017	Den godkendelse af projektet vil medføre en overtrædelse af havstrategirammedirektivet, fordi det vil gøre det vanskeligere at opnå eller opretholde en god miljøstatus for havområderne i Østersøen.	En vurdering af NSP2's overholdelse af havstrategirammedirektivet (MSFD) er blevet udført og dokumenteret i Espoo-rapporten (kapitel 11). Denne behandlede NSP2's potentiale for at påvirke de forskellige tilstands- og belastningsdeskriptorer beskrevet i MSFD, der bruges til at håndtere og styre mulige risici for at nå de langsigtede mål for god miljøstatus i Østersøen. Det blev konkluderet, at NSP2 ikke vil hindre opfyldelsen af målene eller de langsigtede mål for god miljøstatus eller være i modstrid med de	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.

			målsætninger og initiativer, der er anført i MSFD.	
35	Greenpeace Nordic, ClientEarth Prawniczy dla Ziemi/2017	5. Desuden er vi af den mening, at uanset baselineanalysen i kapitel 7-9 af VVM-rapporten og analyse af alternative ruter, er begrundelserne for at gennemføre den planlagte investering ikke tilstrækkelig grundet det faktum, at Europa i nogen tid har oplevet overforsyning af naturgas. Det forholder sig derfor ikke, som det fremgår af VVM-rapporten, at "adgang til naturgas bliver stadig mere kritisk for EU, da den globale efterspørgsel stiger, og EU's egne gasressourcer udtømmes. Med Nord Stream 2 kan EU sikre ekstra gasressourcer på langt sigt for at sikre industriens globale konkurrenceevne og opfylde efterspørgslen internt i EU." Den påtænkte investering underbygges ikke af økonomiske årsager, og derfor opvejes alle økonomiske faktorer for anlæg af den miljøskade, investeringen medfører, navnlig de problemer, der er anført i pkt. 1-4 ovenfor.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
36	Miljøministeriet / 2017	Det er indlysende ud fra de videnskabelige data og feltobservationer, at Østersøens tilstand er alarmerende. Menneskers aktiviteter i både hele afstrømningsområdet og havområdet er øget, og dette lægger stort pres på Østersøens økosystemer. Finland er forpligtet til at opnå god status for sit havvand i overensstemmelse med EU's havstrategirammedirektiv og konventionen om beskyttelse af havmiljøet i Østersøen (Helsingforskonventionen). Det planlagte anlæg af Nord Stream 2-gasrørledningen fra Rusland til Tyskland er et større projekt. Finland anser det for vitalt, at det sikres, at projektet ikke vil forårsage negativ indvirkning på Østersøens tilstand som et hele eller på regionalt eller lokalt niveau.	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.
37	Miljøministeriet / 2017	Miljøministeriet finder, at de overordnede data og vidensbasen for vurderingen af projektets indvirkning på miljøet er ret gode på grund af overvågningsdataene indsamlet fra den eksisterende Nord Stream-rørledning. På baggrund af overvågningsdataene kan det også indikeres, at de grænseoverskridende miljøindvirkninger forårsaget af Nord Streams foreliggende rørledning har været mindre. På den anden side er havbunden under Nord Stream 2-rørledningens påtænkte rute mindre egnet end til Nord Streams foreliggende rørledning, da mere interventionsarbejde er påkrævet, f.eks. uddybning og dumping af sten. Dette kan føre til større miljøindvirkninger.	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.
38	Miljøministeriet / 2017	I VVM'en blev der set på to muligheder for rørledningsruten i russisk farvand langs Den Finske Bugts sydlige kyst. Det blev fundet, at Narvabugt-alternativet var bygherrens foretrukne. Det er nævnt i Espoo-rapporten, at detaljeret diskussion og en vurdering af alternativer er inkluderet i den russiske VVM og i en rapport til vurdering af alternativer, der vil være tilgængelig for offentligheden som en del af den nationale procedure. Finland ønsker at modtage den nævnte detaljerede diskussion og vurdering af alternativer til orientering.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.

39	Miljøministeriet / 2017	Denne foretrukne rute krydser den sydlige del af det regionale Kurgalsky-naturresevat. Naturresevatet er et vådområde af international vigtighed, dvs. et Ramsar-område, og er på listen over Østersø-områder, der er beskyttet ifølge HELCOM (havbeskyttelsesområde). Den nærliggende Kurgalsky-halvøes vigtige fuglebeskyttelsesområde (IBA) er et af de vigtigste raste- og fourageringsområder for vandfugle, herunder arktiske gåsearter, i Den Finske Bugt. En hovedmigrationsrute over Østersøen for arktiske trækfuglearter fra vådområder krydser denne region. Endvidere udgør Kurgalsky-halvøen et vigtigt hvileområde for den truede baltiske ringsæl i Den Finske Bugt. Anlæg i vandet nær Kurgalsky-halvøen kan også få indirekte virkning på sælbestanden, for eksempel, ved at påvirke gydestederne for fisk, som sælerne lever af.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
40	Miljøministeriet / 2017	Finland anser det for vigtigt, at der, i overensstemmelse med Espoo-konventionens artikel 6 i den endelige afgørelse om det påtænkte projekt og dets rute i russiske farvand tages behørigt hensyn til resultaterne af vurderingen af indvirkning på miljøet, herunder dokumentation for vurdering af indvirkning på miljøet samt de modtagne bemærkninger og resultaterne af høringerne.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
41	Miljøministeriet / 2017	Vigtigt, at planlægningen af anlægsarbejdet sker på en måde, så sæler og trækfugle ikke udsættes for skadevirkninger.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ. Relaterer til aktiviteter i russisk farvand.
42	Miljøministeriet / 2017	På HELCOM-ministermødet i 2013 rettede ministrene i erklæringen fra mødet opmærksomheden mod ringsæl, hvor bestanden er alvorligt reduceret i Den Finske Bugt, og aftalte at beskytte sælen. Hvad angår beskyttelsen af den østlige bestand af den truede ringsæl i Den Finske Bugt, må der ikke udføres anlægsarbejde i vinterperioden. Ringsæler er afhængige af isdækket, især i føde- og fældesæsonen. Ungerne fødes i huler på pakisen i slutningen af februar til starten af marts, og derefter foregår fældningen fra midten af april til begyndelsen af maj.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
43	Miljøministeriet / 2017	Undervandsdetonering af ammunition bør undgås på grund af de skadelige virkninger på ringsælers hørelse, fourageringsadfærd og stressniveau og dermed på deres sundhedstilstand og generelle overlevelse i Den Finske Bugt. Undervandsekspllosioner er en af de største kilder til menneskeskabt støj, og lyden kan tilbagelægge store afstande. Mulige detonationer af ammunition vil også medføre spredning af havbundssedimenter og dermed øge miljøbelastningen i Østersøen.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.

44	Miljøministeriet / 2017	<p>Bygherren skal demonstrere sin forpligtelse til alternativer til detonation og andre afhjælpende foranstaltninger og skal før nogen rydningsaktiviteter bekræfte, at der ikke er nogen havpattedyr, store stimer af fisk eller dykkende fugle indenfor trykkets rækkevidde. Hvis der er behov for at anvende sprængstoffer, må ingen benyttes i de ovenfor nævnte tidsrum, og ingen må bruges på vigtige fourageringsområder for ringsæler. I forebyggelse af eksplosionsvirkningerne lader de mest effektive afhjælpende foranstaltninger til beskyttelse af havpattedyr at være tilstedeværelsen af observatører af havpattedyr og anvendelse af akustiske alarmer til etablering af sikkerhedszoner. Boblegardiner kan også væsentligt nedbringe risikoen for skader på de fisk, som udgør sælernes føde. Yderligere afhjælpende foranstaltninger, der kan overvejes, omfatter reduktion af sprængningsaktiviteter til et absolut minimum, og i de situationer, hvor sprængning ikke kan undgås, at bruge små fokuserede ladninger. Egnetheden af forskellige afhjælpende foranstaltninger skal undersøges. Desuden skal tekniske løsninger til at nedbringe støjniveauet være til stede for at minimere virkningerne af undervandsstøj under anlægsarbejdet (dumping af sten, ammunitionsrydning) og også i rørledningens driftsfaser på grund af de samme skadelige virkninger.</p>	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
45	Miljøministeriet / 2017	<p>Oplysninger om ammunition fundet i russisk farvand er ikke inkluderet i det leverede materiale. Finlands anmodninger om oplysninger om afhjælpende foranstaltninger, der skal anvendes i ammunitionsrydning, og at data stilles til rådighed på de steder, hvor de påtænkte detonationer af ammunition i russisk farvand skal udføres i nærheden af grænsen.</p>	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
46	Miljøministeriet / 2017	<p>For det stærkt truede østersømarsvin kan alt anlægsarbejde under vandet, herunder det, der støjer, have negative effekter. Særligt arbejde nær Midsjöbanken bør undgås, da dette område er af væsentlig betydning for beskyttelsen af marsvinet i Østersøen.</p>	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
47	Miljøministeriet / 2017	<p>I nærheden af den påtænkte rørledningsrute er der adskillige vigtige Natura 2000-områder, der er udpeget som særligt beskyttede områder (SPA) og områder af fællesskabsbetydning (SCI). Særligt bevaringsområde (SAC) af Tyskland og Sverige. Disse steder er af særlig vigtighed på tværs af landegrænser i hele Østersøen, da de er centrale overvintrings- og rasteområder for en lang række vandfugle, havfugle og vadefugle. Hele dette område er også den vigtigste del af Østersøen for marsvinebestanden. Finland understreger vigtigheden af passende Natura 2000-vurderinger og af afhjælpende foranstaltninger i VVM'en og understreger nødvendigheden af at tage fuldt hensyn hertil i ansøgningsprocedurerne.</p>	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.

48	Miljøministeriet / 2017	<p>På grund af Østersøens brakvandsforhold er mangfoldigheden af fisk lav, men havet understøtter en række arter af erhvervmæssig og bevaringsmæssig interesse. Indvirkninger på Østersøens fiskebestande og fiskeri fra rørledningens anlæg og drift udgør en af Finlands bekymringer omkring projektet. Indvirkningerne fra fartøjer og sikkerhedszoner omkring anlægs-, inspektions- og vedligeholdelseskibe vurderes at være ubetydelig, men tilstedeværelsen af rørledningsstrukturer kan have nogle indvirkninger på erhvervsfiskeriet fiskeri.</p>	<p>Nord Stream 2-rørledningerne er designet på samme måde som Nord Streams allerede foreliggende rørledninger, og det er bekræftet, at der kan trawles over begge rørledningsanlæg. Erfaringerne fra anlæg af Nord Streams foreliggende rørledninger har vist, at ved regelmæssigt at informere fiskerne om anlæggelsens forløb har tilstedeværelsen af anlægsskibe og sikkerhedszoner omkring disse fartøjer ingen indvirkning på fiskeriet, da sikkerhedszoner etableres lokalt og kun på kort sigt.</p> <p>Under drift af rørledningerne skal fiskerne sikre, at deres trawledskab krydser rørledninger, hvor disse er fuldt eksponeret på havbunden, i en vinkel på ikke mindre end 15 grader. Og hvor der er sektioner af rørledningen med frie spænd, skal fiskerne sørge for ikke at lægge trawlet ud eller dreje trawlet på disse strækninger. På grund af disse konsekvenser, som ikke påvirker fiskernes udkomme, anses indvirkningen på fiskeri under drift for ubetydelig til højst mindre. Denne vurdering understøttes af erfaringen fra 6 års drift af Nord Streams rørledninger, der viser, at fiskerne og rørledningerne kan sameksistere, og at rørledningerne ikke har indflydelse på fiskernes udkomme. Overvågningsresultater har vist, at fiskerimønstre ikke er blevet ændret siden installation af rørledningerne, og at intet fiskeriudstyr er blevet meldt tabt eller beskadiget.</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
49	Miljøministeriet / 2017	<p>Miljøministeriet mener, at hvis projektet gennemføres, vil overvågning af indvirkningerne i forbindelse med anlæg og drift være vigtig og bør ske efter de samme principper som ved Nord Streams foreliggende rørledning. Grænseoverskridende virkninger skal også overvåges. Desuden bør overvågningen omfatte verificering af vurderingen af indvirkning på miljøet. Resultaterne af overvågningen bør deles med alle Østersølandene.</p>	<p>Omfattende miljømæssig overvågning finder sted, både under anlæg og efterfølgende i driftsfasen. Programmerne vil blive udviklet i samarbejde med og godkendt af de kompetente nationale myndigheder inden anlægsstart og vil drage nytte af erfaringer indhentet under anlæg og drift af Nord Streams foreliggende rørledning. Alle resultater af miljøovervågning vil blive gjort offentligt tilgængelige.</p>	<p>I den danske tilladelse er der krav om overvågning under og efter udvikling af rørledningen. Energistyrelsen konstaterer, at et overvågningsprogram skal tage relevante kommentarer og forslag modtaget under den grænseoverskridende høringsproces i betragtning.</p>
50	Miljøministeriet / 2017	<p>Finland anmoder om udlevering af det supplerende materiale, der henvises til i teksten. Finland forbeholder sig muligheden for at kommentere dette yderligere materiale, efter at det er blevet stillet til rådighed.</p>	-	<p>Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Finland, der kan opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.</p>
51	Ministeriet for Landbrug og Skovbrug / 2018	<p>Ministeriet for Landbrug og skovbrug. Ministeriet for Landbrug og skovbrug udtaler, at alle deres tidligere udtalelser om emnet skal tages i betragtning. Ministeriet fastslår, at navnlig de negative grænseoverskridende virkninger i anlægsfasen og driftsfasen på fisk, fiskeri og havpattedyr skal tages i betragtning.</p>	-	<p>De øvrige udtalelser vil blive taget i betragtning. Energistyrelsen er af den opfattelse, at alle de tidligere kommentarer er dækket af det svar, Danmark sendte til Finland den 9. februar 2018. Svarene er angivet</p>

				fra nr. 9-50.
52	Den Finske Styrelse for Transportinfrastruktur / 2018	Den Finske Styrelse for Transportinfrastruktur. Den Finske Styrelse for Transportinfrastruktur konstaterer, at installationen af naturgasrørledningen kan forårsage mindre skader på flow, tryghed og sikkerhed for Finlands udenlandske skibstrafik. Derfor skal den part, som gennemfører projekterne, underrette Søfartsstyrelsen om gennemførelsen af projektet på en måde, som denne myndighed har fastsat, for at finske skibsfartsmyndigheder og operatører er opmærksomme på eventuelle ændringer i søtransportruter forårsaget af projektet i tide inden igangsættelsen af projektet.	Nord Stream 2 vil fortsætte dialogen med Søfartsstyrelsen til enighed om omfanget af udelukkelseszonen rundt om rørledningsfartøjet i god tid, før anlæg i trafikadskillelsesordningen påbegyndes. Ingen problemer er blevet bragt på banen af de danske søfartsmyndigheder i denne fase. Generelt giver de sejlruiter, der krydses af den påtænkte Nord Stream 2-rute i dansk farvand, tilstrækkelig plads og vanddybde til, at skibe kan planlægge deres rejse og navigere sikkert uden om eventuelle midlertidige forhindringer. Inden og under anlæg vil Nord Stream 2, i samarbejde med de relevante konstruktionsentreprenører og Søfartsstyrelsen, meddele anlægsfartøjernes placering og størrelsen af de sikkerhedsudelukkelseszonerne via efterretninger for søfarende for at øge bevidstheden om fartøjstrafikken i forbindelse med projektet.	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
53	Finlands Geologiske Undersøgelse / 2018	Finlands Geologiske Undersøgelse. Finlands Geologiske Undersøgelse er af den opfattelse, at projektet ikke medfører negative grænseoverskridende påvirkninger af det abiotiske havmiljø i Finland.	-	Dette tages til efterretning.
54	Miljøministeriet / 2018	Miljøministeriet ønsker at gøre Danmark opmærksom på kommentarerne af faktisk substans med henblik på inddragelse i den igangværende VVM-procedure og i tilladelse til projektet (vedlagt).	-	Dette tages til efterretning.
Tyskland				
Nr.	Høringspart	Svar	Svar, Nord Stream 2 AG	Svar, Energistyrelsen
1	Bundeswehr – som organ, der varetager offentlige interesser, dvs. det nationale forsvar og allianceforpligtelser	Som organ, der varetager offentlige interesser, dvs. det nationale forsvar og allianceforpligtelser, fremsætter jeg – inden for rammerne af den offentlige høring, der er indledt af Energistyrelsen – følgende bemærkninger om den ansøgning, der er indgivet af projektudvikleren, Nord Stream 2 AG, vedrørende en anlægstilladelse til to rutevarianter sydøst om Bornholm.	-	Dette tages til efterretning

2	<p>Bundeswehr – som organ, der varetager offentlige interesser, dvs. det nationale forsvar og allianceforpligtelser</p>	<p>1. Kommentar til de to rutevarianter af Nord Stream 2s rørledning sydøst om Bornholm med hensyn til en mulig indflydelse på NATO-ubådes dykkeområder øst for Bornholm</p> <p>Ni sammenhængende dykkeområder for NATO-ubåde øst for Bornholm, der ligger i den danske og den svenske og polske eksklusive økonomiske zone, styres i deres helhed og udelukkende af den tyske flåde på vegne af NATO (se kontaktinformation nedenfor). Hele året rundt bruges de regelmæssigt af ubåde til trænings- og øvelsespatruljer af den tyske flåde, NATO-partnere og andre venligtsindede nationer.</p> <p>Rutevariant V2, der anmodes om af Nord Stream 2 AG, løber gennem tre af disse dykkeområder for ubåde, rutevariant V1 løber gennem to dykkeområder for ubåde og der kun i de vestlige udkanter.</p> <p>Da de to rutevarianter ikke påvirker de sikre områder for ubådes neddykning, er anlæg og drift af en rørledning generelt acceptabelt. Fra et tysk militært synspunkt er der derfor ingen indvendinger mod at lægge rørledningen i overensstemmelse med rutevariant V1 og V2 gennem NATO-ubådes dykkeområder, idet der også tages hensyn til allierede og venligtsindede nationers flådestyrker samt internationale relationer.</p> <p>Da den indflydelse, rutevariant V1 får på militære træningsområder, er endda markant lavere, bør denne variant foretrækkes fra Bundeswehrs synspunkt.</p>	<p>Dette tages til efterretning.</p>	<p>Dette tages til efterretning.</p>
3	<p>Bundeswehr – som organ, der varetager offentlige interesser, dvs. det nationale forsvar og allianceforpligtelser</p>	<p>2. Tidlig notifikation af konstruktionsperioder og brugen af akustisk, optisk, optoelektronisk, magnetisk sensorisk, elektrisk, elektronisk, elektromagnetisk og/eller seismisk måleudstyr.</p> <p>a. Brugen af NATO-ubådes dykkeområder planlægges op til ét år forinden. Angiv venligst tidligst muligt information om, hvornår rørledningen gennem dykkeområder for NATO-ubåde øst for Bornholm vil blive installeret, til den tyske flådes hovedkvarter, ideelt set 250 dage inden anlægsarbejdet påbegyndes i de respektive sektioner (se kontaktoplysninger nedenfor).</p> <p>b. Hvis akustisk, optisk, optoelektronisk, magnetisk sensorisk, elektrisk, elektronisk, elektromagnetisk og/eller seismisk måleudstyr anvendes, inden Nord Stream 2-rørledningen aktiveres, f.eks. ved brug af ubemandede undervandsfartøjer (f.eks. fjernbetjente fartøjer, selvstyrende fartøjer, glidere og flåder) eller som stationært måleudstyr, der eventuelt installeres i umiddelbar nærhed af rørledningen efter behov, inden for øvelsesområderne øst for Bornholm, som er under tysk administration, skal oplysninger om tekniske driftsdata for disse instrumenter, driftsperiode og koordinaterne for driftsplaceringen (inklusive de sektioner, der skal undersøges) være den tyske flådes hovedkvarter i hænde tidligt i forløbet, men senest 20 hverdage forinden.</p> <p>Efter aktiveringen af Nord Stream 2's rørledning er anvendelse af akustisk, optisk, optoelektronisk, magnetisk sensorisk, elektrisk,</p>	<p>Alle Nord Stream 2-aktiviteter, der relaterer til undersøgelser, konstruktion og drift af rørledninger i de danske farvande, skal godkendes, underrettes og rapporteres til den relevante kompetente autoritet i Danmark i henhold til dansk lovgivning. Ifølge gældende praksis underretter NSP2 den kompetente danske autoritet fire uger, inden en undersøgelse påbegyndes.</p>	<p>Energistyrelsen er blevet informeret af Nord Stream 2 AG om, at når Nord Stream 2 AG er blevet givet tilladelse til at anlægge rørledningerne i Danmark, og efter ankeperioden på fire uger, vil de højst sandsynligt påbegynde anlæg.</p> <p>Energistyrelsen er også blevet informeret af Nord Stream 2 AG om, at de planlægger at påbegynde anlæg i begyndelsen af 2020, men endnu tidligere, hvis de modtager en tilladelse forinden. Det vil derfor formentlig ikke være muligt at anmelde det hele 250 dage inden anlæg. Energistyrelsen har ikke yderligere</p>

		<p>elektronisk, elektromagnetisk og/eller seismisk måleudstyr, f.eks. ved brug af ubemandede undervandsfartøjer (f.eks. fjernbetjente fartøjer, selvstyrende fartøjer, glidere og flåder) eller som stationært måleudstyr, der kan installeres i umiddelbar nærhed af rørledningen efter behov, inden for øvelsesområderne øst for Bornholm, som er under tysk administration, generelt forbudt. Hvis brugen af dette måleudstyr alligevel er absolut påkrævet, skal det koordineres tidligt i forløbet med den tyske flåde.</p> <p>Oplysninger om planlagte tidspunkter for, hvornår rørledningen inden for NATO-ubådes dykkeområder installeres, eller hvornår akustisk, optisk, optoelektronisk, magnetisk sensorisk, elektrisk, elektronisk, elektromagnetisk og/eller seismisk måleudstyr anvendes i øvelsesområderne øst for Bornholm, som er under tysk administration, skal stiles til:</p> <p>Kontaktoplysninger på den tyske flådes hovedkvarter: DO EXAS Uferstrasse 24960 Glücksburg Tlf.: +49 (0)4631/666 - 3228/ - 3221 (Kontaktperson: Kapitanleutnant Mikulsky, Hauptbootsmann Franke) Fax: +49 (0)4631/666 - 3229 E-mail: markdoeinsmoc2exas@bundeswehr.org</p> <p>Uden for almindelig tjenestetid: DOOPER Uferstrasse 24960 Glücksburg Tlf.: +49 (0)4631/666 - 3202 Fax: +49 (0)4631/666 - 3209</p>		<p>kommentarer til dette emne.</p>
4	<p>Bundeswehr – som organ, der varetager offentlige interesser, dvs. det nationale forsvar og allianceforpligtelser</p>	<p>3. Håndtering af overvågningsresultaterne fra overvågningsprogrammerne i anlægs- og driftsfasen. Hvis de danske myndigheder forpligter projektudvikleren til at offentliggøre de miljørelevante overvågningsresultater indhentet under anlægs- og driftsfasen, må data indhentet i dykkeområderne for NATO-ubåde ikke offentliggøres grundet sikkerhedsforpligtelser over for NATO-partnere og venligtsindede nationer, medmindre en aftale om indholdet af offentliggørelse kan indgås med mig i tæt samarbejde med den tyske flåde. I dette tilfælde skal det sikres, at NATOs og venligtsindede nationers sikkerhedsrelevante og dermed følsomme militære data ikke vil blive offentliggjort.</p>	-	<p>Energistyrelsen vil sikre, at miljøovervågningsdata fremsendes til det tyske Bundeswehr via Forsvaret, før data offentliggøres for at sikre, at sikkerhedsrelevante, og dermed følsomme, militære data, om NATO og venligtsindede nationer vil ikke blive offentliggjort. Forsvaret er blevet informeret om dette, og det er besluttet at sende disse data til det tyske Bundeswehr.</p>

5	Bundeswehr – som organ, der varetager offentlige interesser, dvs. det nationale forsvar og allianceforpligtelser	<p>Som repræsentant for de styrelser, der direkte påvirkes af anlæggelsen af Nord Stream 2-rørledningen fremsætter jeg – inden for rammerne af den offentlige høring, der er indledt af Energistyrelsen – følgende indvendinger til den ansøgning, der er indgivet af projektudvikleren, Nord Stream 2 AG, vedrørende en anlægstilladelse til to rutevarianter sydøst om Bornholm.</p> <p>Jeg vil gerne udtrykkeligt gøre opmærksom på, at ikke kun offentlighedens interesse i sikkerhed og tryghed i nationalt og allianceforsvar generelt påvirkes, men projektet har også en direkte effekt på den tyske flådes hovedkvarter (Marinekommando) som militært organ og dets søgående enheder samt på alle NATO-partners og andre venligtsindede nationers enheder, der foretager øvelser i dette område. Derfor sender jeg dig hermed et separat brev indeholdende en indsigelse fra Den Tyske Flådes Hovedkvarter og dets søgående enheder og NATO-partners og andre venligtsindede nationers enheder som direkte berørte organer.</p>	-	Dette tages til efterretning
6	Bundeswehr – som organ, der varetager offentlige interesser, dvs. det nationale forsvar og allianceforpligtelser	<p>1. Indsigelse mod de to rutevarianter af Nord Stream 2s rørledning sydøst om Bornholm med hensyn til en mulig indflydelse på NATO-ubådes dykkeområder øst for Bornholm.</p> <p>Ni sammenhængende dykkeområder for NATO-ubåde øst for Bornholm, der ligger i den danske og den svenske og polske eksklusive økonomiske zone, styres i deres helhed og udelukkende af den tyske flåde på vegne af NATO (se kontaktoplysninger nedenfor). Hele året bruges de regelmæssigt af ubåde til træning og øvelsespatruljer af den tyske flåde, NATO-partnere og andre venligtsindede nationer for at give soldaterne den bedst mulige indføring, færdigheds- og deployeringsuddannelse for gennemførelsen af deres missioner og driftsopgaver.</p> <p>Rutevariant V2, der anmodes om af Nord Stream 2 AG, løber gennem tre af disse dykkeområder for ubåde, rutevariant V1 løber gennem to dykkeområder for ubåde og der kun i de vestlige udkanter. Da de to rutevarianter ikke påvirker de sikre områder for ubådes neddykning i relation til ubådsenheder, er anlæg og drift af en rørledning generelt acceptabelt.</p> <p>Set fra de tyske ubådsenheder er der derfor ingen indvendinger imod at lægge rørledningen i overensstemmelse med rutevariant V1 og V2 gennem NATO-ubådes dykkeområder, idet der også tages hensyn til de allierede og venligtsindede nationers ubådsenheder samt internationale relationer.</p> <p>Da den indflydelse, rutevariant V1 får på militære træningsområder, er endog markant lavere, bør denne variant foretrækkes fra vores synspunkt.</p>	-	Besvaret i nr. 2.

7	Bundeswehr – som organ, der varetager offentlige interesser, dvs. det nationale forsvar og allianceforpligtelser	<p>2. Tidlig notifikation af konstruktionsperioder og brugen af akustisk, optisk, optoelektronisk, magnetisk sensorisk, elektrisk, elektronisk, elektromagnetisk og/eller seismisk måleudstyr.</p> <p>a. Ubådes brug af NATO-ubådes dykkeområder planlægges op til ét år forinden. Husk at fremkomme med information hurtigst mulig om, hvornår rørledningen gennem NATOs undersøiske dykkerområder øst for Bornholm installeres i den tyske flådes hovedkvarter og gerne 250 dage, inden konstruktionsarbejdet påbegyndes i de respektive sektioner (se nedenstående kontaktoplysninger).</p> <p>b. Hvis akustisk, optisk, optoelektronisk, magnetisk sensorisk, elektrisk, elektronisk, elektromagnetisk og/eller seismisk måleudstyr anvendes, inden Nord Stream 2-rørledningen aktiveres, f.eks. ved brug af ubemandede undervandsfartøjer (f.eks. fjernbetjente fartøjer, selvstyrede fartøjer, glidere og flåder) eller som stationært måleudstyr, der eventuelt installeres i umiddelbar nærhed af rørledningen efter behov, inden for øvelsesområderne øst for Bornholm, som er under tysk administration, skal oplysninger om de tekniske driftsdata for disse instrumenter, driftsperioden og koordinaterne for driftsplaceringen (inklusive de sektioner, der skal undersøges) være den tyske flådes hovedkvarter i hænde tidligt i forløbet, og senest 20 hverdage forinden.</p> <p>Efter aktiveringen af Nord Stream 2's rørledning er anvendelse af akustisk, optisk, optoelektronisk, magnetisk sensorisk, elektrisk, elektronisk, elektromagnetisk og/eller seismisk måleudstyr, f.eks. ved brug af ubemandede undervandsfartøjer (f.eks. fjernbetjente fartøjer, selvstyrede fartøjer, glidere og flåder) eller som stationært måleudstyr, der kan installeres i umiddelbar nærhed af rørledningen efter behov, inden for øvelsesområderne øst for Bornholm, som er under tysk administration, generelt forbudt. Hvis brugen af dette måleudstyr alligevel er absolut påkrævet, skal dette koordineres tidligt i forløbet med den tyske flåde.</p> <p>Oplysninger om planlagte tidspunkter for, hvornår rørledningen inden for NATO-ubådes dykkeområder installeres, eller hvornår akustisk, optisk, optoelektronisk, magnetisk sensorisk, elektrisk, elektronisk, elektromagnetisk og/eller seismisk måleudstyr anvendes i øvelsesområderne øst for Bornholm, som er under tysk administration, skal stiles til:</p> <p>Kontaktoplysninger på den tyske flådes hovedkvarter: DO EXAS Uferstrasse 24960 Glücksburg Tlf.: +49 (0)4631/666 - 3228/ - 3221 (Kontaktperson: Kapitanleutnant Mikulsky, Hauptbootsmann Franke)</p>	-	Besvaret i nr. 3.
---	--	--	---	-------------------

		<p>Fax: +49 (0)4631/666 - 3229 E-mail: markdoeinsmoc2exas@bundeswehr.org</p> <p>Uden for almindelig tjenestetid: DOOPER Uferstrasse 24960 Glücksburg Tlf.: +49 (0)4631/666 - 3202 Fax: +49 (0)4631/666 - 3209</p>		
8	Bundeswehr – som organ, der varetager offentlige interesser, dvs. det nationale forsvar og allianceforpligtelser	<p>3. Håndtering af overvågningsresultaterne fra overvågningsprogrammerne i anlægs- og driftsfasen. Hvis de danske myndigheder forpligter projektudvikleren til at offentliggøre de miljørelevante overvågningsresultater indhentet under anlægs- og driftsfasen, må data indhentet i dykkeområderne for NATO-ubåde ikke offentliggøres grundet sikkerhedsforpligtelser over for NATO-partnere og venligtsindede nationer, medmindre en aftale om indholdet af offentliggørelse kan indgås med mig. I dette tilfælde skal det sikres, at sikkerhedsrelevante og dermed følsomme militære data om NATOs og venligtsindede nationers enheder ikke vil blive offentliggjort.</p>	-	Besvaret i nr. 4
Letland				
Nr.	Høringspart	Svar	Svar, NordStream 2 AG	Svar, Energistyrelsen
1	Letland	<p>Nord Stream 2 er et projekt, der har til hensigt at bygge og drive en ny dobbeltrørledning gennem Østersøen for at transportere naturgas fra Rusland til EU's interne gasmarked. Da den midlertidige rørledningsrute (navnlig den syd-østgående rute i dansk farvand) ikke er beliggende i Letlands territorialfarvand eller EEZ, samt da denne rute og diskuterede havalternativer ikke er i umiddelbar nærhed af disse farvande – er mulige direkte indvirkninger på Letland forholdsvis mindre strenge end dem, der er identificeret i oprindelseslandene.</p>	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.
2	Letland	<p>Ikke desto mindre – i betragtning af størrelsen og karakteren af det påtænkte projekt, den potentielle miljøpåvirkning i anlægs- og driftsfasen samt potentielle nødsituationer – deltager Letland i den grænseoverskridende VVM-proces og har tidligere sendt skrivelser med bemærkninger til alle projekt Nord Stream 2's oprindelseslande, herunder Danmark.</p>	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.
3	Letland	<p>Efter evaluering af VVM-dokumentation med særlig fokus på de potentielle indvirkninger på Letland opretholder Letland alle bekymringer og kommentarer, der allerede er medtaget i breve fra regeringen nr. 3-01/1027 og nr. 5-01/1305, som blev fremsendt til Miljøstyrelsen i Danmark den 2. oktober 2017 og 19. december 2018. Disse aspekter omfatter den mulige frigivelse af giftige stoffer fra</p>	-	Letland anmoder Danmark om at tage de tidligere bemærkninger i brev nr. 3-01/1027 og nr. 5-01/1305 i betragtning.

		<p>sedimenter til vandsøjlen, transporten og ophobningen i havorganismer og fødekæder (også forebyggelsen og overvågningen af disse trusler); etablering og sikring af varslingsystemet for ulykker; de negative effekter af sprængning og nødvendige afhjælpende foranstaltninger før og under sprængning; historiske dumpingsteder for kemiske våben og specifikke foranstaltninger for at sikre, at anlæg af rørledningen ikke vil påvirke de historiske dumpingsteder for kemiske våben og andre emner.</p>		<p>Energistyrelsen finder, at bemærkningerne fra Letland, der efter Energistyrelsens opfattelse har relevans for grænseoverskridende miljøpåvirkning i Letland forårsaget af en aktivitet, der finder sted i relation til den danske sektion af projektet, er dækket af svaret af 9. februar 2018, Danmark fremsendte til Letland i forbindelse med Espoo-proceduren for den sydlige rute i dansk territorialfarvand. Efter Energistyrelsens opfattelse er der ingen kommentar, som kræver yderligere svar for den sydøstlige rute på kontinentalsoklen i Danmark. Svarene fra Letland (nr. 3-01/1027 og nr. 5-01/1305) er angivet fra nr. 7 til 15.</p>
4	Letland	<p>Letland har også gentagne gange udtrykt dyb bekymring over, at Nord Stream 2-projektet ikke er i overensstemmelse med EU's målsætninger med hensyn til diversificering af energikilder samt mål vedrørende foranstaltninger til bekæmpelse af klimaændringer.</p>	-	<p>Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Letland, der kunne opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.</p>
5	Letland	<p>Vi beder om, at vores bemærkninger tages i betragtning, og at nødvendige ændringer i VVM-dokumentation foretages efter behov, inden der måtte gives tilladelse, og projektet gennemføres.</p>	-	<p>De modtagne kommentarer både i national høring og kommentarer vedrørende grænseoverskridende miljøpåvirkning er taget i betragtning i tilladelsen.</p>
6	Letland	<p>Vi vil også bede dig om at indsende den endelige VVM-rapport og at holde os orienteret om yderligere udvikling i VVM-processen.</p>	-	-

7	Det Statslige Miljøkontor – 2017	<p>Efter at have vurderet VVM-dokumentationen kan vi konkludere, at de fleste af problemstillingerne, Letland har bragt på banen, er tilstrækkelig belyst i rapporten. Ifølge undersøgelsesresultaterne er der ingen stor bekymring om eventuel grænseoverskridende forurening eller andre virkninger på lettisk territorialfarvand eller EEZ. Alligevel skal vi henlede opmærksomheden på flere vigtige aspekter vedrørende grænseoverskridende indvirkninger og vurdering af dem, som vi er af den opfattelse, stadig skal tages i betragtning inden accept og afvikling af projektet:</p> <p>1. VVM-redegørelsen konkluderer, at Letland deler EEZ-grænse med Sverige og derfor kunne være genstand for grænseoverskridende indvirkninger som følge af aktiviteter i Sverige (den korteste afstand fra Letlands EEZ til Nord Stream 2-traceen er cirka 25 km). Rapporten fastslår også, at selv om der er mulighed for frigivelse af sediment til vandsøjlen (og medfølgende spredning af forurenende stoffer/sedimentation) og generering af undervandsstøj i svensk farvand som følge af havbundsintervention, gør de store afstande mellem disse aktiviteter i svensk farvand og Letlands EEZ, at ingen grænseoverskridende indvirkninger er blevet identificeret. Vi er af den opfattelse, at selv om forstyrrelsen af sedimenter under opførelsen af rørledningen ikke er planlagt i eller i nærheden af Letland, skaber frigivelse af giftige stoffer fra sedimenter til vandsøjlen, transporten og ophobning i havorganismer og fødekæder generel bekymring på grund af indvirkningens størrelse og langtidsvirkningerne i Østersøregionen. Derfor bør vurdering, forebyggelse og overvågning af disse trusler ske på en måde, der afgjort sikrer, at fuldførelsen af projektet ikke vil medføre noget ansvar for forurening og sundhedsrisiko for levende organismer, herunder mennesker.</p>	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Letland, der kunne opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
---	-------------------------------------	--	---	--

8	Det Statslige Miljøkontor – 2017	<p>2. En anden separat problemstilling med stor betydning er etablering og sikring af varslingsystemet for ulykker, bevidsthed om og mulighed for redningstjenester i tilfælde af en nødsituation til håndtering af potentielle ulykker. Kortlægning og klassificering af miljøsårbarhed er blevet udført som en del af projektet "Subregional risiko for udslip af olie og farlige stoffer i Østersøen (BRISK)". Kortlægning af miljømæssig sårbarhed i forhold til olieudslip er fastlagt, og driftssimuleringer er blevet udført for at fastlægge sandsynligheden for, at et område forurenes med oliespild. Vi konkluderer, at simulering af sandsynligheden for olie efter to dage, ganske vist med lav sandsynlighed, viser, at oliespild i nogen grad kan nå lettisk farvand. Vi er enige i, at HELCOM-landene har vedtaget en anbefaling om udvikling af national evne til at reagere på utilsigtede udslip af olie og andre skadelige stoffer. De angivne svartider for bekæmpelse af olieforurening definerer, at inden for seks timer skal udslippet i det respektive lands beredskabsregion nås; en effektiv og omfattende beredskabsaktion på stedet skal gennemføres inden for 12 timer; modforanstaltninger mod udslip af olie eller skadelige stoffer skal påbegyndes inden for to dage. Alligevel er vi af den opfattelse, at VVM-rapporten ikke kun bør henvise til disse foranstaltninger, men også skal indeholde en anmeldelsesmodel eller tabel til identifikation af de handlinger og tidsrammer i nødstilstand til anmeldelse til de ansvarlige institutioner i de berørte lande.</p>	<p>For omfanget af offshore-rørledningens anlægsaktiviteter vil en nødberedskabsplan (ERP) blive udarbejdet og gennemført i overensstemmelse med HELCOMs krav. ERP vil begrænse og om muligt afbøde HSES-virkningerne af uforudsete miljøuheld (f.eks. brændstof-/olieudslip, forstyrrelse af ammunition, fejl i rørledninger eller fartøjskollisioner).</p> <p>ERP vil omfatte foranstaltninger som f.eks. følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nødunderrettningsplan og udpegede førstehjælpere på alle arbejdssteder for at sikre hurtig og hensigtsmæssig respons. • Beredskabsplaner skal være dokumenterede, tilgængelige og let forståelige. • Effektiviteten af planer og procedurer gennemgås regelmæssigt og forbedres efter behov • Planer og procedurer vil blive understøttet af træning og om nødvendigt indøvelse. • Specifikation af sikkerhedsudstyr. <p>Indsatsudstyr for olieudslip, inklusive IMO-godkendt udstyr til håndtering af udslip, vil blive opbevaret på projektets fartøjer, og udstyrslistes vil blive opretholdt. Projekt-fartøjer vil blive udstyret med nødprocedurer for olieudslip og personale vil blive uddannet i anvendelsen af disse procedurer. Hændelser i tier 1-kategorien vil blive håndteret ved hjælp af en godkendt skibsberedskabsplan for olieforurening (SOPEP). SOPEP'en dækker farlige stoffer, affald og olie. En dedikeret plan for beskyttelse mod og reaktion på oliespild (OSPRP) vil blive udviklet (af ORSL) som beredskab for tier 2- og 3-udslip.</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
9	Det Statslige Miljøkontor – 2017	<p>3. Vi mener, det er afgørende at bruge dynamisk positionerede fartøjer i byggestadiet for at mindske behovet for minesprængninger og eventuelle indvirkninger på forankring i det område, hvor risikoen er høj. Det er af største vigtighed, navnlig under hensyntagen til adskillige steder i Østersøen, hvor miner eller kemiske ammunitionsobjekter er blevet fundet ved undersøgelser, hvilket kræver meget præcis nedlægning af rørledninger for at undgå yderligere uheld. Det er nødvendigt at finde den bedste balance mellem behovet for at garantere sikker nedlægning af rørledninger ved at sprænge eller fjerne farlige genstande (fundet i nærheden af rørledningsruten) og de negative effekter ved sprængning som sådan. Nødvendige afhjælpende foranstaltninger før og under sprængning skal sikres for at minimere eventuelle negative effekter.</p>	-	<p>Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Letland, der kunne opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.</p>

10	Det Statslige Miljøkontor – 2017	<p>4. Vi er fortsat af den opfattelse, at historiske dumpingsteder for kemiske våben kan blive påvirket under anlæg af Nord Stream 2-rørledningen. Det er vigtigt, at specifikke foranstaltninger forudses for at sikre, at anlæg af rørledningen ikke vil påvirke de historiske dumpingsteder for kemiske våben og dermed ikke give ødelæggende miljøbelastning.</p> <p>Det er også vigtigt, at ifald der sker en sådan indvirkning, tages der fuldt ansvar for skaderne, og at tabene af forskellige enheder, der deltager i aktiviteterne i Østersøen samt erstatningsbeløb, kompenseres. Nødvendige bevaringsforanstaltninger for dumpingsteder for kemiske våben på den midlertidige rørledningsrute skal vurderes.</p>	<p>Potentielle påvirkninger fra kemiske våben i anlægs- og driftsfasen vedrører risikoen for kontakt med kemiske våben og/eller mennesker under anlægs- og driftsaktiviteter.</p> <p>Lader man kemiske våben være i fred, udgør de ikke nogen risiko for rørledningerne eller havmiljøet. Nord Stream 2 identificerer derfor potentielle kemiske våben og undgår dem. Kontakt med identificerede kemiske våben vil blive undgået ved at markere våbneenes beliggenhed i navigationsdatabasen som "områder der skal undgås". I tilfælde af at kemisk ammunition påtræffes i undersøgelser, foretages derpå lokal omledning for at sikre minimumsafstanden mellem rørledningen og de kemiske våben som aftalt med Søværnets Operative Kommando (SOK). De specifikke foranstaltninger, Nord Stream 2 skal leve op til for at sikre, at der ikke sker interaktion med kemiske våben, anvises ganske rigtigt af Søværnets Operative Kommando (SOK), da det eneste område med kendte dumpingsteder for kemiske våben i nærheden af rørledningsruten er inden for dansk farvand.</p> <p>Ud over de planlagte undersøgelser vil en lægningsforundersøgelse blive foretaget, inden nedlægning af rørene påbegyndes. Et fjernstyret ubemandet undervandsfartøj bliver brugt til landingsovervågning gennem kritiske områder såsom krydsninger, nedlægningsplaceringer osv. I tilfælde af at der findes mulige kemiske våben/ammunitionsrelaterede genstande, vil identifikation og påkrævet minimumsafstand for at undgå ammunitionen ligeledes overholde det af SOK anviste.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
11	Det Statslige Miljøkontor – 2017	<p>5. Med henblik på at opnå en sikker og smidig forsyningskæde har Nord Stream 2-projektet planer om at anvende landbaserede faciliteter med to vægtbelægningsanlæg i Kotka, Finland og Mukran, Tyskland samt fire røropbevaringspladser beliggende i Finland, Sverige og Tyskland. Som angivet i VVM-rapporten er logistikkonceptet imidlertid underlagt yderligere optimering, og muligheden for at bruge Ventspils Frihavn i Letland som ekstra røropbevaringsplads er under overvejelse. Det blev afgjort på det offentlige møde, der blev afholdt i Riga den 6. juni 2017, at anvendelsen af Ventspils Frihavn i Letland ikke længere overvejes, da den ikke opfylder de nødvendige kriterier for inddragelse i Nord Stream 2-projektet. Vi vil bede projektudviklerne om at ændre VVM-rapporten i overensstemmelse hermed og om at fjerne henvisninger til Ventspils Frihavn fra EIA-dokumentationens tekst.</p>	<p>Logistikkonceptet beskrevet i Espoo-rapporten er baseret på to vægtbelægningsanlæg i Kotka, Finland, og Mukran, Tyskland, og fire røropbevaringspladser beliggende i Finland, Sverige og Tyskland som vist på Espoo-rapportens figur 6-1. Brug af Ventspils Frihavn er kun nævnt som en mulighed i Espoo-rapporten. Nord Stream 2 AG oplyste på det offentlige møde, der blev afholdt i Riga den 6. juni 2017, at brug af Ventspils Frihavn ikke længere overvejes. Dette betyder at logistikkonceptet som beskrevet i Espoo-rapporten er gyldigt, da det er baseret på to vægtbelægningsanlæg i Kotka, Finland, og Mukran, Tyskland, og fire røropbevaringspladser placeret i Finland, Sverige og Tyskland. En ændring af det beskrevne logistikkoncept i Espoo-rapporten er derfor ikke påkrævet.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne. Det bemærkes, at reaktionen/svaret ikke er relevant i forbindelse med den sydøstlige rute på kontinentalsoklen.
12	Det Statslige Miljøkontor – 2017	<p>6. VVM-dokumentation vil blive udarbejdet, drøftet og bragt i høring samt endelig afgørelse truffet på en fuldt gennemskuelig og objektiv måde, der sikrer inddragelse af forskellige interessenter, herunder ikke-statslige organisationer og miljøinstitutioner. EIA-dokumentation og endelig afgørelse skal indeholde oplysninger om klare mekanismer for, hvordan den berørte offentlighed kan få adgang til en domstolsprøvelse, og princippet om adgang til retshåndhævelse skal sikres gennem de respektive procedurer.</p>	-	Espoo-rapporten i forhold til Danmark er blevet sendt til offentlig høring, hvor forskellige interessenter, ikke-statslige organisationer og miljøinstitutioner har haft mulighed for at kommentere indvirkningerne fra Danmark på deres land. Tilladelsen bliver offentligt

				tilgængeligt sammen med oplysninger om klagemuligheder i Danmark på www.ens.dk .
13	Det Statslige Miljøkontor – 2017	Som konklusion på vurderingen vil Letland gerne udtrykke dyb bekymring over, at Nord Stream 2-projektet ikke er i overensstemmelse med EU's målsætninger med hensyn til diversificering af energikilder samt mål vedrørende foranstaltninger til bekæmpelse af klimaændringer.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Letland, der kunne opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
14	Letland – 2018	Efter evaluering af VVM-dokumentation med særlig fokus på de potentielle indvirkninger på Letland opretholder Letland alle bekymringer og kommentarer, der allerede er medtaget i brevet fra regeringen nr. 3-01/1027, som blev fremsendt til Miljøstyrelsen i Danmark den 2. oktober 2017. Disse aspekter omfatter den mulige frigivelse af giftige stoffer fra sedimenter til vandsøjlen, transporten og ophobningen i havorganismer og fødekæder (også forebyggelsen og overvågningen af disse trusler); etablering og sikring af varslingsystemet for ulykker; de negative effekter af sprængning og nødvendige afhjælpende foranstaltninger før og under sprængning; historiske dumpingsteder for kemiske våben og specifikke foranstaltninger for at sikre, at anlæg af rørledningen ikke vil påvirke de historiske dumpingsteder for kemiske våben og andre emner.	-	Problemstillingerne er omfattet af besvarelserne fra række 8, 10 og 11.
15	Letland – 2018	Letland har også gentagne gange udtrykt dyb bekymring over, at Nord Stream 2-projektet ikke er i overensstemmelse med EU's målsætninger med hensyn til diversificering af energikilder samt mål vedrørende foranstaltninger til bekæmpelse af klimaændringer.	-	Ikke relevant i forbindelse med den grænseoverskridende indvirkning på miljøet i Letland, der kunne opstå som følge af en påtænkt aktivitet i dansk EEZ.
Litauen				
Nr.	Høringspart	Svar	Svar, Nord Stream 2 AG	Svar, Energistyrelsen
1	Litauen	Republikken Litauens Miljøministerium har ikke modtaget nogen kommentarer fra offentligheden, der var imidlertid nogle problemstillinger, som blev bragt på banen af relevante nationale myndigheder. Under hensyntagen til disse spørgsmål vil vi hermed redegøre for vores holdning til Nord Stream 2-gasrørledningsprojektet.	-	Dette tages til efterretning.
2	Litauen	Litauen fastholder sin konsekvente holdning, at Nord Stream 2-projektet går imod målsætningerne for Den Europæiske Unions (herefter EU) politik vedrørende reduktion af klimaændringer, energisikkerhed og diversificering af gasforsyning, mens alle energiinfrastrukturprojekter af relevans for Europa bør være forenelige med EU-lovgivningen (inkl. EU's tredje energipakke) og EU's energipolitiske mål.	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.

3	Litauen	Litauen støtter EU-Kommissionens synspunkt om, at Nord Stream 2 kan muliggøre styrkelse af Gazproms position på EU's vigtigste gasmarkeder, hæmme processen med at skabe et åbent gasmarked med konkurrencedygtige priser og diversificeret forsyning i EU.	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.
4	Litauen	Litauen støtter også EU-Kommissionens holdning, at Nord Stream 2-projektet er i modstrid med EU's centrale energipolitiske mål – energisikkerhed og diversificering af ruter og kilder – og at der ikke i EU er behov for sådan supplerende infrastruktur. Gennemførelse af Nord Stream 2-projektet vil tillade den enkelte leverandør (Den Russiske Føderation) at dominere det europæiske gasmarked og underminere regional energisikkerhed. Det vil blot føje endnu en rute fra den samme leverandør og vil øge EU's i forvejen store afhængighed af denne leverandør.	-	Denne udtalelse kræver ikke noget svar.

Polen

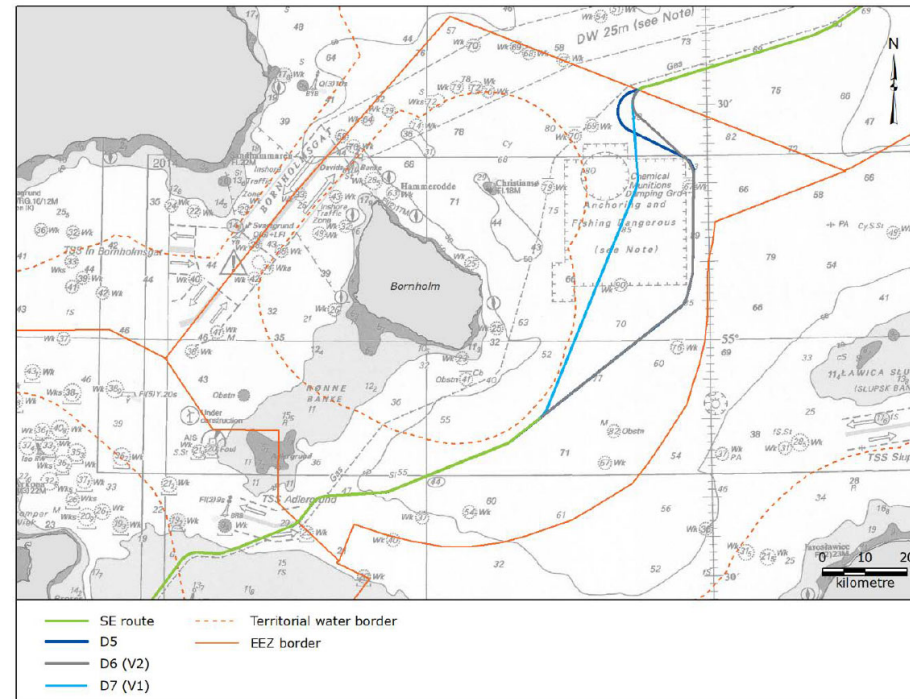
Nr.	Rådgivende part	Svar	Svar Nord Stream 2 AG	Svar Energistyrelsen
1	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	<p>For at sikre bedre forståelse af den danske parts tilgang til kravene til indhold i VVM-dokumentationen og proceduren for miljøkonsekvensvurderingen for Nord Stream 2 gasrørledningen på tværs af landegrænserne anmoder den polske part de kompetente myndigheder for den danske part om at levere følgende oplysninger om fortolkningen af bestemmelserne i Espoo-konventionen og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/92/EU af 13. december 2011 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (i det følgende: VVM-direktivet):</p> <p>a) hvorvidt kravet indeholdt i punkt (f) i Bilag II til Espoo-konventionen og punkt 6 i Bilag IV til VVM-direktivet angående den udtrykkelige angivelse af forudsigende metoder og underliggende miljømæssige data, der anvendes i VVM-dokumentationen leveret til den berørte part for at tage stilling til de potentielle grænseoverskridende påvirkninger kun gælder for indvirkninger, som af forfatterne til VVM-dokumentationen anses for væsentlige i den anden stats territorium,</p> <p>b) hvorvidt kravet indeholdt i punkt (e) i Bilag II til Espoo-konventionen og artikel 5 c i VVM-direktivet og punkt 7 til Bilag IV til VVM-direktivet angående beskrivelsen af afhjælpende foranstaltninger for at holde negativ miljømæssig indvirkning på et minimum alene gælder, når VVM-dokumentationen identificerer væsentlige indvirkninger på den anden stats territorium,</p> <p>c) hvorvidt kravet indeholdt i punkt (h) i Bilag II til Espoo-konventionen vedrører præsentation, hvor det er passende, af en skitse til overvågnings- og styringsprogrammer og eventuelle planer for analyse efter projektet kun gælder, når VVM-dokumentationen identificerer væsentlige indvirkninger på den anden stats område.</p> <p>Som forstået af de polske myndigheder og efter langvarig praksis, har den procedure for VVM-undersøgelser, som er udført i henhold til</p>	-	<p>Det bemærkes, at kommentaren blev besvaret i punkt 1 i det brev, som blev sendt af Danmark til Polen den 9. februar 2018 (der henvises til svar nr. 24), og de forhold, der blev bragt på banen er dækket i det ikke-tekniske resumé, som blev oversat til polsk.</p> <p>Bemærk venligst, at Energistyrelsen finder, at det ikke-tekniske resumé og rapporten angående grænseoverskridende indvirkninger fra Nord Stream 2's sydøstlige rute på kontinentalsokkelen fra Danmark til Polen giver underbyggede oplysninger om de grænseoverskridende, miljømæssige indvirkninger. Bemærk venligst også, at Energistyrelsen finder, at de oplysninger som er givet til Polen på polsk</p>

		<p>Espoo-konventionen, til formål både at informere offentligheden og potentielt berørte stater myndigheder om tilstedeværelsen eller potentielt væsentlige indvirkninger på tværs af landegrænser og primært på at muliggøre en uafhængig vurdering af disse indvirkninger på baggrund af VVM-dokumentation leveret af oprindelseslandet. Som vi gentagne gange har bemærket er den polske part juridisk forpligtet til at levere dokumentation i en udgave på polsk til kommentering for offentligheden og myndigheder, mens den stat, der deltager i proceduren som den berørte part er berettiget til at kræve, at VVM-dokumentationen gør noget ved de problemer, som er anført i kravene til denne dokumentation fremsendt som svar på notifikation (kommentarer om omfanget af dokumentationen på det undersøgte stadie). Som anført i Espoo-konventionens implementeringsudvalg er dette oprindelseslandets pligt under forudsætning af, at kravene angående dokumentationen er rimelige og overholder rammerne anført i Bilag II2.</p> <p>Hvad angår ovenstående er de polske institutioner berettigede til at kræve, at VVM-dokumentationen, oversat til polsk og leveret til kommentering, indeholder de spørgsmål, der tager sig af de fremsendte kommentarer til undersøgelsen inden for de potentielle grænseoverskridende indvirkninger på polsk territorium.</p>		<p>angående indvirkningerne på Polen, opfylder lovene også i Espoo-konventionen.</p>
2	<p>Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)</p>	<p>I de fleste standpunkter fremhæver de polske institutioner, at de dokumenter, som blev fremsendt af den danske part på polsk som nødvendige for vurdering af den potentielle miljømæssige indvirkning på polsk territorium, indeholder generelle konklusioner angående graden (størrelsen) af indvirkningen fra det planlagte projekt i farvandene i den polske eksklusive økonomiske zone (polsk EEZ). Følgende afstande er det eneste kriterium, som undtager muligheden for indvirkning på polsk territorium: 7,0 km for rute V1 og 3,6 km for rute V2 fra den polske EEZ. Når arten af projektet og placeringen for aktiviteterne i havområdet tages i betragtning, er dette efter myndighedernes opfattelse ikke et tilstrækkeligt kriterium til pålideligt at udelukke muligheden for indvirkning på anlægsstadiet og projektets drift.</p>	<p>Vurderingen af potentiel grænseoverskridende indvirkninger bygger på en betragtning af adskillige faktorer, herunder arten af hver potentiel kilde til indvirkning, resultater af matematisk modellering og afstanden til ruteføringen (kilden til indvirkning) til hver potentielt berørt modtager på tværs af landegrænser. Erfaringer høstet fra overvågning foretaget før, under og efter anlæg af Nord Streams rørledning (NSP) projektet er også taget i betragtning.</p> <p>Vurderingen af potentielle grænseoverskridende indvirkninger konkluderer, at potentielt væsentlig grænseoverskridende indvirkning på Polen som følge af projektaktiviteterne i dansk farvand, kan udelukkes.</p>	<p>Bemærk venligst, at Energistyrelsen finder, at det ikke-tekniske resumé og rapporten angående grænseoverskridende indvirkninger fra Nord Stream 2's sydøstlige rute på kontinentalsokkelen fra Danmark til Polen giver underbyggede oplysninger om de grænseoverskridende, miljømæssige indvirkninger.</p>

3	<p>Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)</p>	<p>Juridiske midler Brevet af 8. maj 2019 fra den danske part omfatter oplysninger om tilgængelige afhjælpninger, herunder også i en grænseoverskridende sammenhæng. Det anfører, at tidsfristen for indgivelse af indsigelser til Energistyrelsens ankenævn er fire uger fra datoen for udstedelse af byggetilladelsen til investeringen. Idet den administrative beslutning udsendes på dansk og i henhold til artikel 6 i Espoo-konventionen, skal gøres tilgængelig for offentligheden i den berørte parts stat på det officielle sprog i denne stat, kan tidsfristen for potentiel indsigelse fra offentligheden og enheder fra de berørte parter være utilstrækkelig til at muliggøre anvendelse af afhjælpende foranstaltninger i en grænseoverskridende kontekst, som angives i artikel 9, stk. 2 og artikel 3, stk. 9 i konvention om adgang til oplysninger, offentlighedens medvirken og klageadgang på miljøområdet, udfærdiget i Aarhus den 25. juni 1998 og implementeret i EU-retten via direktiv Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/92/EU af 13. december 2011 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (artikel 11).</p> <p>Dette er væsentligt på grund af, at i tilfælde af tidligere udstedte tilladelser til Nord Stream 2-gasrørledningen i den anden stat, var tidsfristen for at komme med indsigelser mod de administrative bestemmelser for de berørte parter fra den dato, hvor beslutningen i den berørte parts stat blev tilgængelig for offentligheden.</p>	-	<p>Denne bemærkning er blevet besvaret i Espoo-høringen angående den nordvestlige rute i Danmark, og der er ingen yderligere særskilte kommentarer angående ruten sydøst for Bornholm på den danske kontinentsokkel, som kræver yderligere svar. Kommentaren blev besvaret i punkt 1 ti brevet af 22. februar 2019 til Polen (der henvises til svar nr. 25).</p>
4	<p>Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)</p>	<p>Gyldighed af de anvendte miljømæssige data Overvågningsafdelingen hos Chefinspektoratet for miljømæssig beskyttelse (GIOŚ) fremsender hermed en indsigelse mod gyldigheden af de anvendte miljømæssige data og fremhæver behovet for at anvende nyere tilgængelige data til VVM-undersøgelsen, herunder især for biotiske elementer, dvs. plankton, ichthyofauna og havpattedyr. Som resultaterne af de udførte undersøgelser viser er det blandt andet vigtigt i sammenhængen med tilstedeværelsen af marsvin. De udførte undersøgelser som led i det Nationale miljøovervågningsprogram i Polen i en periode på 24 måneder viste en 10 ganges stigning i udbredelsen af marsvin i området Pommerske Bugt sammenlignet med undersøgelser udført som led i SAMBAH-projektet, der blev udført i 2010-2015, hvortil forfatterne til VVM-dokumentationen henviser (Bilag 4).</p>	<p>På baggrund af oplysningerne, som blev givet i VVM og erfaringer høstet fra NSP, er overvågning af plankton og havpattedyr i forbindelse med anlæg eller drift af SNP2 ikke krævet af de danske myndigheder, og er derfor ikke planlagt i dansk farvand.</p> <p>Det nævnte datasæt fra den Pommerske Bugt er interessant og giver en yderligere forståelse af udbredelse af marsvin i Østersøen. Da undersøgelsen imidlertid er tysk farvand, gælder den ikke direkte for dansk farvand. Yderligere data forventes også i de kommende år fra projektet SAMBAH II, som i øjeblikket er under planlægning.</p> <p>SAMBAH datasættet er det eneste, der gækker hele forekomsten af marsvin i Østersøen og er dannet på grundlag af en meget ambitiøs og anerkendt undersøgelse, der har strakt sig over flere år (maj 2011 til maj 2013). Hvor det har været muligt, er datasættet blevet valideret ved hjælp af andre kilder til udbredelsen for marsvin. Mikkelsen mfl. 2016, sammenlignede de akustiske opdagelser med udbredelsen indhentet fra satellitsporede marsvin i den vestlige del af Østersøen og fandt en væsentlig lineær relation mellem de to metoder, og bekræftede således gyldigheden af SAMBAH-metoden. SAMBAH-datasættet er dermed meget solid hvad angår metoden og de modeller, der udvikles af de mest erfarne forskere i Europa. Mens de akustiske stationer var placeret i et net 23 km fra hinanden, muliggjorde anvendelsen af en distributionsmodel til at interpolere mellem disse placeringer en videnskabeligt pålidelig beregning af tæthederne for hele området. Som led i analysen blev der anvendt en meget nøjagtig algoritme til at identificere marsvinelyde i datasættet for at undgå falske positiver i et sådant område med lav tæthed, og dermed er alle de kliklyde fundet i</p>	<p>Bemærk venligst, at Energistyrelsen finder, at både den danske nationale VVM og rapporten angående grænseoverskridende, miljømæssige indvirkninger for Nord Stream 2-projektet overholder lovgivningen og giver underbyggede oplysninger om de grænseoverskridende indvirkninger fra Nord Stream 2 gasrørledningsprojektet. Bemærk venligst også, at Energistyrelsen ikke finder anledning til at betvivle den generelle konklusion, at Nord Stream 2 gasrørledningsprojektet ikke har væsentlige</p>

			SAMBAH-projektet virkelig fra marsvin. Dermed findes der tilstrækkeligt med data angående størrelsen og fordelingen af bestanden af Østersømarsvin for at understøtte vurderingen af indvirkning, som gives i VVM-rapporten.	miljømæssige indvirkninger fra Danmark til Polen.
5	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	Populationsstatus for Østersøtorsk Hvad angår analysen af populationsstatus for Østersøtorsk i den danske rapport (punkt 7.9.2.1), bør der ud over henvisning til de danske ICES-rapporter om status for bestanden af Østersøtorsk endvidere henvises til den senest tilgængelige publikation på dette område i 2019 (Bilag 9).	<p>Det står ikke klart, hvilken rapport der refereres til. Det er vores antagelse, at henvisningen til rapporten offentliggøres den 29. maj 2019 (http://ices.dk/sites/pub/Publication%20Reports/Ad-vice/2019/2019/cod.27.24-32.pdf), dvs. efter fremsendelse af VVM i april 2019.</p> <p>Basislinjebeskrivelsen af bestanden af Østersøtorsk, som fremlægges i VVM, byggede på data, som blev offentliggjort mellem 2014 og 2018. Denne databaggrund er tilstrækkelig til at danne en basislinje, hvorfra indvirkninger kan vurderes. Desuden gælder konklusionerne i vurderingen stadig, idet vurderingen af indvirkning ikke identificerede nogen indvirkninger på populationsniveau for Østersøtorsk.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
6	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	Indvirkning fra undervandstøj på fisk og havpattedyr I sin stillingtagen indberetter GIOŚ en indsigelse mod fremgangsmåden til analysen af indvirkning af undervandstøj på fisk og havpattedyr. I sin stillingtagen erklærer man, at både fisk og havpattedyr forefindes i bestande, der bevæger sig og ikke forbliver på en særskilt lokation. Set i lyset af afstanden til arbejdsområdet 7 km fra den polske EEZ er redegørelsen, at "Som sådan forventes placering af sten i dansk farvand ikke at forårsage TTS-relaterede indvirkninger på havpattedyr eller fisk inden for den polske EEZ" ikke bevist og er ukorrekt underbygget i dokumentet (kapitel 1.2.3, Grænseoverskridende indvirkning, VVM-dokumentation).	<p>Som beskrevet i VVM er den største kilde til potentiel undervandstøj fra Nord Stream 2 i dansk farvand de planlagte lokationer for placering af sten (f.eks. hvor Nord Stream krydser). Idet der ikke forudses nogen sprængning på stedet, er der ingen risiko for permanent høreskade på havpattedyr eller fisk.</p> <p>Der er alene risiko for indtræden af midlertidigt høretab inden for 80 m af placeringen af sten for havpattedyr og inden for 100 m af placering af klipper for fisk. For at et sådant midlertidigt høretab skulle opstå, ville pattedyr og fisk skulle forblive i umiddelbar nærhed i en periode på mindst to timer. Da havpattedyr og fisk forventes at svømme væk frem for at forblive på den umiddelbare lokation, hvor interventionsarbejde udgøres, er en sådan forekomst af midlertidigt høretab ekstremt usandsynlig.</p> <p>Konklusionen er, at undervandstøj kan udløse midlertidige undvigemanøvrer hos enkeltindivider, og den generelle indvirkning på individer vurderes derfor højst at være mindre i dansk farvand og ubetydelig i andre jurisdiktioner. Havpattedyr og fisk, der forekommer i den polske EEZ, eller som vandrer fra den danske EEZ til den polske EEZ, vurderes som sådan at være uden for rækkevidden af potentiel indvirkning fra undervandstøj.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.

7	<p>Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)</p>	<p>Skadesvurderings-rapport I Energiministeriets, afdelingen for olie og gas, stillingtagen gøres der opmærksom på fraværet af en skadesvurderings-rapport for den nye, foreslåede rute (punkt 13.3 i den danske rapport). Den danske rapport fremhæver, at skadesvurderings-rapporten anvendt til den tidligere variant af gasrørledningsruten overholder kravene i denne dokumentation. Efter myndighedens opfattelse kan der sætte spørgsmålstegn ved denne anmodning og, sammen med ændringen af ruten, bør risikovurderinger beregnet på den nyligt foreslåede Nord Stream 2-rute udføres.</p>	<p>Den driftsmæssige risikovurdering fremlagt i VVM bygger på oplysninger indeholdt i tre dokumenter: skadevurdering (august 2018), risikovurdering (september 2018) og opdateret risikovurdering (marts 2019). Risikovurderingen, som der henvises til i VVM, blev udarbejdet i august 2018 på baggrund af en tidligere udgave af ruten (D5) i den foreslåede NSP2-rute, som er meget lig med kombinationen af den foreslåede NSP2-rute med V1 og kombinationen af den foreslåede NSP2-rute med V2 (se figuren nedenfor). Skadevurderingen bygger på data om skibsoverfarter og forudset fremtidig skibstrafik. Da ruteudgaverne D5, D6 (henvist til som V2 i VVM) og D7 (henvist til som V1 i VVM) alle krydser de samme skibstrafikstrømme, anvendes skadevurderingen i den driftsmæssige risikovurdering for den foreslåede NSP2-rute. Rapporten om risikovurdering henvist til i VVM blev opdateret i marts 2019 med udviklingen af rørledningens detaljerede tekniske udformning for at medtage de anvendte udviklinger i ruterne. Som sådan vedrører de i resultaterne af risikovurderingen citeret i VVM kombinationen af NSP2-ruten med V1 (D7) og kombinationen af NSP2-ruten med V2 (D6).</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
---	--	---	--	--

8	<p>Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)</p>	<p>Ingen adgang til at overvåge data til Nord Streams gasrørledning Ved at begrunde fraværet af væsentlige grænseoverskridende indvirkninger fra den planlagte aktivitet, henviser forfatterne til VVM-dokumentationen gentagne gange til resultaterne af overvågningsanalyserne af det eksisterende Nord Streams gasrørledningsprojekt. Samtidig fremhæver man den omfattende og unikke samling af miljømæssige data, som er indsamlet i løbet af overvågningen efter projektet. Jeg vil gerne fremhæve, at de publikationer som er sendt af Nord Stream AG i 2011-2015, kun indeholdt en fortolkning af resultaterne af miljømæssig og socioøkonomisk overvågning. Basislinjedata for den nuværende gasrørledning er ikke blevet gjort tilgængelige på trods af gentagne ansøgninger fremsendt af Generaldirektoratet for Miljøbeskyttelse, herunder til FDI Nord Stream AG. Polske institutioner, der fremkommer med opfattelser af VVM-dokumentationen for Nord Stream 2-gasrørledningen, er ikke i stand til at verificere eller analysere oplysningerne, som udgør en væsentlig baggrund for at begrunde fraværet af væsentlige miljømæssige indvirkninger fra det planlagte projekt.</p>	<p>Nord Stream AG deler dens undersøgelse af havbunden og de miljømæssige projektdata med forskersamfundet via sin portal Data and Information Fund. DIF-portalen indeholder data, der er indsamlet til udformningen af gasledningsruten samt for projektets VVM-vurderinger og miljømæssig og social overvågning mens rørledningen anlægges.</p> <p>Nord Stream DIF kan anvendes af akademikere, forskere, uddannelses- og regeringspersoner og organisationer. Nord Stream AG er ene-ejer af oplysninger indsamlet i Nord Stream DIF. Anvendelsen af data fra DIF er underlagt registrering og accept fra politikken for brug af data. Adgang til Nord Stream DIF er mulig via følgende link: https://www.nordstream.com/environment/data-and-information-fund/dif/</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
---	--	--	---	--

9	<p>Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)</p>	<p>Farer forbundet med dumping af kemikalier og ammunition Polske institutioner, i særdeleshed Institute of Oceanology of the National Academy of Sciences (IOPAN - Bilag 3), the Maritime Office in Szczecin (Bilag 7) og Department of Maritime Economy of the Ministry of Maritime Economy and Inland Navigation (MGMiZŚ) fremhæver specifikt de risici, som er forbundet med den nye sydøstlige rørledningsrute i Bornholmerdybets dumpingsteder for kemiske våben. På trods af at denne rute ledes uden om det oprindelige dumpingområde for ammunition, løber den gennem det udvidede område, som blev afmærket på grund af den ringe præcision for navigering i 1940'erne. I dette område findes der ca. 40.000 tons kemiske våben, hvoraf hovedparten er sennepsgas (ca. 80 %), og de tilbageværende ressourcer er CLARK I og II og Adamsit. Som bekræftet af undersøgelserne, der er udført i henhold til programmerne CHEMSEA, MODUM og DAIMON, viste prøver på benthiske sedimenter i denne region tilstedeværelsen af stoffer til kemisk krigsførelse (CW) selv op til 200 meter fra de fundne genstande. På grund af ovenstående skal der tages højde for muligheden for bevægelse af forurenede sedimenter som følge af strømmene tæt på bunden i betydelige afstande. Dette har forbindelse med den potentielle kombination af forurening af et stort område, især i det benthiske økosystem. Det må fremhæves, at begge gasrørledningsruter V1 og V2 involverer alvorlige risici. Variant V1, der er tættere på det oprindelige dumpingsted, er ikke egnet på grund af den potentielle gen-opslæmning af forurenede sedimenter og disses frigivelse i økosystemet. På den anden side løber V2 tæt på steder, hvor der allerede er foretaget tilfældige opsamlinger før i tiden. IOPAN's stilling fremlægger resultaterne af en numerisk simulering af spredning af sedimenter, som er forurenede af kemiske stoffer udført ved hjælp af HRDM (højopløste spredningsmodeller). Disse resultater viser, at selv om opslæmningsudslippet ikke når den polske EEZ, medfører det forurening af et stort område, og i tilfælde af gen-opslæmning eller langvarig emission (f.eks. en anden forstyrrelse af forurenede sedimenter) – et større område forurenede med stoffer til kemisk krigsførelse. Følgerne af sådanne begivenheder kan have indvirkningen på Polens territorium. Derfor bør efter de polske eksperter opfattelse sedimenter på gasrørledningsruten tæt på dumpingsteder for historiske konventionelle og kemisk ammunition undersøges hvad angår indholdet af stoffer til kemisk krigsførelse og disses nedbrydningsprodukter, og hvis sådanne findes, skal forstyrrelse af deres overflade til stadighed undgås.</p>	<p>VVM fremlægger oplysninger om stoffer til kemisk krigsførelse (CWA) i sediment på baggrund af undersøgelsesresultater fra prøvetagning af sediment fra overfladen langs den foreslåede NSP2-rute, herunder rutevarianterne V1 og V2. Disse undersøgelser har vist, hvilke typer af stoffer til kemisk krigsførelse og hvilke nedbrydningsprodukter deraf er til stede langs med ruten og i hvilke koncentrationer. De tilgængelige data om stoffer til kemisk krigsførelse i Østersøen tyder på, at de er dårligt opløselige i vand, og som sådan findes hovedsageligt som partikelformigt materiale, som hurtigt bundfælder sig igen, såfremt der er forstyrrelser på havbunden, dermed ganske nær på rørledningerne.</p> <p>På baggrund af modellering af spredning af sediment og afstanden til polsk farvand vurderes det, at der ikke vil være grænseoverskridende indvirkninger (f.eks. på vandkvalitet eller benthonisk flora og fauna) i polsk farvand på grund af spredning af sediment og potentiel frigivelse af stoffer til kemisk krigsførelse eller andre forurenende stoffer.</p> <p>VVM omfatter en vurdering af potentielle indvirkninger på biodiversiteten (afsnit 9.13), dvs. levesteder, arter og økosystemer. Indvirkninger på biologisk diversitet under anlæg og drift vurderes at være ubetydelige. Idet indvirkningen på økosystemet i Danmark vurderes at være ubetydelig, vil eventuel grænseoverskridende indvirkning på Polen også være ubetydelig.</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
---	--	--	--	--

10		<p>Begrænsninger for og søfartens sikkerhed, risiko for kollision Maritime Office i Stettin anmoder i sin stillingtagen (Bilag 7) om, at Danmark, som den stat der forvalter havvandene i området for det planlagte investeringsprojekt, gør sig sine bedste bestræbelser på at sikre, at det planlagte projekt ikke forårsager forstyrrelse af skibsfarten eller begrænsning i fartøjers ydelser, når eksisterende skibsruter anvendes. Desuden opretholder Maritime Office i Stettin sin holdning, som er vedlagt brevet af 26. september 2017, om at tage højde for Polens udviklingsplaner og sikre tilstrækkelig adgang til polske havne i Swinoujscie og Stettin, samt gennemførligheden af rørgasledningen i Østersøen, således at det sted, hvor gasrørløsningsruter krydser hinanden, ikke begrænser skibsfarten for fartøjer, der stikker dybt.</p> <p>På den anden side, på baggrund af den analyserede dokumentation, der er tilgængelig på polsk, opretholder Department of Maritime Economy (Bilag 6) sin holdning angående VVM-rapporten fremsendt af den danske part for Nord Stream 2 rørgasledningsruter på den sydøstlige rute, på grund af mangel på detaljerede sikkerhedsanalyser for skibsfarten understøttet af pålidelige undersøgelser af målinger i dybden og som tager højde for udviklingsplanerne for de lande blandt oprindelseslande og berørte lande, herunder udviklingsplaner for havne, samt planlagte og andre projekter i Østersøen.</p>	<p>VVM tager sig af alle relevante udviklingsplaner, herunder rørledningen i Østersøen, i kapitlet om den kumulerede indvirkning og konkluderer, at NSP ikke berører noget andet infrastrukturprojekt.</p> <p>VVM tager sig af skibsfartens sikkerhed på baggrund af risikovurderinger, som er udført i overensstemmelse med internationale koder og som verificeret af DNV-GL. Risikovurderingerne betragter risikoen i forbindelse med skibstrafik under anlæg og drift og medtager dialog med brugerne af farvandene og de relevante danske myndigheder.</p> <p>Den fremkomne konklusion, der bygger på udførte vurderinger, er, at den foreslåede NSP2-rute (sydøstlige rute) er acceptabel set fra et maritimt sikkerhedsperspektiv. Den foreslåede NSP2-rute kan anlægges og drives i overensstemmelse med de kriterier, som er acceptable for den branchespecifikke risiko. Potentiel indvirkning på skibsfart og sejlruer fra anlæg og drift af Nord Stream 2 i dansk farvand vurderes ikke at være betydelig.</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
----	--	---	--	--

11	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	<p>Beskrivelse af investeringens indvirkning på beskyttede områder, Østersøens fauna og flora, herunder fugle og pattedyr Beskyttede områder og bevarelse af deres integritet</p> <p>I den undersøgte stillingtagen af 18. juni 2013 har den polske part anmodet om, at detaljerede analyser af indvirkningen på arter og levesteder, beskyttet inden for det europæiske økologiske net Natura 2000, som er beliggende i den polske del af Østersøen, skulle fremsendes i VVM-dokumentationen. Især anmodede man om at medtage indvirkningen på området den Pommerske Bugt (PLB990003) og området Slupske Banke (PLC990001). Opmærksomheden blev også henledt på nødvendigheden af at beskytte integritet og sammenhæng mellem Natura 2000-områder.</p> <p>I kapitel 1.1.4 i dokumentet "Grænseoverskridende indvirkninger" fremhæver forfatterne til VVM-dokumentationen behovet for både en individuel tilgang til beskyttelsen af især Natura 2000-områder, og at tage højde for deres betydning sammen med Natura 2000-netværket i hele Østersøen. Dog er en sådan erklæring ikke afspejlet i den udførte miljømæssige analyse. Den regionale direktør for Miljøbeskyttelsen i Gdansk anmoder om en forklaring på, hvorfor ingen argumenter er fremlagt, som ville vise, at der ikke er nogen risiko for at kompromittere sammenhængen i netværket i forbindelse med udførelsen af projektet mellem Natura 2000-området Ławica Slupska PLC990001, og de danske og tyske Natura 2000-områder beliggende vest for Slupske Banke. Det eneste kriterium, som er anvendt i vurderingen af potentielle grænseoverskridende indvirkninger, er afstanden fra den planlagte placering af gasrørledningen, hvor de potentielle forstyrrelser forventes.</p> <p>Analysen henviste ikke til den vedhæftede plan over anlægsarbejder, der viser, at de mest "risikofyldte" anlægsarbejder for miljøet (arbejde på havbunden og flytning af stenmasse, og arbejde i forbindelse med nedlægningen af rørledningen på havbunden) er planlagt til perioden i det første kvartal, der er følsomt over for fugle, der overvintre i disse områder (januar-marts).</p>	<p>Nord Stream 2 AG har udført en Natura 2000-screening over individuelle Natura 2000-områder i overensstemmelse med artikel 6, stk. 3 i habitatdirektivet og dansk lovgivning. På baggrund af oplysningerne om de planlagte projektaktiviteter, resultater af modellering for f.eks. spredning af sediment og undervandsstøj, samt videnskabelig viden, er der ikke placeret nogen Natura 2000-områder inden for rækkevidden af potentiel indvirkning fra NSP2-projektet. Den generelle konklusion er, at der ikke vil være nogen risiko for væsentlig indvirkning på integriteten af Natura 2000-områder. Derfor bliver sammenhængen i Natura 2000-netværket, herunder rumlige og funktionelle forbindelser, ikke påvirket.</p> <p>Den foreslåede NSP2-rute krydser overvintringssteder for vandfugle i en afstand af ca. 25 km i nærheden af den dansk-tyske EEZ-grænse. Afstande for indvirkning fra alle mulige kilder er blevet beskrevet og vurderet detaljeret i VVM. Hvad angår fugle vil potentielle negative indvirkninger generelt være begrænset til en radius på 1-1,5 km omkring arbejdsområdet, og de potentielle indvirkninger består hovedsageligt af midlertidige adfærdssændringer. Under forudsætning af hastigheden for rørlægning på ca. 3 km om dagen, forventes den samlede varighed af rørlægningen inden for disse overvintringssteder at udgøre 7-8 dage. På baggrund af de vurderinger, som er udført i afsnit 9.10 og 14 i VVM, blev der ikke identificeret væsentlige indvirkninger på fugle. Nord Stream 2 AG anser dermed, at indvirkninger på fugle er tilstrækkeligt vurderet i VVM, og at antallet af potentiel indvirkninger fra aktiviteter i den danske EEZ ikke vil påvirke Natura 2000-steder eller deres angivne fuglearter.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
12	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	<p>Natura 2000 og havpattedyr</p> <p>I afsnittet III d i ICES-farvande (selve Østersøen med tilhørende bugter) er der i disse vandområder en bestand af marsvin, som er kritisk truet (CRIUCN), som er den højeste anvendte trusselskategori, da den kommer direkte før udslettelsen af arten (bestanden). I lyset af beskyttelsen af den kritisk truede bestand af marsvin på ca. 450-500, må liv og helbred for selv et eneste individ ikke udsættes for risiko under udførelsen af projektet.</p> <p>Ifølge oplysningerne indeholdt i den danske rapport er fasen i arbejdet med projektets udførelse, som vil have den største indvirkning på havpattedyr, anlægget af det afsnit, der kræver dumpning af sten. Som</p>	<p>Dynamikken i bestanden og udbredelsesmønstre er der taget højde for, hvad angår alle hjemmehørende arter havpattedyr i den danske del af Østersøen, både ved forberedelsen af basislinjebeskrivelsen og vurderingen af indvirkning. Marsvin, der er kategoriseret som kritisk truet (og EU Bilag II og IV) er anerkendt i bestemmelsen af receptorens væsentlighed som anvendt i VVM, og dernæst i bestemmelsen af den generelle rangfølge af indvirkninger (i overensstemmelse med vurderingsmetoden beskrevet i VVM, afsnit 8). SAMBAH-projektet anslog, at bestanden af marsvin i selve Østersøen udgjorde 500 individer (95 % CI 80-1090).</p> <p>Undersøgelsen angående marsvin blev foretaget af DCE ved Århus Universitet, som er anerkendte eksperter på dette område. Vurderingen dækkede alle planlagte aktiviteter under anlægget og driften af NSP2 og behandlede bl.a. de potentielle indvirkninger på</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.

		<p>modellering for forplantning af undervandsstøj viser, kan individer, som er meget tæt på, indtil 80 m fra støjilden, blive negativt berørt i form af en midlertidigt ændring i tærsklen (TTS). Dog forventes der ingen sikkerhedsforanstaltninger rettet mod spredning af dyrene fra risikoområdet med negativ indvirkning.</p> <p>Dette begrundes i, at støj som genereres af fartøjer, der bevæger sig ved lav hastighed mens de lægger rør, er sammenligneligt med et hurtiggående kommercielt fartøj, der, som det er fremhævet af forfatterne af den danske rapport, der bygger på data fra litteraturen, er tilstrækkelig til at fremkalde adfærdsmæssige reaktioner, der omfatter spredningen af dyr inden for ca. 200 m fra støjilden (den danske rapport, s. 334). Dog viser de i rapporten fremlagte undersøgelser, at hvad angår fartøjer, som bevæger sig med høj fart inden for ca. 200 m af marsvin, er sandsynligheden for en adfærdsmæssig reaktion hos dyret, f.eks. ændring af rute eller adfærd, ca. 40 %. Desuden skal det fremhæves, at i overensstemmelse med SAMBAH-projektet, forekommer marsvins sæsonmæssige vandring fra Faxe Bugt til Arkonabassin og Bornholmerstrædet op til steder med koncentrationer i ynglesæsonen, der er fundet i den sydøstlige del af Østersøen, hvor støjniveauet er mellem 100-130 dB ref. 1µPa (den danske rapport, s. 285), som kan tyde på, at disse dyr er vant til et øget støjniveau i forbindelse med driften af skibsmotorer.</p> <p>Af denne årsag kan det efter den polske parts opfattelse, ved brug af de fremlagte forudsætninger som baggrund uden at give beskyttelse, der ville sikre en nedgang i eller eliminering af denne indvirkning, medføre negative grænseoverskridende indvirkninger fra alle lande, i hvis Natura 2000-områder, marsvin især fra Østersøbestanden er beskyttet. I lyset af ovenstående anmoder den polske part om, at der i den endelige beslutning angives de nødvendige afhjælpende foranstaltninger, såsom vandgardiner eller akustiske indretninger, som anvendes til at skræmme sæler og marsvin væk fra byggeområder, der genererer mest undervandsstøj.</p>	<p>marsvin, som udsprang af de forudsete ændringer i undervandsstøj og i koncentrationer af spredt sediment og forbundne forurenende stoffer og næringsstoffer. Det blev også oplyst af overvågning af anlæg og drift af det nuværende Nord Stream rørledningssystem.</p> <p>Som beskrevet i VVM og anerkendt i redegørelsen fra høringen, er den største kilde til potentiel undervandsstøj fra Nord Stream 2 i dansk farvand de planlagte lokationer for placering af klipper (f.eks. hvor Nord Stream krydser), idet der ikke forudses nogen rydning af ammunition ved kontrolleret sprængning i disse farvande. På baggrund af modellering af undervandsstøj og gældende videnskabeligt baserede tærskler vurderes det, at der ikke er risiko for permanent høreskade, hvorimod støjniveauer, der potentielt vil kunne medføre en risiko for indtræden af midlertidigt høretab (normalt af en varighed mellem minutter og dage), kun ville forekomme inden for 80 meter af aktiviteter med placering af sten. For at dette skulle vise sig, ville det dog forudsætte, at marsvin forbliver i det lille område i en periode på mindst to timer. Da havpattedyr forventes at svømme væk frem for at forblive på den umiddelbare lokation, hvor interventionsarbejde udgøres, er en sådan forekomst af midlertidig høretab ekstremt usandsynligt.</p> <p>Konklusionen af VVM er, at undervandsstøj kan udløse midlertidige undvigemanøvrer hos enkeltindivider, og den generelle indvirkning på individer vurderes derfor højst at være mindre i dansk farvand. På den baggrund konkluderede VVM, at der ikke ville være væsentlige indvirkninger på havpattedyr på populationsniveau. På denne baggrund foreslås ingen afhjælpende foranstaltninger i VVM.</p> <p>Anvendelsen af afhjælpende foranstaltninger hvad angår arter af havpattedyr (dvs. akustiske detektorer, visuel registrering foretaget af observatører; ADD) er ikke beskrevet i VVM idet, i lyset af de aktiviteter som skal udføres i den danske EEZ, der vurderes ikke at have nogen væsentlig indvirkning, vurderes det ikke, at sådanne foranstaltninger er påkrævede.</p> <p>Desuden bør anvendelsen af akustisk afskrækkende udstyr (ADD) for at skræmme marsvin væk fra sprængningsområderne omhyggeligt overvejes, og kun hvor det er påkrævet, da sådant udstyr kan forårsage permanent høretab hos disse dyr. Dette underbygges af HELCOM11, der anbefaler akustisk afskrækkende udstyr som en af mange metoder til at skræmme sæler væk fra rydning af ammunition, men ikke til at skræmme marsvin væk.</p> <p>1/ Draft Material on Mitigation of Noise Impact on Marine Vertebrates from Munitions Clearance - Helsinki, Finland, 4-5. oktober 2016</p>	
--	--	---	---	--

13	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	<p>Ammunition</p> <p>Rørledningsruten løber gennem områder, hvor der er en risiko for at støde på både konventionelle og kemiske våben. Foreløbige undersøgelser langs den sydøstlige rute i variant V2 fandt frem til en linje med landminer på ca. 800 kg. I lyset af ovennævnte blev det anset for nødvendigt at indføre afhjælpende foranstaltninger til dette formål. Imidlertid er disse ikke blevet klart defineret på dette tidspunkt af den procedure, som udføres. Den polske part anmoder om, at der i tilfælde, hvor der lokaliseres genstande, som kræver sprængning på stedet, defineres passende foranstaltninger til afhjælpning af indvirkningen af undervandsstøj på havpattedyr. Disse handlinger bør støttes af udførelsen af modellering af spredning af støj fra sprængning. Investorens tilgang til truede og kritisk truede arter bør være på linje med forsigtighedsprincippet, som fremgår af artikel 191, stk. 2 i Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde, hvor eventuelle usikkerheder og potentielle indvirkninger altid bør fortolkes til fordel for miljøet og ikke til fordel for investeringen.</p>	<p>De foreløbige resultater af undersøgelsen for screening af ammunition langs den foreslåede NSP2-rute var tilgængelige, da VVM-rapporten blev færdiggjort, men indberetningen af resultaterne var endnu ikke tilendebragt. De midlertidige resultater var medtaget i den vurdering, som blev indberettet i VVM. De endelige undersøgelsesresultater har bekræftet de resultater, der er indberettet i VVM. Linjeføringen er blevet justeret til sikkert at kunne rumme al fundet ammunition langs den foreslåede NSP2-rute, dvs. en minimumsafstand til rørledningerne.</p> <p>Der forudses ikke nogen ammunitionsrydning på stedet i dansk farvand baseret på resultaterne af undersøgelsen af screening for ammunition langs den foreslåede NSP2-rute. I tilfælde af den identificerede linje af bundminer langs med korridoren af rutevariant V2 aftales den sikre adgang til at undgå ammunitionen med de relevante danske myndigheder før anlægget. Som sådan overvejer den danske VVM ikke afhjælpende foranstaltninger i forbindelse med rydning af ammunition, og en vurdering af indvirkningen fra denne aktivitet på havets fauna er ikke relevant.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
14	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	<p>Fisk</p> <p>I lyset af, at det planlagte projekt krydser en væsentlig gydegrund for torsk (<i>Gadus morhua</i>) i et afsnit på ca. 15 km, hvor det vil have indvirkning i form af fysiske forstyrrelser, frigivelse af sediment og forurenende stoffer i vandsøjlen, og skabelsen af undervandsstøj, er det rimeligt af afstå fra arbejde, der kunne indvirke på gydeprocessen for de ovennævnte arter (i perioden april-juni). Investoren bør identificere de aktiviteter, som især kan berøre torskens gydning og beskadige lagte æg, eller forstyrre fiskeyngels vækst, og fremlægge dem som en liste over aktiviteter, der ikke bliver udført i gydeperioden. Disse forebyggende foranstaltninger er allerede indført i en lignende situation for afsnittet, der løber gennem svensk farvand.</p>	<p>Vurdering af indvirkning på fisk, herunder indvirkning på gydende fisk, er udført som led i den danske VVM. Vurderingen omfatter ligeledes livscyklus for fisk i havmiljøet, dvs. æg, larver og fisk, alt efter forholdene. Der er sket særlig overvejelse af det afsnit af den foreslåede NSP2-rute, der gennemløber torskens gydeområde i Bornholmerdybet. I VVM'en er det blevet påvist, at hverken frigivelsen af sediment, forurenende stoffer i vandsøjlen eller undervandsstøj eller bevægelser i vandet fra trykmotorer har en væsentlig indvirkning på fisk eller fiskens reproduktion. Idet VVM konkluderer, at den generelle reproduktion af torsk i gydeområdet ikke berøres af NSP", er forebyggende foranstaltninger ikke nødvendige.</p>	Energistyrelsen kan oplyse, at tilladelsen indeholder et vilkår, hvor bygherren ved planlægningen af anlægget skal søge at undgå rørlægning i området med begrænsninger for fiskeri, i hvad der kaldes Bornholmerdybet i perioden fra juli til august. Der må ikke udføres interventionsarbejde i den nævnte periode.

15	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	<p>Erhvervsfiskeri</p> <p>Afdelingen for fiskeri i det polske ministerium for maritim økonomi og indenlandsk navigation (MGMiŻŚ) (Bilag), anmoder på baggrund af oplysninger om indvirkningen på erhvervsfiskeri fremlagt i den dokumentation, som er tilgængelig på polsk, at finansiering sikres for at kompensere for mistede muligheder for polske fiskeres fiskeri under anlægget og driften af Nord Stream 2 gasrørledningen (Bilag 5).</p>	<p>Erfaringen med at anlægge den nuværende Nord Streams rørledning har vist, at ved jævnligt at informere fiskerne om fremskridt ved anlægsarbejdet, har tilstedeværelsen af anlægsfartøjer og sikkerhedszoner omkring disse fartøjer ingen indvirkning på fiskeriet, idet sikkerhedszonerne pålægges lokalt og kun for kort tid. Nord Stream 2 rørledningen er designet på samme måde som den allerede eksisterende Nord Stream rørledning, og det er bekræftet, at der kan trawles over begge rørledningssystemer. En undersøgelse af fiskeri med bundtrawl i den svenske EEZ med det formål at kortlægge erhvervsfiskeri over og rundt om de eksisterende Nord Stream rørledninger, før og efter anlægget af rørledningerne, har vist at der ikke kunne ses ændringer i aktiviteter med bundtrawl som følge af rørledningssystemet.</p> <p>Erfaringerne fra otte års drift af Nord Streams rørledning viser, at fiskere og rørledningen kan leve sammen, og rørledningen har ikke indvirkning på fiskernes levebrød. Der har ikke været nogen hændelser, og der er ikke rapporteret om noget fiskeriudstyr, som er beskadiget eller mistet på grund af interaktion med rørledningen.</p> <p>Nord Stream 2 AG vil ansøge Søfartsstyrelsen om at give dispensation for forbuddet mod at anvende udstyr til bundtrawl rundt om NSP2-rørledningen i dansk farvand under drift af rørledningen for at tillade fiskeri under driften af rørledningen.</p> <p>Derfor vil der ikke være "mistede fiskerimuligheder" for polske fiskere.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
16	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	<p>Forebyggende og afhjælpende foranstaltninger</p> <p>I VVM-dokumentationen (Ikke teknisk resumé på almindeligt sprog, kapitel 0.12, s. 20) angiver forfatterne, at det væsentligste mål under planlægning og design af Nord Stream 2 gasrørledningen var at identificere foranstaltninger til afhjælpning af projektets indvirkning på miljøet, og hovedformålet med at definere afhjælpende foranstaltninger var at forebygge/minimere den identificerede negative indvirkning. Idet berettigede indsigelser er fremlagt i de ovenstående punkter angående de negative indvirkninger, anmoder den polske part om at medtage afhjælpende foranstaltninger for fisk, fugle og pattedyr, som lever og fanger bytte i området for den planlagte rute for Nord Stream 2 gasrørledningen i dansk farvand. Ifølge polske eksperter bør anlægsarbejde udføres uden for perioden, hvor der yngles, og hvor unge pattedyr opfostres, og til beskyttelse af fisk – på en måde, der tager højde for perioderne for gydning og opfostring af fiskeyngel, i særdeleshed torsk. Begrænsningerne bør indføres, blandt andet på grund af indvirkningen fra undervandsstøj.</p>	<p>Hvad angår potentielle indvirkninger på havpattedyr og fisk fra undervandsstøj: Som beskrevet i VVM er den største kilde til potentiel undervandsstøj fra Nord Stream 2 i dansk farvand de planlagte lokationer for placering af klipper (f.eks. hvor Nord Stream krydser). Idet der ikke forudses nogen kontrolleret sprængning af ammunition, er der ingen risiko for permanent høreskade på havpattedyr eller fisk, og der er risiko for indtræden af midlertidigt høretab alene inden for 80 m af placeringen af sten for havpattedyr og inden for 100 m af placering af sten for fisk. For at et sådant midlertidigt høretab skulle opstå ville pattedyr og fisk skulle forblive i umiddelbar nærhed i en periode på mindst to timer. Da havpattedyr og fisk forventes at svømme væk frem for at forblive på den umiddelbare lokation, hvor interventionsarbejde udføres, er en sådan forekomst af midlertidigt høretab ekstremt usandsynligt. Konklusionen er, at undervandsstøj kan udløse midlertidige undvigemanøvrer hos enkeltindivider, og den generelle indvirkning på individer vurderes derfor højst at være mindre i dansk farvand og ubetydelig i andre jurisdiktioner. På den baggrund, og i lyset af de aktiviteter, der skal udføres i den danske EEZ, vurderes det, at afhjælpende foranstaltninger hvad angår havpattedyr eller fisk ikke er nødvendige. Hvad angår potentielle indvirkninger på fugle og spørgsmålet om afhjælpende foranstaltninger: afstande for indvirkning fra alle mulige kilder er blevet beskrevet og vurderet i detaljer i VVM. Potentielle negative indvirkninger vil generelt være begrænset til en radius på 1-5 km omkring arbejdsområdet, og de potentielle indvirkninger består hovedsageligt af midlertidige adfærsændringer. Overvågning, der blev foretaget som led i NSP-projektet i Tyskland, afslørede ingen negativ påvirkning på fugles tæthed, rigelighed eller fordeling, og potentielle forskydende påvirkninger fandtes af være mindre sammenlignet med påvirkninger fra den kommercielle skibstrafik. På baggrund af vurderingen, som er udført i VVM, blev der ikke identificeret væsentlige indvirkninger, herunder grænseoverskridende indvirkninger,</p>	Energistyrelsen kan oplyse, at tilladelsen indeholder et vilkår, hvor bygherren ved planlægningen af anlægget skal søge at undgå rørledning i området med begrænsninger for fiskeri, i hvad der kaldes Bornholmerdybet i perioden fra juli til august. Der må ikke udføres interventionsarbejde i den nævnte periode.

			<p>på fugle. Nord Stream 2 AG anser dermed, at indførelsen af afhjælpende foranstaltninger særligt for fugle ikke er nødvendig.</p> <p>Hvad angår potentielle indvirkninger på ynglende havpattedyr og gydende fisk: Dynamikken i bestanden og udbredelsesmønstre er der taget højde for, hvad angår alle hjemmehørende arter havpattedyr i den danske del af Østersøen, både ved forberedelsen af basislinjebeskrivelsen og vurderingen af indvirkning. Den foreslåede NSP2-rute krydser ikke væsentlige yngleområder eller kendte migrationsruter for havpattedyr i dansk farvand.</p> <p>Generelt vurderes det som stærkt usandsynligt, at den kortvarige karakter af anlægsaktiviteter til Nord Stream 2 i dansk farvand på nogen lokation ville påvirke migration eller ynglemønstre for havpattedyr. Det er blevet vist, at hverken frigivelse af sediment og forurenende stoffer i vandsøjlen eller undervandsstøj vil have en væsentlig indvirkning på havpattedyr eller deres adfærd på lang sigt.</p> <p>Vurdering af indvirkning på fisk, herunder indvirkning på gydende fisk, er udført som led i både den svenske og den danske vurdering af indvirkning på miljøet (VVM). Vurderingen omfatter ligeledes alle vækststadier for fisk i havmiljøet, dvs. voksne fisk, æg og larver, alt efter forholdene. Der er sket særlig overvejelse af det afsnit af den foreslåede Nord Stream 2-rute, der gennemløber torskens gydeområde i Bornholmerdybet. Det er blevet påvist, at hverken frigivelsen af sediment, forurenende stoffer i vandsøjlen eller undervandsstøj eller bevægelser i vandet fra trykmotorer har en væsentlig indvirkning på fisk eller fiskens reproduktion. På baggrund af ovenstående konkluderer VVM-rapporterne, at den generelle reproduktion af torsk i yngleområdet ikke bliver påvirket af Nord Stream 2.</p>	
--	--	--	--	--

17	<p>Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)</p>	<p>Overvågning Som anført af forfatterne til VVM-dokumentationen skal overvågningsprogrammet for den planlagte investering i Danmark udvikles på et senere tidspunkt.</p> <p>Da overvågningen efter gennemførelsen tilstræber verifikation og vurdering af forudsætningerne og de miljømæssige indvirkninger beskrevet i VVM-dokumentationen, og da den polske part fremsender adskillige spørgsmål angående verifikation af potentielle grænseoverskridende indvirkninger, anmoder vi om adgang til overvågningsprogrammet efter, at det er udviklet. Alle investeringer, der foretages i Østersøområdet med potentiel væsentlig miljømæssig indvirkning, herunder især store investeringer, såsom Nord Stream 2 gasrørledningen, er genstand for interesse for staterne, som er involveret i arbejderne fra Helsingfors-kommissionen, der er involveret i beskyttelsen af det naturlige miljø i Østersøen. Konventionen om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet, udarbejdet i Helsingfors den 9. april 1992, forpligter staterne, som deler de grænseoverskridende farvande i Østersøen, om sammen at træffe passende foranstaltninger for at forhindre og eliminere forurening, herunder kumulerede skadelige indvirkninger (artikel 7, stk. 3) og alle passende foranstaltninger for at bevare naturlige levesteder og biologisk diversitet (artikel 15).</p> <p>Idet forfatterne af VVM-dokumentationen forsikrer (ikke-teknisk resumé, kapitel 0.13), at resultaterne af den miljømæssige og socioøkonomiske overvågning vil blive offentliggjort, anmoder vi venligst de kompetente danske myndigheder om at give adgang til resultaterne af overvågningen efter indførelsen om de problemer, der er anført i redegørelsen i form af originale uddata for at muliggøre uafhængig verifikation fra de polske, kompetente myndigheder.</p>	-	<p>Det er en betingelse i tilladelsen, at Nord Stream 2 AG skal udføre et overvågningsprogram, der dækker både anlægsfasen og fasen efter anlægget. Overvågningsprogrammet skal godkendes af de danske myndigheder før anlægsfasen. Programmet tager højde for relevante kommentarer og forslag, som er modtaget under den grænseoverskridende høringsproces. I den grænseoverskridende rapport om miljøindvirkning for den sydøstlige rute af Nord Stream 2 på den danske kontinentsokkel konkluderes det, at der ikke vil være væsentlige, grænseoverskridende indvirkninger fra Danmark til Polen fra anlægget eller opførelsen af Nord Stream 2, hvilket Energistyrelsen ikke finder anledning til at betvivle. Derfor forventer Energistyrelsen ikke yderligere høring i Polen angående overvågningsprogrammet.</p>
----	--	---	---	--

18	Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)	<p>Resumé</p> <p>Den polske part anmoder venligst om, at man tager sig af de kommentarer, som er fremlagt i den skriftlige redegørelse og overvejer de fremsatte postulater for så vidt angår gennemførelsen af den i den endelige beslutning omfattede investering. Den polske part anmoder om at give svaret, såfremt det er muligt, i et enkelt dokument uden at henvise til de svar, som er givet i henhold til de procedurer for en VVM for de tilbageværende rutealternative i dansk farvand. En sådan tilgang vil i høj grad lette en analyse af svar og forklaringer til de polske institutioner.</p>	-	<p>De kommentarer, som er fremsendt af Polen til Danmark, er grundigt gennemgået, og Energistyrelsen har udarbejdet et resumé over Polens kommentarer og et resumé over svarene fra Nord Stream 2 AG (som bygherre) angående spørgsmålene i Polens brev, som er af relevans for den grænseoverskridende miljømæssige indvirkning i Polen forårsaget af en aktivitet, der foregår i relation til den danske del af rørledningsprojektet. En kommentar er dækket i punkt 1 i brevet, som Danmark sendte til Polen den 9. februar 2018 (der henvises til nr. 24). En kommentar er dækket i punkt 1 i brevet, som Danmark sendte til Polen den 22. februar 2019 (der henvises til nr. 25).</p>
----	---	---	---	--

19	<p>Polen (Bilag 9 til den polske udtalelse: Stillingtagen for Energiministeriets afdeling for olie og gas)</p>	<p>Frigivelse af sediment og sedimentation Konklusionen om det formodede fravær af indvirkninger i polsk farvand som følge af spredning af sediment var alene baseret på numerisk modellering og kriteriet afstand. Rapporten fremlægger ikke detaljerede data for modellering og variabler angående indvirkningen fra specifikke afstande fra anlægssteder på de berørte parters territorier. Analysen af grænseoverskridende indvirkninger i denne henseende er overfladisk, vag og ufuldstændig. Detaljerede oplysninger bør fremlægges, og empiriske tests bør udføres vedrørende spredning af sediment, især under forhold efter nedgravning. For at overholde kravene for en VVM i en grænseoverskridende kontekst er det ligeledes nødvendigt at fremlægge matricer, der viser indvirkningen ved specifikke afstande om intensiteten af potentielle indvirkninger.</p>	<p>Den matematiske modellering for frigivelse af sediment og sedimentation er blevet foretaget ved hjælp af en lignende metode, der blev anvendt til NSP2 basisruten. Metoden til modellering og forudsætningerne er beskrevet i VVM (afsnit 8.4) med yderligere detaljer tilgængelige i den citerede VVM-baggrundsrapport for den sydlige rute (Nord Stream 2 AG og Rambøll, 2018, "Modelling of sediment spill in Denmark – Southern Route").</p> <p>Som beskrevet i den grænseoverskridende konsekvensanalyse i VVM (afsnit 14), forventes der lokale indvirkninger på havbunden og den marine benthoniske fauna og flora i den polske EEZ på grund af frigivelsen af sedimenter og sedimentation under rørlægningen i Danmark tæt på EEZ-grænsen mellem Danmark og Polen. Der er ikke planlagt intervention på havbunden i området tæt på den polske EEZ, og som illustreret i modelleringsresultaterne af spredning af sediment, vil rørlægning ikke medføre væsentlig spredning af sediment. Indvirkningerne vurderes at være tæt lokaliseret ved EEZ-grænsen og af uvæsentlig betydning.</p> <p>Projektet vil minimere spredning af sediment ved brug af arbejde på havbunden, som kun er planlagt to steder langs med afsnittet af rørledningen i dansk farvand. Placering af sten bliver udført på kontrolleret vis ved hjælp af et faldrør. Såfremt nedgravning efter rørlægning er nødvendig, vil det udgravede materiale, som er fortrængt fra den pløjede rende, blive efterladt på havbunden lige ved rørledningen (i stedet for mekanisk at blive fyldt igen), og giver dermed mulighed for, at der sker delvis naturlig tilbagefyldning i løbet af tiden på grund af strømme tæt på havbunden.</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
20	<p>Polen (Bilag 9 til den polske udtalelse: Stillingtagen for Energiministeriets afdeling for olie og gas)</p>	<p>Havvandsforurening (andet, tredje og fjerde afsnit) Denne risiko henviser til potentielle indvirkninger fra driften af systemer og hjælpeudstyr, mens anlægsarbejdet pågår. For anlæggelsen af Nord Stream 2 angår dette PSV hjælpefartøjer samt udstyr, der anvendes til afprøvning, anlæg og overlevering af anlæg. Analysen af potentiel grænseoverskridende indvirkninger indeholdt i rapporten undlader helt dette aspekt af potentielle indvirkninger, i modstrid med den citerede fortolkning af EU-forordninger helliget VVM. Scenariet med olieudslip fremlagt i rapporten er også begrænset til fundet af lav risiko for grænseoverskridende indvirkninger på baggrund af kriteriet afstand.</p>	<p>Vurderingen af grænseoverskridende indvirkninger fremlagt i VVM har omfattet alle aspekter ved anlæg og drift af NSP2-rørledningen, herunder drift af systemer og hjælpeudstyr under anlægsarbejdet. For alle ressourcer og receptorer blev der ikke fundet nogen eller kun ubetydelige grænseoverskridende indvirkninger. Hvad især angår vandkvalitet blev lokale indvirkninger vurderet til at være ubetydelige, og der fandtes ingen grænseoverskridende indvirkninger.</p> <p>Angående scenariet med olieudslip, konkluderer VVM-rapporten, at indvirkninger på havmiljøet fra et potentielt, uforudset olieudslip ville minimeres på baggrund af anvendelsen af HELCOM-anbefaling 11/13, der anbefaler, at aftaleparterne er i stand til at reagere på et olieudslip inden for to dage, anvendelse af beredskabsplanlægning og andre afhjælpende foranstaltninger, og resultater fra modellering, der viste, at sandsynligheden for et olieudslip kun ville være marginalt forøget, og scenarierne med udslip er lig dem, der ville blive skabt selv uden SNP2 som følge af den nuværende skibsfart i området.</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>

21	<p>Polen (Bilag 9 til den polske udtalelse: Stillingtagen for Energiministeriets afdeling for olie og gas)</p>	<p>Undersøgelse af vands kemiske og fysiske egenskaber I denne sammenhæng er det især værd at notere sig manglende undersøgelser af de kemiske og fysiske egenskaber af vand langs med rørledningsruten (punkt 7.1.1.1). I modsætning til de tidligere fremsendte ansøgninger fra Nord Stream 2 AG i Danmark, er der ikke foretaget undersøgelser af de kemiske og fysiske egenskaber af vand langs rørledningsruten ved hjælp af en CTDO-måler til de behov i projektdokumentationen, som nu bliver slået op i. Vurdering af potentielle grænseoverskridende indvirkninger svarende til kravene om anvendelse af international og EU-ret angående VVM bør være omfattende og indbefatte udbredt forskningsmateriale, der handler om vidtrækkende grænseoverskridende indvirkninger.</p> <p>Desuden anførte forfatterne i VVM-rapporten, at undersøgelse af vands egenskaber langs med den foreslåede sydøstlige rute for Nord Stream 2 blev udført i 2015-2019, mens rapporterne hvortil der henvises, blev publiceret i 2016-2017 (ikke langs med den p.t. gennemgåede rute).</p> <p>I lyset af, at Nord Stream 2 AG ikke har udført nogen undersøgelse af vands kemiske og fysiske egenskaber, kan denne kommentar behandles som en bevidst manipulering foretaget af investoren (punkt 7.4.2). Som følge heraf giver fuldstændigheden af VVM fremlagt i punkt 7.5 ("Vandkvalitet") anledning til alvorlig tvivl.</p>	<p>I modsætning til erklæringen fra høringen har Nord Stream 2 AG udført undersøgelser af de kemiske og fysiske egenskaber af vand langs den foreslåede NSP2-rutes alternativer. Undersøgelserne har været foretaget i august-september 2018 og januar 2019 af DHI ved hjælp af en CTDO-måler. Under tidspunktet for undersøgelser, blev der foretaget prøvetagning og analyser hvad angår sammensætning af sediment, forurenende stoffer (f.eks. metal, polyaromatisk kulbrinte, stoffer til kemisk krigsførelse) og infauna Vurdering i VVM'en bygger på resultaterne fra disse basislinjeundersøgelser.</p>	<p>Bemærk venligst, at Energistyrelsen finder, at både den danske nationale VVM og rapporten angående grænseoverskridende, miljømæssige indvirkninger for Nord Stream 2-projektet overholder lovgivningen og giver underbyggede oplysninger om de grænseoverskridende indvirkninger fra Nord Stream 2 gasrørledningsprojektet. Bemærk venligst også, at Energistyrelsen ikke finder anledning til at betvivle den generelle konklusion, at Nord Stream 2 gasrørledningsprojektet ikke har væsentlige miljømæssige indvirkninger fra Danmark til Polen.</p>
22	<p>Polen (Bilag 9 til den polske udtalelse: Stillingtagen for Energiministeriets afdeling for olie og gas)</p>	<p>Beskadigelse af miljøovervågningsstation Hvad angår den berørte parts rettigheder skal det forhold, at gasrørledningen løber tæt på overvågningsstationen, også fremhæves. På ruten, option V1, ligger HBP133-stationen inden for anlægsstedet, blot 100 m fra gasrørledningen og samtidig lige i centrum af hjælpeanlægsarbejderne. Dette skaber en væsentlig risiko for beskadigelse af stationen. På den anden side kan dette begrænse muligheden for at indhente miljøovervågningsdata på et senere tidspunkt. Rapporten fremlægger ikke en tilstrækkeligt omfattende analyse af den anførte risiko og fremlægger ikke de sikkerhedsforanstaltninger, der anvendes ved anlægget af gasrørledningen i nærheden af overvågningsstationen. En overbevisende genopretningsplan i tilfælde af beskadigelse er heller ikke blevet leveret leveret. I betragtning af at den berørte parts forskellige rettigheder også omfatter modtagelse af miljøovervågningsdata, giver den fremlagte risiko og utilstrækkelige analyse deraf i den fremsendte rapport anledning til overvejelser om pålidelighed af analyseprocessen efter gennemførelse, som anført i artikel 7 i Espoo-konventionen.</p>	<p>Nord Stream 2 AG vil kontakte operatører af langtids-miljøovervågningsstationerne, der befinder sig tæt på gasrørledningsruten, forud for påbegyndelsen af anlægget. Afhjælpende foranstaltninger vil blive aftalt for at sikre, at stationerne ikke beskadiges, og at målinger ikke berøres af anlæg og drift af NSP2.</p> <p>Under anlægget af SNP blev en svensk national miljøovervågningsstation, SE-11 af SGU (Geological Survey of Sweden), der befandt sig tæt på ruten, med held omplaceret for at sikre uforstyrrede målinger.</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>

23	<p>Polen (Bilag 9 til den polske udtalelse: Stillingtagen for Energiministeriets afdeling for olie og gas)</p>	<p>Overvintrende fugle Forældede og utilstrækkelige undersøgelser af fugles overvintring langs gasrørledningsruten (punkt 7.11.4.2).</p> <p>Investoren har ikke bestilt og har ikke udført yderligere undersøgelser angående hvileperioden og overvintringsperioden for havfugle langs med gasrørledningsruten. Dette er væsentligt, idet den nye mulighed for Nord Stream 2-ruten forudsætter yderligere intervention i regioner, der er følsomme i denne henseende, i en afstand på ca. 20 km. Områderne omfatter også den polske EEZ, hvilket muliggør en grænseoverskridende indvirkning på lokalt overvintrende fuglebestande. Fremlæggelse af rapporter, der er mere end 10 år gamle, hvilket heller ikke geografisk svarer til den rute, der er høring om p.t., er utilstrækkeligt. Et yderligere argument for behovet for at bestille nye undersøgelser er ligeledes det forhold, at dumpning af sten og nedgravning er planlagt i dette område.</p>	<p>På baggrund af oplysningerne, som blev givet i VVM og erfaringer høstet fra NSP, er overvågning af fugle i forbindelse med anlæg eller drift af SNP2 ikke krævet af de danske myndigheder, og er derfor ikke planlagt i dansk farvand.</p> <p>De oplysninger, der blev fremlagt i basislinjebeskrivelsen af VVM, har været anset for at være tilfredsstillende for oprettelsen af en pålidelig basis for vurderingen af indvirkning. Oplysninger fremlagt om fugle i VVM er baseret på blandt andet fortolkning af resultaterne fra undersøgelsen udført i hele Østersøen af Skov mfl. (2011). Andre data anvendt i VVM er taget fra studier af havfugle udført i forbindelse med NSP ved Rønne Banke og Oder Banke i 2006-2007, ved Ertholmene i 2008, og i den tyske del af Rønne Banke i 2010-2012, skibs- og flyundersøgelser udført ved Rønne Bank i december 2010, januar 2011 og marts 2012, samt undersøgelser foretaget fra fartøjer i den tyske Pommerske Bugt fra september 2015 til august 2016. Basislinjebeskrivelsen og konklusionerne fra vurderingen af indvirkning anses derfor for at være tilstrækkelige.</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
24	<p>Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.) 26.09.2017 Svar (punkt 1) i brev med besvarelser af 9. februar 2018 til Polen.</p>	<p>Espoo-rapportens indhold Både Espoo-konventionen, afsnit 4, punkt 1 med Bilag II, og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/92/EU af 13. december 2011 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet, afsnit 5 og Bilag IV, definerer klart minimumskrav angående indholdet i miljødokumentation fremsendt til gennemgang. Den fremsendte dokumentation angående Nord Stream 2 indeholder ikke alle de krævede data og oplysninger, idet disse ændres og drøftes i langt flere detaljer i de følgende handlinger og procedurer, samt fordi projektet for investeringen ikke er endelig.</p> <p>Det polske miljøministerium mener, at analysen af indholdet viser, at det ikke er endelig dokumentation for Nord Stream 2, og at det ikke kan betragtes som grundlag for gennemførelsen af investeringen. Efter den polske opfattelse giver dokumentationen ikke nogen solid analyse, som kunne gøre miljømæssig indgriben forsvarlig. Som anført af forfatterne til Espoo-rapporten, havde de, mens de udarbejdede dokumentationen, ikke de detaljerede oplysninger om gasledningsruten, da disse stadig var under udarbejdelse (kapitel 9.9.2.1, s. 262, kapitel 16.3, s. 641), teknisk specifikation og oplysninger angående overfladen krævet til investeringen (kapitel 19.2.1, s. 673-674), oplysninger angående beliggenhed og type af ammunition i sammenhæng med en truet fauna (kapitel 10.6.6, s. 404-405), oplysninger om arkæologiske områder, der kan blive truet (kapitel 19.9.2.1, s. 449, kapital 10.10.2.1, s. 485-486). Espoo-rapporten indeholder ikke fuldstændige og konsekvente metoder til begrænsning af og overvågning af negativ miljømæssige indvirkninger (kapitel 16.2, s. 636, kapital 18.1, s. 660) eller alle oplysninger angående andre projekter, hvis påvirkninger kan forøge rørledningens indvirkning (kapitel 14.3, s. 562). Naturalanalysen byggede på udvalgte, ufuldstændige studier og oplysninger angående naturligt miljø.</p>	<p>Den dokumentation, der blev givet i Espoo-rapporten, karakteriserer systematisk alle kilder til potentiel indvirkning fra Nord Stream 2 (kapitel 8), identificerer alle basislinjefunktioner, der kunne blive berørt af sådanne kilder til indvirkning, klassificerer disse hvad angår deres væsentlighed og følsomhed over for disse indvirkninger (kapitel 9), og vurderer det endelige udfald for miljøet stammende fra Nord Stream 2 med de foreslåede afhjælpende foranstaltninger på plads (kapitel 10). Disse analyser er blevet foretaget i overensstemmelse med den generelle metode, som er anført i kapitel 7 (med detaljerede metoder, f.eks. modellering og undersøgelser, som anført i bilag). Andre afsnit i rapporten dækker blandt andet: beskrivelse af projektet, overvejede hovedalternativer og eventuelle forbundne miljømæssige begrænsninger, og årsagen til valget af den foretrukne mulighed, huller og usikkerheder og deres konsekvenser for vurderingen, og et ikke-teknisk resumé. Hvor der har været usikkerhed i nogle af disse analyser, f.eks. på grund af manglende data, er dette fremhævet, og der er anvendt en forsigtig tilgang i vurderingen.</p> <p>En sådan metode afspejler den nuværende bedste praksis hvad angår VVM og er i overensstemmelse med kravene i EIA-direktivet fra 2011 (herunder Bilag IV) og Espoo-konventionen (herunder artikel 4 og bilag II). Den giver dermed en solid analyse, hvis resultater kan oplyse beslutningstageren om de miljømæssige konsekvenser af gennemførelsen af projektet og hjælpe i deres beslutning om, hvorvidt det er forsvarligt hvad angår miljøet, samt et robust og gennemsigtigt revisionsspor for at understøtte beslutningstagningen.</p> <p>Nedenfor findes der detaljerede svar på de afsnit i Espoo-rapporten, som den polske udtalelse henviser til, og hvor det hævdes, at de givne oplysninger ikke er fuldstændige:</p> <p>Projektrute (henvisning til afsnit 9.9.2.1, 16.3) Nord Stream 2 har anvendt en tilgang i faser til undersøgelser for at fastsætte en sikker korridor til installation af rørledningen og den efterfølgende drift, som integrerer miljømæssige, ingeniørmæssige og konstruktionsmæssige input for at sikre, at hvor det er muligt, er der indbefattet afhjælpning af indvirkning ved udvælgelsesprocessen af</p>	<p>Bemærk venligst, at Energistyrelsen finder, at både den danske nationale VVM og Espoo-rapporten for Nord Stream 2-projektet giver begrundede oplysninger om de grænseoverskridende indvirkninger fra Nord Stream 2 gasrørledningsprojektet. Bemærk også, at Energistyrelsen ikke finder anledning til at betvivle den generelle konklusion, at Nord Stream 2 gasrørledningsprojektet i Danmark ikke har væsentlige indvirkninger, der strækker sig ind i Polen, og at Espoo-rapporten (med dens baggrundsrapporter) opfylder lovgivningen.</p>

		<p>Polen anmoder om en nøjagtig beskrivelse af planlagte forebyggende og mindskende foranstaltninger hvad angår negativ miljømæssig indflydelse, herunder det naturlige miljø. Som nævnt i punkt 1.1 i redegørelsen bliver mange reducerende foranstaltninger begrænset til specifikke afsnit af rørledningen, uden at tage højde for det forhold at indvirkningen, som forventes at være begrænset med disse foranstaltninger, også forekommer i andre staters jurisdiktioner. Vi anmoder om forklaring om det forhold, at den danske VVM-rapport mangler oplysninger om afhjælpende foranstaltninger for fisk, fugle og pattedyr, der lever og ernærer sig i området for den planlagte NS2-rute i dansk farvand. I henhold til de polske myndigheder bør der også træffes foranstaltninger ud over yngel og opfostringsperioder for unge individer, også hvad angår fisk – ud over gydning og opfostring af unge individer af torsk.</p> <p>Espoo-rapporten har behov for yderligere oplysninger hvad angår reducerende foranstaltninger for indvirkning på fisk ved projektets gennemførelse, især hvad angår undervandsstøjs indvirkning (dvs. som følge af fjernelse af ammunition).</p> <p>Polen anmoder om, at planlagte foranstaltninger og handlinger til at forhindre og forebygge negativ indvirkning på miljøet, herunder det naturlige miljø, angives præcist. Som fremhævet i punkt 1.1. i denne redegørelse, var indførelsen af flere afhjælpende løsninger begrænset til udvalgte afsnit af rørledningen, og tog ikke højde for at indvirkninger, som kan begrænses med ovennævnte foranstaltninger, også vil forekomme i andre staters jurisdiktion.</p> <p>Det er værd at bemærke, at manglende beskrivelser af reducerende foranstaltninger angående negativ miljøpåvirkning, herunder det naturlige miljø, anses for brud på betingelserne i afsnit e) af Bilag 2 til Espoo-konventionen, og punkt 5, afsnit c) i VVM-direktivet og afsnit 7 i bilag IV til direktivet.</p>	<p>ruten. Tilgangen i faser omfatter:</p> <p>Opklaringsundersøgelse (hele ruten) Der blev oprindeligt foretaget en opklaringsundersøgelse fra den russiske landgang til den tyske landgang. Denne blev udført ved hjælp af dedikerede undersøgelsesfartøjer (og selvstyrende undervandsfartøjer eller AUV'er til lavvandede områder af ruten i Rusland) og i gennemsnit blev en 1.500 m bred korridor undersøgt. Korridoren var indtil 5 km bred i Finland for at dække valg af alternative ruter og generelt en vanskeligere havbundstopografi. Indsamlede data omfattede dybdemåling (i et netværk med en opløsning på 2m x 2 m), sidesøgende sonar, profilering under bunden og magnetometer. Mindsket afstand mellem linjer i Tyskland og Rusland fik en højere tæthed af pejlinger i disse mere lavvandede afsnit.</p> <p>Detaljeret undersøgelse På basis af de opklarende undersøgelsesresultater blev der udvalgt ruter til yderligere, detaljeret undersøgelse. Disse ruter blev underkastet en mere detaljeret undersøgelse. 130 m korridorer blev undersøgt langs de udvalgte ruter ved hjælp af et specialiseret, fjernbetjent fartøj, der "flød" mellem 4,5 m og 12 m over havbunden. Indsamlede data omfattede dybdemåling i et netværk med en opløsning på 20cm x 20cm), sidesøgende sonar og profilering under bunden. Der blev produceret både en detaljeret dybdemålingsmæssig og geofysisk oversigt, og datasættet blev analyseret og fortolket for at medvirke til at identificere potentielle kulturarvsgenstande, ammunition og kabelkrydsninger. Disse mål og kabler blev identificeret til visuel undersøgelse. Ruterne blev optimeret på baggrund af den detaljerede undersøgelse. På grund af de lavvandede områder i Tyskland og Rusland er undersøgelserne karakteriseret af meget tætte afstandslinjer i undersøgelsen, og sensorerne befinder sig meget tæt på havbunden. Opløsningen ved undersøgelsen er i en størrelsesorden på 0,5 x 0,5 m i lavvandede områder.</p> <p>Data indsamlet fra opklaringsundersøgelsen og den detaljerede undersøgelse leveret af forfatterne til Espoo-rapporten med omfattende oplysninger om hele korridoren, udgjorde dermed en robust og grundig miljømæssig og social vurdering af indvirkninger af rækken af placering af rørledningen, som kunne bringes videre. Hvor specifikke oplysninger endnu ikke var tilgængelige (f.eks. bekræftelse af, at observerede genstande på havbunden faktisk er kulturarvsgenstande på tidspunktet for udarbejdelsen af Espoo-rapporten, fulgte den vurdering, der blev anført i dokumentet in forsigtig tilgang, dvs. antog, at disse ikke identificerede genstande kunne have værdi som kulturarvsgenstande. Derfor er f.eks. antallet af genstande, der er klassificeret som kulturarvsgenstande i afsnit 9.9.2.1 i Espoo-rapporten sandsynligvis for store estimater af det nuværende antal, idet det indeholder elementer, som endnu ikke er bekræftet som kulturarvsgenstande gennem visuel besigtigelse (og dermed måske ikke er kulturarvsgenstande).</p> <p>Selektive og ufuldstændige studier og oplysninger Formålet med VVM-undersøgelserne er at fremkomme med de specifikke oplysninger, som kræves for på pålidelig vis at tilkendegive vurderingen (og beslutningstagere) om, hvorvidt der er potentiale for, at en væsentlig indvirkning opstår og i givet fald, niveauet</p>	
--	--	---	---	--

			<p>for denne indvirkning. Dette potentiale opstår kun, hvor der er: tilstedeværelse af miljømæssige receptorer, som kunne være følsomme over for projektaktiviteter og forekomsten af sådanne projektaktiviteter, der udgør kilder til indvirkning på disse receptorer og en bane mellem de to.</p> <p>Forskellen i betingelser (kilde, receptor og bane), som forekommer langs med rørledningsruten, har derfor krævet en lignende ændring i tilgange til undersøgelser, modellering, vurdering mv. Arten af disse undersøgelser blev fastlagt via en systematisk proces for omfang (dokumenteret i kapitel 8 og inden for kapitel 10). Forskelligheden i de undersøgelser og analyser anvendt på langs ad rørledningen afspejler således den specifikke sammenhæng på hver lokation og er mere robust end én general tilgang for at producere oplysninger for at tilkendegive vurderingen. Dermed afspejler oplysningerne og studierne fremlagt i Espoo-rapporten, som anført i tilbagemeldinger, frem for at være "selektive og ufuldstændige" en tilgang, som er blevet tilpasset den specifikke kontekst, som nødvendigvis er forskellig langs med rørledningsruten.</p> <p>Da Espoo-rapporten bygger på VVM-undersøgelserne foretaget i de fem lange, hvor rørledningen passerer, afspejler arten af undersøgelserne også forskelle i specifikke metoder, som kræves af hver af de nationale myndigheder for at overholde deres regulatoriske krav. Dog er i alle tilfælde princippet om tilpasning til formålet anvendt frem for "en model passer til alt" som beskrevet ovenfor.</p> <p>Mens der er nogle huller i oplysningerne som identificeret i kapitel 19 i Espoo-rapporten, bemærkes det også, at ingen af disse har implikationer eller gyldigheden af vurderingen, idet en forsigtig tilgang har været anvendt, hvor der har været usikkerheder, som kunne påvirke resultatet af vurderingen. Det omfatter eventuel usikkerhed i relation til overfladeområderne på havbunden (henvisning til afsnit 19.2.1), som kræves til placering af sten som antydte i tilbagemeldinger. Således medfører huller og usikkerheder ikke en "fuldstændig" undersøgelse.</p> <p>Det skal bemærkes, at Nord Stream 2 er i den unikke stilling at drage fordel af erfaringer, der er høstet fra de nuværende Nord Stream-rørledninger, især fra de mere end seks års overvågning. Overvågningsresultaterne har vist, at a) der ikke er nogen væsentlige miljømæssige indvirkninger, b) indvirkningerne er på linje med eller færre end antaget i de VVM-undersøgelser, som forudsås for Nord Stream, og c) at der ikke er nogen væsentlige grænseoverskridende indvirkninger. Derudover har Nord Stream 2 udført omfattende, yderligere miljømæssige feltundersøgelser i Rusland, Finland, Sverige, Danmark og Tyskland i 2015 og 2016. Endvidere blev den modellering, som anvendtes til Nord Stream 2, udvidet med overvågningsresultaterne fra Nord Stream-projektet.</p> <p>Lokation og arten af ammunition i kontekst med truet fauna (henvisning til afsnit 10.6.6) Vurderingen af indvirkninger fra sprængning af ammunition (som bliver begrænset til finsk og russisk farvand) dokumenteret i Espoo-rapporten bygger på antagelser, hvorved en maksimal ladningsstørrelse sprænges på et sted, hvor rørledningsruten ligger tættest på følsomme områder, dvs. et værst tænkeligt scenarie hvad angår indvirkning. De igangværende studier bekræfter enten dette niveau for indvirkning eller</p>	
--	--	--	--	--

			<p>fastslår, at det vil være lavere end forudset i Espoo-rapporten. Denne tilgang er derfor i overensstemmelse med forsigtighedsprincippet. Det er tilstrækkeligt at oplyse om beslutningstagning i overensstemmelse med VVM-direktivet og Espoo-konventionen, og derfor medfører det ingen ufuldstændig undersøgelse.</p> <p>Beliggenheden af arkæologiske steder (henvisning til afsnit 10.9.2.1 og 10.10.2.1) Mens ikke alle arkæologiske kulturgjenstande er identificeret, har Nord Stream 2 AG bundet sig til en procedure for tilfældige fund og har via sin vedtagelse vist, at det vil være muligt at undgå væsentlige indvirkninger på kulturarv. Sådant en tilgang er standardpraksis for arkæologi, der på grund af, at den ofte er nedgravet, ikke fuldt ud kan identificeres forud for anlægget. Nord Stream 2 AG politikker kræver, at projektet skal overholde procedurerne for kulturarv i International Finance Corporation (IFC Performance Standard 8), som er bredt anerkendt som bedste praksis hvad dette angår, og vil sikre, at alle elementer af kulturarv sikres passende. Således udgør fraværet af fuldstændige data angående elementer af kulturarv ikke mangel på fuldstændighed i VVM-rapporterne eller Espoo-rapporten.</p> <p>Afhjælpning (henvisning til afsnit 16.2 og 11.3) Hvor afhjælpning kræves for at tage sig af at identificerede negative indvirkninger, har Nord Stream 2 forpligtet sig til foranstaltninger som anført i kapitel 10 og sammenfattet i kapitel 16. I det det, som beskrevet ovenfor, i underafsnittet "Udvalgte og ufuldstændige undersøgelser og oplysninger", kan potentialet for, at der kan ske en indvirkning afhængigt af den miljømæssige kontekst og de foreslåede aktiviteter for hver lokation, være forskelligt langs med rørledningen, og dermed kan også arten af den krævede afhjælpning, f.eks. afhjælpende foranstaltninger i forbindelse med uddybning blive begrænset til lokationer i Tyskland og Rusland.</p> <p>For størstedelen af områderne til havs er mange af foranstaltningerne, især dem der har med fartøjers aktiviteter at gøre, dog standard på tværs af meget af projektet (i modsætning til at være forskellige for særskilte lokationer og aktiviteter), f.eks. kontrol med luftemissioner og udløb i vand. Disse omfatter mest en række af fastlagte, afprøvede teknikker, således at der er tillid til, at det forudsete miljømæssige resultat "med afhjælpninger" kan opnås, og derfor kræver de ikke detaljerede specifikationer, selv om, hvor i givet fald, foranstaltningerne er blevet tilpasset til de særlige aktiviteter ved Nord Stream 2 og forbundne indvirkninger. Vurderingen fremlagt i Espoo-rapporten henholder sig ikke til nye eller meget specifikke foranstaltninger, der kunne kræve mere detaljerede specifikationer for at give bevis for deres effektivitet (hvis for eksempel projektet var afhængig af alternative, uprøvede metoder til fjernelse af ammunition). Den anvendte tilgang til afhjælpning angående Nord Stream 2 er dermed i overensstemmelse med kravet om, at give "En beskrivelse af de foranstaltninger, som tænkes at forebygge, nedbringe og om muligt nedbringe/neutralisere eventuelle væsentlige negative effekter på miljøet" som anført i artikel 5.3b og Bilag IV.6 i VVM-direktivet (som forstås at være hensigten med den givne feedback, da dette vedrører afhjælpning, selv om det er artikel 5.3c og Bilag IV.7, der vedrører andre forhold, som er omtalt i fremsendelsen), og en lignende specifikation i henhold til Bilag 2e til Espoo-konventionen, samt i overensstemmelse med vejledning fra god praksis og fastlagt retspraksis for at vise sådanne foranstaltningers effektivitet.</p>	
--	--	--	---	--

			<p>Forebyggende og afhjælpende handlinger Hvor afhjælpning kræves for at tage sig af identificerede negative indvirkninger, har Nord Stream 2 forpligtet sig til foranstaltninger som anført i kapitel 10 og sammenfattet i kapitel 16.</p> <p>Idet det, som beskrevet under svaret "Indhold af Espoo-rapporten i afsnittet om "Udvalgte og ufuldstændige undersøgelser og oplysninger" potentialet for, at der kan ske en indvirkning afhængigt af den miljømæssige kontekst og de foreslåede aktiviteter for hver lokation, kan være forskelligt langs med rørledningen, så kan også arten af den krævede afhjælpning, f.eks. afhjælpende foranstaltninger i forbindelse med uddybning, blive begrænset til lokationer i Tyskland og Rusland eller dem, der vedrører rydning ved sprængning i Finske Bugt. I de tilfælde er det således passende for de "afhjælpende løsninger (at være) ... begrænset til udvalgte afsnit af rørledningen og ... jurisdiktion(er)).</p> <p>For størstedelen af områderne til havs er mange af foranstaltningerne, især dem der har med fartøjers aktiviteter at gøre, dog standard på tværs af meget af projektet (i modsætning til at være forskellige for særskilte lokationer og aktiviteter), f.eks. kontrol med luftemissioner og udløb i vand. Disse omfatter mest en række af fastlagte, afprøvede teknikker (f.eks. vedtagelse af planer til styring af olieudslip), således at der er tillid til, at det forudsete miljømæssige resultat "med afhjælpninger" kan opnås, og derfor kræver de ikke detaljerede specifikationer (dvs. at være "præcist anført" som anført i fremsendelsen), selv om, hvor i givet fald, foranstaltningerne er blevet tilpasset til de særlige aktiviteter ved Nord Stream 2 og forbundne indvirkninger.</p> <p>Vurderingen fremlagt i Espoo-rapporten henholder sig ikke til nye eller meget specifikke foranstaltninger, der kunne kræve mere detaljerede specifikationer for at give bevis for deres effektivitet (hvis for eksempel projektet var afhængig af alternative, uprøvede metoder til fjernelse af ammunition). Den anvendte tilgang til afhjælpning angående Nord Stream 2 er dermed i overensstemmelse med kravet om, at give "En beskrivelse af de foranstaltninger, som tænkes at forebygge, nedbringe og om muligt neutralisere eventuelle væsentlige negative effekter på miljøet" som anført i artikel 5.3b og Bilag IV.6 i VVM-direktivet og en lignende specifikation i henhold til Bilag 2e til Espoo-konventionen, samt i overensstemmelse med vejledning fra god praksis og fastlagt retspraksis for at vise sådanne foranstaltningers effektivitet.</p> <p>Det skal bemærkes, at Polen bygger sin stillingtagen på artikel 5.c og Bilag IV.7 i VVM-direktivet 2014/52/EU. Dog er Nord Stream 2 underlagt direktiv 2011/92/EU forud for dettes ændring.</p> <p>Overvågning (henvisning til afsnit 18.1) Selv om VVM-direktivet (2011) ikke anfører krav til overvågning, kræver mange af de lande, hvorigennem Nord Stream 2 vil passere, overvågning som en del af betingelserne anført i tilladelser frem for i henhold til et udtrykkeligt retligt grundlag.</p> <p>Espoo-konventionen (artikel 7) anerkender, at "overvågning af aktiviteten og</p>	
--	--	--	---	--

			<p>bestemmelsen af eventuel grænseoverskridende indvirkning" kan udføres som led i en "analyse efter projektet". Espoo-konventionens artikel 5 foreslår, at overvågning af mulige foranstaltninger for at afhjælpe væsentlige negative, grænseoverskridende indvirkninger er et af de forhold, der kan drøftes og forhandles under høringerne mellem parterne, som udføres efter udsendelse af Espoo-dokumentationen.</p> <p>Forud for dette anfører Espoo-konventionen (Bilag 2(h)), at "Hvor det er hensigtsmæssigt, kan der gives en skitse for overvågnings- og forvaltningsprogrammer og eventuelle planer om analyse efter projektet" i Espoo-rapporten. En sådan skitse er givet i afsnit 18 i Espoo-rapporten og bygger på erfaringer fra Nord Stream og de særlige overvågningskrav for hvert land.</p> <p>Hensyntagen til andre projekter (henvisning til afsnit 14.3) De kumulerede indvirkninger fra Nord Stream 2 sammen med andre eksisterende og foreslåede projekter i Østersøområdet er blevet behandlet i de nationale VVM-rapporter og Espoo-rapporten. Den anvendte metode til at fastlægge de parametre inden for hvilke den kumulerede vurdering af indvirkning er foretaget, er klart beskrevet i kapital 14.2 i Espoo-rapporten. Nord Stream 2 har taget højde for både planlagte projekter, som "er blevet godkendt", og hvor det er muligt og hensigtsmæssigt, dem som p.t. er "under udarbejdelse". Projektet har dermed haft de kumulative indvirkninger på planlagte projekter i Østersøen under behørig overvejelse i overensstemmelse med kravene i de relevante lande.</p> <p>Idet, som beskrevet ovenfor, hvor det er relevant, de oplysninger hvorpå Espoo-rapporten bygger, overholder kravene i VVM-direktivet, overholder indholdet kravene i Espoo-konventionen, og der er anvendt en solid proces for at analysere disse oplysninger, er dokumentationen fuldstændig.</p>	
--	--	--	---	--

25	<p>Polen (samling af svar fra myndigheder, NGO'er mv.)</p> <p>Svar (punkt 1) i brev med besvarelser af 22. februar 2019 til Polen</p>	<p>Juridiske midler</p> <p>Den polske oversættelse af VVM-dokumentationen, afsnit 1.1 "Overblik", indeholder oplysninger om de tilgængelige juridiske retsmidler. Det blev der anført, at i henhold til loven om kontinentalsoklen, er perioden for at indgive en appel fire uger fra datoen for offentliggørelse. Det var dog ikke anført, hvorledes denne periode skulle fastlægges i tilfælde af obligatorisk publikation af den omtalte beslutning på den berørte parts officielle sprog (Espoo-konventionens artikel 6). Dette er særligt vigtigt i lyset af pligten til at give adgang til en evalueringsproces i en grænseoverskridende kontekst i overensstemmelse med artikel 9, stk. 2 og artikel 3, stk. 9, i konventionen om adgang til oplysninger, offentlighedens medvirken og klageadgang på miljøområdet, udfærdiget i Aarhus den 25. juni 1998 og implementeret i EU-retten via Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/92/UE af 13. december 2011 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (artikel 11).</p>	-	<p>Beslutningen om at give tilladelse er offentliggjort og kan indklages af alle med en væsentlig og individuel interesse i beslutningen. Lokale og nationale organisationer kan anke over beslutningen hvad angår miljømæssige forhold. Eventuelle anker skal fremsendes senest fire uger efter udstedelse af tilladelsen til Energiklagenævnet, Toldboden 2, 8800 Viborg.</p> <p>Den danske version (og officielle tilladelse) fremsendes til de lande, som er omfattet af Espoo-processen. Så snart som muligt vil en engelsk, uofficiel oversættelse blive fremsendt og Polen vil når den foreligger, så hurtigt som muligt modtage en polsk oversættelse.</p>
Sverige				
Nr.	Rådgivende part	Svar	Svar Nord Stream 2 AG	Svar Energistyrelsen

1	Bromölla Kommune	<p>Side 9 – Haloklinen forventes at holde sediment og forurenende stoffer i sedimenterne i forbindelse med interventionsarbejdet på plads. Kommentar: En "forventning" er uklar. En mere detaljeret beskrivelse er nødvendig her med reference til undersøgelser af tilsvarende interventionsarbejde, hvor det er muligt tydeligt at påvise tydeligt, at haloklinen rent faktisk formår at holde "forurenende stoffer i sedimenterne på plads" under de forskellige vejrforhold og årstiders indvirkning.</p>	<p>Suspensionen og efterfølgende transport af havbundssedimenter (og dermed forbundne forurenende stoffer) blev evalueret i VVM'en på baggrund af en miljømæssig modellering. Input til modellen indbefattede forudset sedimentudslip forårsaget af anlæg forbundet med havbundsintervention, sedimentforhold i det specifikke område og hydrografiske data. Det hydrografiske input er baseret på hindcast-analyser af det hydrografiske system for repræsentative konstruktionsperioder, f.eks. forhold, der er opstået tidligere. De repræsentative designperioder blev valgt, så de var typiske for de varierende årlige strøm- og lagdelingsforhold.</p> <ul style="list-style-type: none"> · Sommer (rolige forhold / svage strømforhold og høj lagdeling) · Normale forhold (gennemsnitlige strømforhold og lagdeling for et helt år) · Vinter (barske forhold / stærke strømforhold og lav lagdeling) <p>Derfor blev indvirkningen på lagdelingsgraden (dvs. tilstedeværelsen og graden af halokliner og termokliner) blev taget i betragtning i modelleringen af lagdelingsspredning for at understøtte konklusionen om, at haloklinen vil forbygge, at havbundssedimenter og andre forbundne forurenende stoffer spreder sig i vandsøjlen under anlæg.</p> <p>Det bør desuden bemærkes, at validering af modellering af lagdelingsspredningen fra interventionsarbejde blev udført i dansk farvand i forbindelse med anlæg af Nord Streams rørledning UNSP) i 2011 og 2012. Resultatet fra begge år var ens og viste, at skøn og resultater af modellering af sedimentudledningen udført som del af det danske VVM var forsigtige. Den reelle stigning i sedimentkoncentrationerne var lavere end vurderet. Lignende overvågning udført i svensk farvand viste lignende resultater. Nemlig at den reelle stigning i sedimentkoncentrationen var lavere end vurderet.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
2	Bromölla Kommune	<p>Udledning af aluminium og kadmium i gydeområder og opvækstområder Side 9 Aluminium og kadmium udledes i vandet rundt om gasrørledningen (frigivelse fra offeranoder til korrosionsbeskyttelse). Spørgsmål: Er rørenes samlede driftslevetid og deres langsigtede indvirkning taget med i vurderingen, når det gælder de "ubetydelige" udledninger af aluminium og kadmium? Hvordan betragtes udledningen af aluminium og kadmium på gydeområder og opvækstområder?</p>	<p>Indvirkningen fra frigivelsen af metaller vurderes i VVM'en til at være lav og lokal i hele rørledningernes driftslevetid. Forhøjede metalkoncentrationer (over PNEC-værdier) forventes kun at forekomme i den umiddelbare nærhed (dvs. inden nogle få meter) af rørledningerne. Ydermere vil mængden af metaller, som anoderne frigiver i løbet af projektets levetid, være uden betydning sammenlignet med den nuværende grad af vandbårne metaller i området. Derfor vurderes det, at frigivelsen af metaller vil have en ubetydelig indvirkning på dansk farvand.</p> <p>Forudsat at indvirkningen vurderes til kun at være målbar i vandsøjlen i umiddelbar nærhed af rørledningerne, anses det for at være usandsynligt, at en øget koncentration af metaller vil kunne påvises i vandmasserne, hvor torsk og brisling gyder, f.eks. det reproduktive lag.</p> <p>Overvågning af potentielle indvirkninger fra frigivelsen af metaller fra anoder forbundet med Nord Streams rørledning blev udført i finsk farvand i august 2012 (dvs. inden for det første driftsår). Resultatet af overvågningen viste, at metalkoncentrationerne generelt lå på samme størrelsesorden mellem prøveudtagningsstederne og referencestationerne, og PNEC-værdierne for zink og kadmium blev ikke overskredet.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.

3	Bromölla Kommune	<p>Kemiske kampvåben Side 9 Beskrivelse af hvordan kemiske våben håndteres har brug for at blive uddybet: Det nævnes kort, at kemiske våben ikke "forventes at være opløselige i vand". Forskellige scenarier er påkrævet her med oplysninger om, hvordan kemiske våben – uanset om de vandopløselige eller ej – skal håndteres i interventionsarbejde af den pågældende type, hvor der er risiko for, at de kemiske våben bliver spredt, for eksempel i et vigtigt gydeområde for torsk.</p>	<p>VVM fremlægger oplysninger om kemiske kampstoffer (CWA) i sediment baseret på undersøgelsesresultater fra prøvetagning af overfladesediment sammen med NSP2-ruten, inklusive rutevariant V1 og V2. Undersøgelserne viser, hvilke typer CWA og CWA-nedbrydningsprodukter der findes langs ruten og i hvilke koncentrationer. De tilgængelige data om CWA i Østersøen tyder på, at de er dårligt opløselige i vand og derfor primært eksisterer som partikelformet materiale, der hurtigt vil bundfælde sig igen efter forstyrrelser på havbunden tæt på rørledningerne.</p> <p>Taget det forhold, at modellering ydermere vist, at størstedelen af frigjorte sedimenter og forurenende stoffer forbliver i de nederste 10 m af vandsøjlen, vil indvirkningen være begrænset til de dybe, iltfattige bundvand, hvor fisk og fiskeæg/-larver ikke befinder sig. Frigivelse af sedimenter i vandsøjlen forbindes primært med havbundsinterventioner såsom stendumping og/eller nedgravning efter rørlægning (ikke planlagt for SØ-rute). Derfor konkluderer VVM'en, at der ikke er nogen risiko for, at forurenende stoffer forbundet med havbundssedimenter vil blive spredt over et større område.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
4	Bromölla Kommune	<p>Vigtigt gydeområde for torsk Den foreslåede NSP2-rute går gennem et vigtigt gydeområde for torsk. Konklusionen blev baseret på de beskrevne forstyrrelser (side 10-11), frigivelsen af sediment, forurenende stoffer i vandsøjlen og undervandsstøj "forventes ikke at have nogen indvirkning på torskens gydning". Kommentar: Der er behov for at stille en række krav om, at interventionsarbejde i forbindelse med gasrørledningen ikke må finde sted i perioden 1. maj til 31. oktober i området, der er beskyttet mod fiskeri. Først når rognen er klækket, kan fiskene så at sige svømme væk fra de forstyrrelser, der skyldes interventionsarbejdet.</p>	<p>Der er ikke planlagt interventionsarbejde i torskens gydeområde. Vurdering af indvirkning på fisk, inklusive indvirkning på torskens gydning, er udført i både den svenske og danske vurdering af indvirkning på miljøet (VVM). Vurderingen omfatter også fiskenes livscyklus i havmiljøet, dvs. æg, larver og voksne fisk. Særlige hensyn er taget i forhold til afsnittet om den foreslåede NSP2-rute, der går gennem torskens gydeområde i Bornholmerdybet. VVM har vist, at hverken frigivelsen af sedimenter, forurenende stoffer i vandsøjlen, undervandsstøj eller vandets bevægelse fra propeller får en væsentlig indvirkning på fisk og fiskenes reproduktion.</p> <p>På baggrund af ovenstående konkluderer VVM, at torskens reproduktion i gydeområdet ikke vil blive påvirket af NSP2.</p>	Tilladelsen indeholder en betingelse, hvor bygherren i sit anlægsarbejde skal sørge for, at selskabet så vidt muligt forsøger at undgå at lægge rør i restriktionsområder for fiskeri i det såkaldte Bornholmerdybet i perioden juli til august. Der må ikke udføres interventionsarbejde i den nævnte periode.
5	Bromölla Kommune	<p>Afvikling NSP2 er konstrueret til at være i drift i mindst 50 år. Den foreslåede mulighed for afvikling af NSP2-strukturer på havet kan forventes at være at "lade dem være, hvor de er".</p> <p>Kommentar: Omkostninger – i forbindelse med afvikling, fjernelse af installation og retablering af havbund – afholdes af producenten, i et omfattende "producentansvar". I moderne strategisk havplanlægning bør Østersøen ikke opfattes som en grænseløs losseplads. Producentansvar af denne størrelsesorden hører ind under gasrørledningsejerens ansvar for hele installationens livscyklus, inklusive afvikling og genoprettelse af rørledningsmaterialet.</p>	<p>Afviklingsprogrammet udvikles i samråd med de relevante myndigheder i en senere fase, når rørledningerne når enden af deres driftslevetid, for at sikre, at de tager relevant lovgivning og vejledning, god international praksis i branchen samt tekniske udvikling og viden i betragtning. Ultimativt vil de samme kriterier, som blev anvendt ved planlægningen og konstruktionen af Nord Stream 2, inklusive miljømæssige, socioøkonomiske, tekniske og sikkerhedsmæssige forhold, blive anvendt her som vejledning i udviklingen af foretrukken afviklingsmetode. Uanset hvilken metode, der anvendes, vil Nord Stream 2 overholde alle gældende lovkrav vedrørende afvikling på det pågældende tidspunkt.</p>	Det bør bemærkes, at tilladelsen indeholder en betingelse om, at virksomheden forbereder en plan i god tid inden afviklingen af rørledningerne, hvor afviklingen beskrives, og dernæst fremlægger denne plan over for myndighederne. Energistyrelsen kan efter forudgående drøftelse med virksomheden kræve, at virksomheden fjerner rørledningsanlæg medtaget i denne

				godkendelse, fuldstændigt eller delvist fra havbunden inden for et fastlagt tidspunkt, når rørledningen ikke længere er i brug.
6	Swedish Fishermen's Producer Organisation (SFPO):	I forhold til den nuværende alvorlige situation for torskefiskeriet i Østersøen, som skyldes sæler og miljøproblemer, hvor det svenske meteorologiske og hydrologiske institut (Swedish Meteorological and Hydrological Institute – SMHI) mener, at problemet med den døde havbund er mere alvorligt end nogensinde, anser SFOP, at det oprindelige problem er bedst for svensk erhvervsfiskeri.	-	Dette udsagn kræver ikke et svar.
7	De svenske hav- og vandmyndigheder (Swedish Agency for Marine and Water Management - SwAM)	Rørledningen føres gennem Bornholmerbassinet, som er et vigtigt gydeområde og opvækstområde for torsk. Virksomheden vurderer, at interventionsarbejdet på havbunden ikke forventes at have nogen indvirkninger på torskens gydeområde. SwAM er dog bekymret for risikoen for, at torskebestanden kan blive negativt påvirket af forstyrrelser såsom lyd og havstrøm, som både kan opstå under og over haloklinen.	-	Dette udsagn kræver ikke et svar. Der henvises til nr. 8 nedenfor.
8	De svenske hav- og vandmyndigheder (Swedish Agency for Marine and Water Management)(SwAM)	Myndigheden er dog bekymret for, hvordan torskebestanden kan blive negativt påvirket af forstyrrelser såsom lyd og havstrømme, som både kan opstå under og over haloklinen. Med henvisning til den risiko den fælles fiske- og torskebestand udsættes for i svensk og dansk farvand, mener myndigheden, at der er behov for tidsbegrænsninger i forhold til anlægsarbejdet i torskens primære gydeperiode, som ligger i perioden juli til august.	Der er ikke planlagt interventionsarbejde i torskenes gydeområde. Vurdering af indvirkning på fisk, inklusive indvirkning på torskens gydning, er udført i både den svenske og danske vurdering af indvirkning på miljøet (VVM). Vurderingen omfatter også fiskenes livscyklus i havmiljøet, dvs. æg, larver og voksne fisk. Særlige hensyn er taget i forhold til afsnittet om den foreslåede NSP2-rute, der går gennem torskens gydeområde i Bornholmerdybet. VVM har vist, at hverken frigivelsen af sediment, forurenende stoffer i vandsøjlen, undervandsstøj eller vandets bevægelse fra propeller får en væsentlig indvirkning på fisk og fiskenes reproduktion. På baggrund af ovenstående konkluderer VVM, at torsks reproduktion i gydeområdet ikke vil blive påvirket af NSP2.	Tilladelsen indeholder en betingelse, hvor bygherre i sit anlægsarbejde skal sørge for, at selskabet så vidt muligt forsøger at undgå at lægge rør i restriktionsområder for fiskeri i det såkaldte Bornholmerdybet i perioden juli til august. Der må ikke udføres interventionsarbejde i den nævnte periode.
9	Den svenske landbrugsstyrelse	Den svenske landbrugsstyrelse indsender kommentarer på baggrund af styrelsens ansvar for at fremme fiskeindustrien og mener, at den sydøstlige rute har flest negative konsekvenser for svensk fiskeri, og de advokerer derfor for et af de andre alternativer.	-	Dette udsagn kræver ikke et svar.

10	Den svenske landbrugsstyrelse	<p>Den svenske landbrugsstyrelse anser, at VVM'en skal klarlægges og suppleres i visse henseender.</p> <p>Klarlægningen skal foretages både i forhold til, hvilken type fiskeri, der overvejes i VVM'en og i forhold til rørledningens kapacitet til at modstå påvirkningen af fra interaktioner med fiskeudstyr.</p> <p>Derudover, skal konsekvensanalysen suppleres med, hvem der bærer det juridiske og økonomiske ansvar i tilfælde af ulykker, uheld og skade (ansvarsforhold) og med en vurdering af den økonomiske indvirkning på fiskeribranchen i forhold til de rørledninger, der nu lægges omkring Bornholm frem for at blive ført sammen med de nuværende rørledninger syd for Bornholm, som det oprindelige forslag foreskrev.</p> <p>Den svenske landbrugsstyrelse bemærker også fraværet af en proportionsvurdering mellem på den ene side valget om at lægge rørledningen oven på havbunden frem for at grave den ned og på den anden side de risici og indvirkninger, der er forbundet især med flydetrawl, der medfører ændrede fangstmønstre og landinger.</p>	<p>Alle fiskerityper er omfattet i VVM'en. Dog er der mest opmærksomhed om aktiviteter med bundtrawl (flydetrawl), da denne type fiskeri potentielt kan blive mest påvirket af Nord Stream 2. Obstruktionsrelaterede indvirkninger vil hovedsagelig være begrænset til bundtrawl, da brugen af redskaber såsom nedgarn, bundgarn, vod og langliner muliggør fiskeri i området uden risiko for hændelser eller obstruktion. Flydetrawludstyr kan overtrawle rørledningerne. Fiskeri med trawl over rørledningerne med pelagisk fiskeriudstyr udgør en trussel i forhold til rørledningen eller bemærkelsesværdige forhindringer i forhold til pelagiske fiskerifartøjer eller deres trawludstyr.</p> <p>En undersøgelse af bundtrawl i den svenske EEZ med henblik på at kortlægge erhvervsfiskeri over og omkring de nuværende Nord Streams rørledninger, før og efter anlæg af rørledningerne, har vist, at der ikke blev registreret nogen ændringer i bundtrawllaktiviteter som et resultat af rørledningssystemet. NSP2 er designet på samme måde som den allerede eksisterende Nord Stream-rørledning, og begge rørledningssystemer bekræftes at være over-trawlbare. Det er ikke nødvendigt at undgå rørledningsruten. Erfaringen fra 8 års drift af Nord Streams rørledning viser, at fiskere og rørledningen kan fungere sammen, og at rørledningen ikke har nogen indvirkning på fiskernes livsvilkår. Der har ikke været nogen hændelser, og intet fiskeudstyr er blevet rapporteret beskadiget eller mistet grundet interaktioner med rørledningen.</p> <p>Hvad angår Nord Streams rørledning, vil Nord Stream 2 AG søge om dispensation i forhold til forbuddet mod brug af bundtrawludstyr i beskyttelseszonerne med henblik på at fjerne den fiskeribegrænsning, der er pålagt rundt om rørledningerne i dansk farvand under driften af rørledningssystemet, således at fiskeriaktiviteter er tilladt under rørledningsaktiviteterne.</p>	<p>Hvad angår kommentaren om, hvem der bærer ansvaret i tilfælde af ulykker, uheld og skade, bør det bemærkes, at tilladelsen indeholder et vilkår, hvor Nord Stream 2 AG skal sørge for forsikring i forhold til kompensation af skader forårsaget af handlinger, der udføres i henhold til tilladelsen, selv hvis skaden er utilsigtet.</p>
11	Den svenske kystvagt	<p>Den svenske kystvagt mener, at den sydøstlige rute er at foretrække af havtrafikikkerhedsmæssige årsager i forhold til den tidligere foreslåede rute mellem fastland og Bornholm.</p>	-	<p>Dette er noteret.</p>
12	Lensadministrationen i Kalmar	<p>Lensadministrationen fremhæver tre kommentarer i sin udtalelse. Indledningsvist bemærker lensadministrationen, at det ikke fremgår tydeligt i VVM'en, om der er vrage eller andre maritime levn. Lensadministrationen mener, at de forhold, der bør overvejes med henblik på identificering af levn på et tidligt stadium, så man kan forebygge, at disse bliver beskadiget af interventionsarbejdet i anlæg af rørledningen. Sådanne forhold bør omfatte havbundsscanning i overensstemmelse med personalet med antikvarisk ekspertise og i samråd med National Maritime Museums.</p>	-	<p>Dette udsagn henviser til vrage eller vrage i Svensk EEZ og er derfor irrelevant i forhold til potentielle grænseoverskridende virkninger, der opstår på grund af aktiviteter i dansk farvand.</p>
13	Lensadministrationen i Kalmar	<p>Anden kommentar vedrører gydeområder for torsk, lensadministrationen understreger, at det er vigtigt, at alle test i torskebestandens gydeområder tager højde for de problemer, torsken står over i Østersøen.</p>	-	<p>Tilladelsen indeholder en betingelse, hvor bygherre i sit anlægsarbejde skal sørge for, at selskabet så vidt muligt forsøger at undgå at lægge rør i det såkaldte Bornholmdedybet i perioden juli til august. Der må ikke udføres</p>

				interventionsarbejde i den nævnte periode.
14	Lensadministrationen i Kalmar	Lensadministrationen understreger, at bestanden af marsvin i Østersøen kan blive påvirket under anlægsfasen, og at interventionsarbejde bør undgås mellem juli og august.	<p>Marsvinene i Østersøen vides at forekomme i dansk farvand, men det vides ikke, at de yngler i den danske del af Østersøen. Det seneste SAMBAH-projekt viste, at det vigtigste yngleområde for østersøbestanden af marsvin i svensk farvand ligger nær Midsjö banker, hvor de yngler om sommeren. Den foreslåede NSP2-rute krydser således ikke vigtige yngleområder eller migrationsruter for havpattedyr i dansk farvand. Samlet set vurderes det som usandsynligt, at den kortvarige karakter, som Nord Stream 2-anlægsaktiviteter vil have i dansk farvand, uanset hvor disse udføres, vil påvirke havpattedyrenes migrations- eller parringsmønstre.</p> <p>Det har vist, at hverken frigivelse af sedimenter og forurenende stoffer i vandsøjlen eller undervandsstøj vil have en betydelig indvirkning på havpattedyr eller deres opførsel på langt sigt.</p> <p>I henhold til anlægsplanen, som findes i VVM'en, planlægger man desuden at lægge rør i dansk farvand i Q1 og Q2 2020 med efterfølgende rørledningsarbejde (hvis dette vurderes nødvendigt), som finder sted i løbet af Q2 2020 uden for sommerens yngletid.</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
15	Lensadministrationen i Skåne	Lensadministrationen har tidligere fremlagt sin holdning til marsvin, fiskeri og torskens gydeområde. Lensadministrationen fastholder, at dette er yderst vigtige forhold ud af Skånes synspunkt. Lensadministrationen har ikke yderligere at tilføje til de synspunkter, der tidligere er blevet fremlagt i forbindelse med Espoo-høringen.	De forskellige udsagn er dækket af de svar, der blev givet i forbindelse med den sydøstlige rute i dansk farvand og den nordvestlige rute, og der er ikke yderligere kommentarer, som specifikt vedrører sydøstlige rute, der behøver yderligere respons.	Det skal bemærkes, at kommentarerne fra lensadministrationen i Skåne er blevet besvaret under punkt 3 i et brev, som blev sendt til Sverige d. 9. februar 2018 og under punkt 8 i brev, som blev sendt af Danmark til Sverige d. 22. februar 2019. Der er ikke yderligere kommentarer, der relaterer specifikt til den sydøstlige rute på kontinentalsoklen, som behøver yderligere respons. Tidligere respons og svar, der er relevante for den sydøstlige rute på kontinentalsoklen, findes under nr. 16-19.
16	Lensadministrationen i Skåne - 2018	I vurderingen af den miljømæssige indvirkning nævnes det, at støj fra rørledningen, når den er i drift, kun kan høres af havpattedyr, der befinder sig meget tæt på rørledningen, og at indvirkningen er irreversibel, langvarig, men lokal. Selvom virksomheden vurderer, at lydets intensitet og omfang er lav, forefindes der ingen analyse af, om rørledningen i drift kan forventes at have en barriereeffekt på udbredelsen af de	Se DCE's konklusion i bilag D for at læse om potentielle barrierevirkninger fra støj under anlægs- og driftsfasen.	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.

		forskellige arter.		
17	Lensadministrationen i Skåne - 2018	Lensadministrationen ønsker dog at understrege, at det ud fra fiskerimæssigt synspunkt er ønskværdigt, at fisketrawlere også kan passere hen over den nye gasrørledning. Medmindre dette kan garanteres langs hele ruten, og det bliver tydeligt, at rørledningen forårsager mistet fangst, for eksempel grundet forhold, der kommer til at blokere for visse fiskesteder eller resulterer i længere tid på havet, går lensadministrationen ud fra, at fiskeriet kompenseres for yderligere omkostninger og indtægtstab. Ligeledes gælder, hvis rørledningen trods oplysningerne anført i ansøgningen forårsager restriktioner for fiskeriet.	Nord Stream 2 er designet på samme måde som de allerede eksisterende Nord Stream-rørledninger, og begge rørledningssystemer bekræftes at være over-trawlbare. Derfor er der ingen fiskeribegrænsninger anført for Nord Stream 2-rørledningerne. Som beskrevet i Espoo-rapporten kan rørledningerne dog medføre mindre gener for bundtrawl, idet bundtrawlerne foretrækker at "løfte" deres trawl, når de passerer rørledningssystemet på steder, hvor rørledningerne er fuldt eksponeret på havbunden. Projektet vil kompensere for denne ekstra indsats i henhold til aftale indgået med de demersale fiskere.	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer.
18	Lensadministrationen i Skåne - 2018	Lensadministrationen er derfor af den mening, at konstruktionsarbejdet i Bornholmerbassinet bør undgås i perioden 1. maj til 31. oktober. Det er især vigtigt at undgå anlægsarbejde i juni og juli, hvor gydningen højst sandsynlig når sit højdepunkt. Ved at undgå arbejde i Bornholmerbassinet i perioden maj til oktober beskytter man også brislingens gydning.	-	Tilladelsen indeholder en betingelse i forhold til torskens gydeområde i restriktionsområde for fiskeriet i Bornholmerdybet.
19	Lensadministrationen i Skåne - Februar 2019	Lensadministrationen angiver, at for at beskytte Østersøens marsvin samt torskens og brislingens gydning, bør anlæg, der forstyrrer disse områder, være forbudt i deres mest aktive periode i området. Den svenske regerings beslutning forbyder interventionsarbejde i Bornholmerdybet i perioden juli til august. En lignende begrænsning bør også gælde for ruten nord for Bornholm.	<p>Fiskenes gydeplads</p> <p>Nord Stream 2-designet i den svenske del af torskens gydeområde i Bornholmerdybet omfatter ikke interventionsarbejde- I den danske del af Bornholmerdybet er der ikke planlagt nogen form for uddybning eller nedgravning, og rørledningerne lægges direkte på havbunden. Det eneste interventionsarbejde, der vil blive udført i dette område, er stendumping, hvor ruten for Nord Stream 2 krydser Nord Streams rørledning.</p> <p>Vurdering af indvirkningen på fisk, inklusive indvirkningen på fiskenes gydeplads i Bornholmerdybet blev udført i VVM'en. Vurderingen omfatter samtlige af fiskenes vækststadier i havmiljøet, dvs. voksne fisk, æg og larver. Særlige hensyn er taget i forhold til afsnittet om foreslåede Nord Stream 2-rute, der går gennem torskens gydeområde. Det har vist, at hverken frigivelse af sediment, forurenende stoffer i vandsøjlen eller undervandsstøj vil have en betydelig indvirkning på fisk og fiskenes reproduktion. På baggrund af ovenstående konkluderer VVM, at overordnet set vil torsks reproduktion i gydeområdet ikke vil blive påvirket af NSP2. Derfor mener Nord Stream 2 ikke, at der er behov for årstidsrelaterede restriktioner i forhold til rørlægning eller stendumping i torskens gydeområde.</p> <p>Marsvin</p> <p>Hvad angår marsvin, viste det seneste SAMHAH-projekt, at det vigtigste yngleområde for Østersøens bestand i svensk farvand ligger tæt på Midsjö banker, hvor de yngler om sommeren. Den foreslåede Nord Stream 2-rute krydser således ikke vigtige yngleområder eller kendte migrationsruter for havpattedyr i dansk farvand.</p> <p>Samlet set vurderes det som usandsynligt, at den kortvarige karakter af Nord Stream 2-anlægsaktiviteter på noget som helst sted vil påvirke havpattedyrs migrations- eller parringsmønstre. Det har vist, at hverken frigivelse af sediment og forurenende stoffer i vandsøjlen eller undervandsstøj vil have en betydelig indvirkning på marsvin eller</p>	Tilladelsen indeholder en betingelse, hvor bygherre skal så vidt muligt skal forsøge at undgå at lægge rør i restriktionsområder for fiskeri i det såkaldte Bornholmerdyb i perioden juli til august.

			<p>marsvins reproduktion.</p>	
20	<p>Geologisk undersøgelse af Sverige (Geological Survey of Sweden - SGU)</p>	<p>Sedimentsuspension SGU ønsker at fremsætte, at der forekommer en risiko i forbindelse med anlæg og lægning af gasrørledningen, inklusive arbejdet på at eliminere ammunition via eksplosioner for, at sedimenterne i bassinerne forstyrres og bliver suspenderet og efterfølgende spredt ud over de administrative grænser. Det suspenderede materiale, der muligvis også indeholder antropogeniske miljøtoksiner, som nu er bundet til sedimentet, kan remobiliseres og transporteres for dernæst at blive akkumuleret i andre områder, inklusive på andre landes havbund. SGU anser, at man bør være yderst forsigtig, og at eventuelle forholdsregler bør træffes for at minimere spredningen af forurenede sedimenter. SGU mener, at dette vil kunne begrænse disse faktorer, der spiller ind i forhold til miljøet, både i forhold til tid og plads.</p>	<p>Den sydøstlige rute, inklusive de to varianter, er designet på baggrund af omfattende og detaljerede undersøgelser. Ruterne er designet, således at der ikke er nogen planlagte rydninger af ammunition ved hjælp af detonation eller interaktion med brug af kemiske våben på stedet.</p> <p>I det yderst usandsynlige tilfælde, at man støder på ammunition i forbindelse med anlæg af rørledningen, vil en procedure for hændelige fund blive implementeret, hvor første handling er at undgå f.eks. omlægning af ruten for at placere rørledningen væk fra ammunitionen.</p> <p>NSP2 har implementeret foranstaltninger for at minimere spredningen af potentielt forurenede sedimenter baseret på detaljerede undersøgelser for at konstruere ruten, brug af et dynamisk positioneret rørlæggefartøj (ingen ankre, der forstyrrer havbunden) og brug af et faldrørsfartøj til stendumping.</p> <p>Som beskrevet i vurderingen af grænseoverskridende virkninger i VVM'en (afsnit 14) forventes der kun at forekomme ubetydelige lokale indvirkninger på havbunden og bundfaunaen i den svenske EEZ som et resultat af sedimentfrigivelser i forbindelse med rørlægningen i Danmark, tæt på EEZ-grænsen mellem Danmark og Sverige. Der er ikke planlagt nogen havbundsinterventioner i området tæt på den svenske EEZ, og som illustreret i modelleringsresultaterne for sedimentspredning, vil rørlægning medføre ubetydelig sedimentspredning. Indvirkningen vurderes til at være stærkt lokaliseret ved EEZ-grænsen og til at være ubetydelig.</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
21	<p>Statens Geotekniska Institut (SGI)</p>	<p>På baggrund af dens modellering mener SGI, at rørledningsprojektet principielt kan have både lokale og midlertidige indvirkninger i anlægsfasen. I henhold til dokumenterne er vanddybden langs den planlagte rute 80 meter, og modellering viser, at sedimentet hvirvles op på vandsøjleens nederste 10 meter. Modelleringen viser også, at den øgede sedimentkoncentration er lokal og midlertidig. Den korteste afstand til den svenske eksklusive økonomiske zone er mere end 100 km. SGI har derfor ingen indvendinger over for den tilsendte dokumentation. SGI understreger, at deres kommentarer er baseret på et miljømæssigt geoteknisk synspunkt.</p>	<p>-</p>	<p>Dette er noteret.</p>

22	Statens Geotekniska Institut (SGI)	<p>På baggrund af de geotekniske synspunkter mener vi, at rørledningsprojektet primært kan have lokale konsekvenser i anlægsfasen.</p> <p>I henhold til den udarbejdede modellering vil sedimentet blive forstyrret i anlægsfasen, men bundfælder sig igen efter nogle få timer.</p> <p>Haloklinen vil også afholde forurenende stoffer fra at sprede sig til overfladevandet. Konklusionen er derfor, at indvirkningen vil være midlertidig og lokal omkring rørledningen. Dokumenterne angiver også, at stendumpningsarbejde er planlagt på fem forskellige steder (i alt 11,3 km) for at understøtte og dække dele af rørledningen. Men SGI kan ikke finde oplysninger, der beskriver, om stendumping er medtaget i modelleringen, og hvordan den vil påvirke spredningen af forurenende sedimenter. SGI ønsker også at få oplyst, hvor mange sten, der skal bruges. Store mængder sten, der dumpes, kan forårsage, at sedimentet trykkes sammen, hvilket får porevandet til at blive presset ud (med forurening i den løse fase), hvilket kan forårsage, at de forurenende stoffer spreder sig. SGI vil gerne se de begrundelser, der ligger bag dette.</p>	Udsagnet til venstre stammer fra 2018-ansøgningen til den nordvestlige rute. Udsagnet er blevet besvaret i "North-Western Espoo consultations", og der er ikke yderligere kommentarer, der relaterer specifikt til den sydøstlige del, som kræver yderligere respons.	Det bemærkes, at kommentaren er blevet besvaret i punkt 5 i det brev, Danmark sendte til Sverige d. 22. februar 2019, og er relevant i forbindelse med den nordvestlige rute.
23	Statens maritime og transporthistoriske museer (Statens maritima och transporthistoriska museer - SMTM)	SMTM har ingen indvendinger i forhold til Nord Stream 2 AG EIA. SMTM overvejer dog, at enhver fremtidig geofysisk kortlægning bør blive analyseret af eksperter inden for marinarkæologi. Uanset hvor det er planlagt, at der skal lægges gasrørledninger i Østersøen, er det SMTM's vurdering, at geofysiske undersøgelser bør udarbejdes, så de kan skabe grundlag for undersøgelse af indvirkningen på kulturmiljøet.	Et anerkendt marinarkæologisk agentur (under Slots- og Kulturstyrelsen) har udført en screening af de geofysiske undersøgelsesresultater indsamlet langs rørledningskorridoren. Udelukkelseszoner er skabt for en række identificerede objekter. Resultaterne af screeningen drøftes med Slots- og Kulturstyrelsen. Rørlægningsentreprenøren vil blive informeret om alle aftalte udelukkelseszoner.	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.
24	Den svenske søfartsstyrelse (National Maritime Administration)	<p>Den svenske søfartsstyrelse påpeger umiddelbart, at dette synspunkt udtrykkes ud fra et søfartssikkerhedsmæssigt synspunkt. Den svenske søfartsstyrelse lægger vægt på, at rørledningerne, uanset ruten, vil passere gennem adskillige travle skibskanaler, og at disse områder har vigtige funktioner for det maritime transportsystem i Østersøen.</p> <p>Den svenske søfartsstyrelse mener derfor, at det er vigtigt, at interventionsarbejdet planlægges og udføres med mindst mulig indvirkning på fartøjernes manøvreedygtighed og sikkerhed. Den svenske søfartsstyrelse ser meget positivt på den nuværende foreslåede rute, da det vil betyde, at rørledningen kommer til at løbe gennem områder med vand, hvor der er mindre intens havtrafik, f.eks. undgår den stærkt trafikerede TSS i Bornholm Gatt.</p>	-	Dette er noteret.
25	Den svenske trafikstyrelse	Den svenske trafikstyrelse understreger, at dens holdning udtrykkes med fokus på skibsfart, og at styrelsen ikke har nogen indvendinger i forhold til VVM'en, hvad angår, om ruten syd for Bornholm er et tilfredsstillende alternativ til det oprindelige alternativ, men at styrelsen mener, at denne er et væsentligt bedre alternativ, end den foreslåede rute nord for Bornholm.	-	Dette er noteret.

26	Den svenske trafikstyrelse	Den svenske trafikstyrelse støtter de risikovurderinger og risikobegrænsende foranstaltninger, der er blevet udført, truffet og rapporteret i forhold til skibstrafikken. Den svenske trafikstyrelses oplevelse med Nord Stream 2 er meget positiv, og styrelsen ser det som en fordel, at det planlagte design, anlæg og implementering af Nord Stream 2 er næsten identisk med Nord Stream 1.	-	Dette er noteret.
27	Den svenske trafikstyrelse	Den svenske trafikstyrelse har ingen kommentarer, fordi projektet ikke har nogen indvirkning på den svenske trafikstyrelse.	-	Dette er noteret.
28	Riksantikvarieämbetet (Swedish National Heritage Board)	Den del af gasrørledningen, der skal bygges i dansk farvand og den danske eksklusive økonomiske zone vil i henhold til det svenske Riksantikvarieämbetet frigive havbundssediment og skabe støj og emissioner. Riksantikvarieämbetet mener, at disse forhold ikke forventes at have nogen indvirkning på kulturmiljøet på havbunden i svensk farvand eller den svenske eksklusive økonomiske zone.	-	Dette er noteret.
29	De svenske væbnede styrker	Med henvisning til det forhold, at høringen primært handler om den miljømæssige indvirkning i dansk farvand, har forsvarsstyrken ingen kommentarer i forhold til høringen. Samlet set er de væbnede styrkers position i forhold til Nord Stream 2 tidligere blevet formidlet til regeringen og udvikles ikke yderligere derfra.	-	Dette er noteret.

Andre høringssvar modtaget i løbet af Espoo-processen

Nr.	Rådgivende part	Svar	Svar Nord Stream 2 AG	Svar Energistyrelsen
1	Client Earth	ClientEarth har alvorlige forbehold med hensyn til investorens analyse og konklusioner med hensyn til NS2's påvirkning af miljøet og er stærkt imod, at der gives anlægstilladelse.	-	Dette udsagn kræver ikke et svar.
2	Client Earth	<p>Hvad angår (i) marsvin og (ii) ringsæler, skal virkningen af investeringen på individuelle arter anses for at være ensbetydende med dens indvirkning på artens samlede bestand. Dette skyldes de små bestande af hver art.</p> <p>Risikoen (for havpattedyr) skal efter ClientEarths opfattelse elimineres på grund af det faktum, at den lille bestand af begge arter (og marsvinets kritisk truede status) forårsager, at en stærkt negativ indvirkning på ét individ af bestanden kan få alvorlige negative følger for hele bestanden (og som et resultat deraf også på Natura 2000-områderne, der er oprettet til beskyttelse af disse arter).</p> <p>1) Selvom investoren ikke har planer om at detonere ammunition under anlægget af den del af NS2, der går igennem farvand under dansk jurisdiktion, medtager investoren ikke nødvendigheden af at kunne blive nødt til at gøre dette i særlige tilfælde. Af denne årsag bør investoren bruge forsigtighedsprincippet og analysere virkningerne af detonation og støjuddbredelse (dens alvorlighed og afstand) i forhold til hver enkelt stykke ammunition, der identificeres i dansk farvand. Manglen på en sådan analyse, sammenholdt med de manglende oplysninger om placeringen af ammunition i dansk farvand, gør det</p>	<p>[Vedr.: Risiko for blot et individ af marsvin eller ringsæl kan være en risiko for arten på grund af lavt antal]</p> <p>Populationsdynamik og udbredelsesmønstre er blevet taget i betragtning for alle havpattedyr, der lever i den danske del af Østersøen, både i forberedelsen af baselinebeskrivelsen og vurderingen af indvirkning. Som beskrevet i VVM'en lever ringsæler baseret på HELCOM-data ikke i Danmark (eller Polen), ligesom det ikke vides, at de forekommer i dansk (eller polsk) farvand. Med hensyn til marsvin vides de at forekomme i dansk farvand, men det vides ikke, at de yngler i den danske del af Østersøen. Det seneste SAMBAH-projekt viste, at østersøbestanden af marsvin har det vigtigste yngleområde i svensk farvand nær Midsjö banker, hvor de yngler om sommeren. Den foreslåede NSP2-rute krydser således ikke kendte yngleområder eller migrationsruter for havpattedyr i dansk farvand. Samlet set vurderes det som usandsynligt, at den kortvarige karakter af Nord Stream 2-anlægsaktiviteter i dansk farvand på et hvilket som helst sted vil påvirke migrations- eller parringsmønstre for havpattedyr. VVM'en konkluderer (afsnit 9.9), at hverken frigivelse af sediment og forurenende stoffer i vandsøjlen eller undervandsstøj vil have en betydelig indvirkning på havpattedyr eller deres opførsel på langt sigt.</p> <p>[Vedr.: Ammunitionsrydning (skal redegøre for ufuldstændige oplysninger, da undersøgelsen endnu ikke er afsluttet, ingen konsekvensanalyse af detonation og ingen konkrete afhjælpende foranstaltninger angivet)] Der forudses ingen ammunitionsrydning</p>	Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.

	<p>umuligt at acceptere investorens påstande om, at der ikke er planlagt detonationer, og dette forudsætter igen, at alle involverede parter skal handle, som om at detonationerne skal udføres in situ.</p> <p>2) De foreslåede afhjælpende foranstaltninger, herunder anvendelse af ADD'er, der har til formål at afskrække havpattedyr fra støjklenderne under anlæg eller drift af NS2's rørledninger, er i visse tilfælde ikke tilstrækkelige og i andre tilfælde skadelige for havpattedyrs (marsvins og sælers) sundhed. ADD'er skal, skønt de er den eneste tilgængelige metode til at afbøde virkningen af visse operationer (f.eks. bifangst), bruges med omtanke under anlæg af NS2, og brug af boblegardiner bør være normen. Boblegardiner blev foreslået til den finske del af rørledningen, og forsker har bemærket i deres udtalelse, at sådanne boblegardiner også bør benyttes under enhver detonation, der udføres i Danmark – hvilket er forhold, der bør medtages i investorens VVM. Men selv brugen af boblegardiner kan ikke i tilstrækkeligt omfang afbøde virkningerne af høje støjniveauer og bør ikke betragtes som en fjernelse af risikoen for de stærkt truede arter.</p> <p>Oplysningerne i den dokumentation, der er udarbejdet af bygherren, og som omhandler tilstedeværelsen af konventionel ammunition i den danske del af projektet, er ufuldstændige og modstridende. Samtidig blev arbejdet med rapporten fra screeningsundersøgelsen for ammunition i den danske del af NS2 ikke afsluttet, trods afslutningen af den danske rapport om vurdering af indvirkning på miljøet.</p> <p>Der er ikke foretaget nogen vurdering af indvirkningen af undervandsstøj fra detonering af sprængstoffer i de danske østersøfarvande på marsvin og sæler, både på individer og bestandniveau, hvis sådanne aktiviteter er nødvendige. Den generelle dokumentation udarbejdet af bygherren indeholder ikke præcis afstande for støjdbredelse i forbindelse med TTS og PTS i dansk farvand.</p> <p>Bygherren har undladt at fremlægge specifikke metoder til at minimere indvirkningen af undervandsstøj på havpattedyr i tilfælde af, at detonering af ammunition er nødvendig. Flere af de løsninger, der forelægges for Den Finske Bugt, hvor sådanne aktiviteter er planlagt, og som kunne anvendes på den danske sektion, er ikke egnede.</p> <p>Anvendelsen af akustiske detektorer til at detektere tilstedeværelsen af marsvin inden for de planlagte anlæg er ikke mulig på grund af den tid, der er nødvendig for at udtrække apparaterne og fortolke aflæsningerne. Denne metode er ikke egnet til aktiviteter, der kræver data, når disse aktiviteter finder sted. På den anden side er visuel registrering af observatører usandsynlig på grund af, at marsvin er vanskelige at observere og observationer er sjældne, hvilket betyder,</p>	<p>in situ ved kontrolleret detonation i dansk farvand. Som sådan ser VVM'en ikke på afhjælpende foranstaltninger i relation til ammunitionsrydning, og en vurdering af indvirkningen heraf på marin fauna er ikke relevant.</p> <p>Risici i forbindelse med ammunition er blevet grundigt vurderet i VVM'en. De foreløbige resultater af screeningsundersøgelsen for ammunition langs den foreslåede NSP2-rute var tilgængelige på tidspunktet for færdiggørelsen af rapporten, men rapportering af resultaterne var endnu ikke afsluttet. De foreløbige resultater er blevet inddraget i vurderingen, der afrapporteres i VVM'en. De endelige resultater af undersøgelsen har bekræftet de foreløbige resultater, der blev rapporteret i VVM'en. Ruten er blevet tilpasset til at kunne rumme al fundet ammunition på det foreslåede NSP2 rute, dvs. mindst forskydningsafstand til rørledninger. For så vidt angår den identificerede linje af bundminer langs korridoren i V2-rutevarianten, vil den sikre måde at undgå ammunitionen på blive aftalt med de relevante danske myndigheder forud for anlægningen.</p> <p>[Vedr.: Brug af afhjælpende foranstaltninger (akustiske detektorer, visuel registrering af observatører, ADD'er, boblegardiner)] Anvendelse af afhjælpende foranstaltninger i forhold til arter af havpattedyr (dvs. akustiske detektorer, visuel registrering af observatører, ADD'er) er ikke beskrevet i en VVM, fordi de aktiviteter, der skal gennemføres i den danske EEZ, vurderes ikke at have væsentlig indvirkning vurderes sådanne foranstaltninger ikke at være nødvendige. Som beskrevet i VVM'en er den højeste potentielle kilde til undervandsstøj fra Nord Stream 2 i dansk farvand ved de planlagte positioner for dumping af sten (for eksempel ved Nord Stream-krydsningen). Da der ikke forudses detonation af ammunition in situ, er der ingen risiko for varige høreskader på havpattedyr, og det er kun inden for 80 m af stendumping, at der er en risiko for midlertidigt høretab. For at et sådant midlertidigt høretab skal forekomme, vil pattedyrene skulle forblive i umiddelbar nærhed i mindst to timer. Da pattedyrene forventes at svømme væk i stedet for at forblive umiddelbart det sted, hvor der udføres intervention, er en sådan opståen af midlertidigt høretab meget usandsynlig. Det vil derfor ikke være nødvendigt med afhjælpende foranstaltninger for at skræmme sæler og marsvin væk fra områder, hvor der er foretaget dumping af sten. Konklusionen er, at undervandsstøj kan udløse midlertidige undvigereaktioner i individer, og den samlede indvirkning på individer vurderes derfor højst at være mindre i dansk farvand og ubetydelig i andre jurisdiktioner.</p> <p>[Vedr.: Forkert at sige, at projektet ikke påvirker disse arter i områder, der ligger fjernt fra projektet; kan have indflydelse på maritime områder i Polen, herunder Natura 2000-områder, hvor disse dyr er under beskyttelse] Nord Stream 2 AG har udført Natura 2000-screening af de enkelte Natura 2000-områder i overensstemmelse med paragraf 6(3) i habitatdirektivet og dansk lovgivning. På baggrund af oplysninger om de planlagte projektaktiviteter, modelresultaterne for f.eks. sedimentspredning og undervandsstøj og videnskabelig viden er ingen Natura 2000-områder placeret inden for området med potentiel indvirkning fra NSP2-projektet. Overordnet konkluderes det, at der ikke vil være nogen risiko for væsentlig eller negativ indvirkning på Natura 2000-områder. Endvidere anses effekten for migrerende pattedyr og fugle i dansk farvand højst som mindre. Derfor vil sammenhængen i Natura 2000-</p>	
--	--	---	--

	<p>at denne metode sandsynligvis vil resultere i falske resultater.</p> <p>Anvendelsen af akustiske afskrækkende anordninger (ADD'er) til at skræmme marsvin væk fra detonationsområder bør betragtes som upassende til at minimere indvirkningen, da sådanne anordninger kan forårsage permanent høretab i disse dyr, hvilket direkte eller indirekte kan føre til deres død. HELCOM i sit dokument "Draft Material on Mitigation of Noise Impact on Marine Vertebrates from Munitions Clearance (Udkast til materiale til afhjælpning af støjpåvirkninger på marine hvirveldyr fra ammunitionsrydning – Helsinki, Finland, 4-5 oktober 2016" som en af de mange metoder, der bruges til at skræmme sæler væk fra detonationsområder, men ikke at skræmme marsvin væk. Hvis et marsvin er tæt på en ADD, vil effekten af anordningen være næsten identisk med den, der observeres under detonerung af ammunition. Sådanne indretninger kan være ansvarlige for permanent høretab hos disse dyr, hvilket fører til direkte eller indirekte død af individer, f.eks. på grund af indvirkningen af trusler, som marsvinet ikke længere kan opdage. På den anden side garanterer enheden ikke, at sæler vil bevæge sig langt nok væk fra detoneringsområder til at undgå PTS og TTS.</p> <p>Anvendelsen af et observatørprogram for at minimere indvirkningen af støj på havpattedyr har begrænset effektivitet, da det ikke dækker hele støjområdet.</p> <p>Det planlagte projekt om opbygning og drift af Nord Stream 2-gasrørledningen vil have en negativ indvirkning på havpattedyr, herunder især den kritiske truede bestand af marsvin i Østersøen, hvis metoderne foreslået af bygherren for at minimere denne indvirkning anvendes. Gennem sine aktiviteter på områder som de danske østersøfarvande vil projektet have indflydelse på bestanden af denne art i hele det område, hvor den naturligt forekommer, nemlig Østersøen, herunder polske havområder. Det er forkert at sige, at projektet eller de aktiviteter, der udføres inden for det, ikke påvirker disse arter i områder, der er fjernt fra projektet. Den direkte eller indirekte negative virkning af projektet på en given art påvirker bestanden i hele området, hvor den forekommer. Derfor bør vi anerkende, at projektet også kan have indflydelse på de polske havområder, herunder Natura 2000-områder, hvor disse dyr er beskyttet. En arts gunstige bevaringsstatus afhænger af de forhold, der hersker inden for et habitats område, både i Østersøen og på lokalt plan.</p> <p>"Forsættigt" er blevet defineret af Den Europæiske Unions Domstol (CJEU) i Kommissionen mod Spanien, som fastslår, at "for at betingelsen om 'forsættige' handlinger i direktivets artikel 12(1), litra a) er opfyldt, skal det bevises, at ophavsmanden til handlingen havde til</p>	<p>netværket, herunder fysiske og funktionelle forbindelser, ikke blive berørt.</p> <p>[Vedr.: Kommentarer til "forsættige handlinger i henhold til habitatdirektivet] NSP2 vil ikke forårsage tilsigtet eller tilstræbt indfangning eller drab af dyrearter, der er nævnt i bilag IV(a) i habitatdirektivet, som er beskyttet i henhold til artikel 12 i habitatdirektivet.</p> <p>I dansk farvand er de eneste marine bilag IV-arter havpattedyr. Som angivet i VVM'ens punkt 9.9.3 vurderes de potentielle virkninger på havpattedyr i forbindelse med anlæg og drift af NSP2, enten individuelt eller kombineret, at være ubetydelige. Endvidere, som angivet i VVM'ens afsnit 9.9.4, vurderes ingen af de planlagte påvirkninger fra NSP2 at bidrage til en overtrædelse af bevaringsmålsætningerne i bilag IV i Danmark. Med hensyn til definitionen af "bevidst" i betydningen i punkt 12 (1)(a) i habitatdirektivet henvises til EU-Kommissionens definition i Vejledning om streng beskyttelse af arter af fællesskabsbetydning i medfør af habitatdirektivet 92/43/EØF (2007), afsnit II.3.1, para. 33: "Forsættige" handlinger skal forstås som handlinger, der foretages af en person, der kender, i lyset af den relevante lovgivning, der gælder for de pågældende arter, og de generelle oplysninger, der er kendt af offentligheden, at hans handling sandsynligvis vil føre til en overtrædelse mod en art, har intention om denne lovovertrædelse, eller i modsat fald, bevidst accepterer de forventelige resultater af sin handling."</p> <p>[Vedr.: kommentarer fra Skåne 2017 om barriereeffekt på udbredelsen af de forskellige arter]</p> <p>Angående potentielle barrierevirkninger fra støj under anlæg og drift har Nord Stream 2 reageret på bemærkningen fra lensstyrelsen for Skåne som en del af de offentlige høringer i Sverige i 2017. Respons henviser til en vurdering fra Nationalt Center for Miljø og Energi, instituttet Bioscience ved Aarhus Universitet. Vurderingen (som blev afsluttet i juni 2018) konkluderer, at "potentialet for at støj fra rørledningen i drift skal forstyrre marsvins migration og udbredelse synes at være ekstremt lavt, idet rørledningens støj kun forekommer ved meget lave frekvenser, der sandsynligvis er uhørlige for marsvin og desuden højst sandsynligt bliver helt skjult af omgivende støj, selv meget tæt på rørledningen".</p>	
--	---	---	--

	<p>hensigt at indfange eller dræbe en enhed, der tilhører en beskyttet dyreart eller i det mindste accepterede muligheden af en sådan indfangning eller drab." ...At gå videre med NS2-projektet med den (ufuldstændige) viden, at det kan resultere i forstyrrelser, indfangning af eller drab på hvaler, hvilket udgør en forsætlig forstyrrelse, indfangning af og drab på disse arter indenfor betydningen af accept af konsekvenserne, som beskrevet i Kommissionen mod Spanien. Dette ville være ensbetydende med manglende evne til at etablere en streng beskyttelsesordning for disse arter og være i strid med artikel 12(1) i habitatdirektivet.</p> <p>ClientEarth ønsker også at henlede de danske myndigheders opmærksomhed på udtalelsen fra lensadministrationen i Skåne, Sverige (dateret 2. juni 2017, indsamlet under høringsprocessen i Sverige), hvor styrelsen korrekt bemærkede, at for så vidt angår støjen fra den foreslåede rørledning "Selvom virksomheden vurderer, at intensiteten og omfanget af lyden er lav, er der ingen vurdering af, hvorvidt rørledningen i drift må forventes at virke som en barriere for udbredelsen af de forskellige arter." Dette udsagn, som ClientEarth er enig i, afspejler et andet fremsat Det Polske Videnskabsakademis Institut for Oceanologi (dateret 29. maj 2017, indsamlet under høringsprocessen i Sverige): "Gas transporteret i rørledningen bevæger sig ikke lydløst. Der findes ikke data, som tillader en foreløbig vurdering af sådan støj. Manglende data betyder ikke, at dette ikke har nogen indvirkning på miljøet."</p>		
--	---	--	--

3	Client Earth	<p>Fugle</p> <p>1) Tabel 7-32 i VVM'en foregiver at vise "bestandstætheden af havfugle jagttaget i den danske sektor under vinterundersøgelserne i 2007-2009" baseret på Skov et al. (2011). I det medfølgende afsnit af VVM-teksten påpeger forfatteren, at tallene henviser til "dansk EEZ". Men Skov et al. (2011) opgav imidlertid ikke opsummeret bestandstæthed for dansk EEZ, og de tal, der fremlægges i VVM'en, repræsenterer en uheldig sammenstilling af data, Skov et al. (2011) indsamlede til andre formål, som næppe giver mulighed for en sådan generalisering. Tallene i VVM'en henviser faktisk til nøgleområder identificeret for hver art inden for dansk EEZ. Disse nøgleområder varierer rumligt fra art til art, og deres område kommer ikke engang nær en fjerdedel af dansk EEZ. Som sådan kan de ikke engang bruges til at beregne omtrentlige tal på fugle, der findes i hele den danske EEZ. For en række arter definerede Skov et al. endog (2011) ikke nogen nøgleområder i dansk EEZ, på trods af at arter forekommer her i pænt antal (men tillader ikke at finde et sted med klart højere lokal bestandstæthed). Sådanne arter mangler helt i tabel 7-32. Som en konsekvens af dette er påstanden om, at "i alt 14 arter blev observeret i dansk EEZ" klart falsk. For eksempel er fløjlsand (art globalt truet) slet ikke opført i tabel 7-32, mens kort 19 i Skov et al. (2011) tydeligt viser, at arten forekommer i rigt mål over den sydvestlige del af dansk EEZ, især i områder, der skal gennemskæres af NS2-rørledningen.</p> <p>Vigtigst er den mest talrige art, der er rapporteret i tabel 7-32, en globalt truet havlit, vist her som 12 (tolv) fugle, hvorimod referencepublikation (Skov et al. 2011, tabel 17) viser 12.000 (tolv tusind) fugle registreret på Rønne Banke og Adler Grund. Bestandstætheden af en hovedart, der er truet globalt, er således undervurderet 1000 gange i VVM'en.</p> <p>2) Mulige grænseoverskridende virkninger af NS2-anlægningen i dansk EEZ er a priori blevet udelukket i VVM'en (kapitel 14.2.3), selvom det polske SPA Zatoka Pomorska (PLB990003) kun ligger 7 km væk fra rørledningsruten (rute V1) eller blot 3,6 km væk (rute V2; VVM; kapitel 14.2.3). Denne vurdering har ikke medtaget mulige virkninger af anlægsarbejdet i forbindelse med rørledningen på havandsbestanden. Anlægsarbejder forventes at reducere bestande af bentsk fauna, som er føde for truede havandearter, og denne effekt vil omfatte en 3-4 km bred zone langs rørledningsruten. Nedgang i bestandene af bentske byttedyr for ænder kan vare i flere år og tvinge disse fugle til at flytte til andre mere udbytterige ædeområder uden for den påvirkede zone. Derfor kan havlitter og sortænder blive fortrængt fra rør- omgivelser til områder i nærheden, der har mere udbytterige byttedyrsbestande, herunder den polske SPA PLB990003. Stigende tæthed af fugle, der fouragerer inden for dette SPA, kan medføre vanskeliggørelse som følge af- konkurrence, forstyrrelse og hurtigere</p>	<p>Oplysningerne om fugle i VVM'en bygger blandt andet på fortolkning af resultaterne af den undersøgelse, der blev gennemført i hele Østersøen af Skov et al. (2011). Andre data brugt i VVM'en er taget fra havfugleundersøgelser gennemført i forbindelse med Nord Streams rørledning (NSP) ved Rønne Banke og Oder Banke i 2006-2007, ved Ertholmene i 2008 og i den tyske del af Rønne Banke i 2010-2012; skibs- og flyundersøgelser foretaget ved Rønne Banke i december 2010, januar 2011 og marts 2012; og fartøjsbaserede undersøgelser i tysk Pommerske Bugt fra september 2015 til august 2016.</p> <p>Tallene, der er vist i tabel 7-32, er taget fra oversigtsskemaer over bestandstæt efter art i områderne benævnt "Bornholms kyst" eller "Rønne Banke og Adler Grund" i Skov et al. (2011), der har den tætteste rumlige overlappning med det område, NSP2-rørledningen krydser, og derfor giver det mest retvisende billede af fugles bestandstæthed i det danske projektområde.</p> <p>VVM'en foregiver ikke, at oplysningerne vist i tabel 7-32 er udtømmende. Lige under tabel 7-32 står følgende: Det skal bemærkes, at ikke alle de havfuglearter, der findes i den danske del af projektområdet, er omfattet af undersøgelsen, der opsummeres i tabel 7-32/255/. Kun fugle, der observeredes på kortlægningens transekter, er medtaget. Andre arter er præsenteret i de følgende afsnit (...).</p> <p>Det er korrekt, at antallet af havlitter ved Rønne Banke og Adler Grund blev rapporteret i Skov et al. (2011) som 12.000 og i VVM'ens tabel 7-32 som 12. Det skyldes en utilsigtet trykfejl. Antallet for den relative andel af havlit angivet i tabel 7-32 (0,81 %) er korrekt. Den fejlagtige fremstilling i tabel 7-32 overskygges af det faktum, at det direkte over tabellen fremgår præcist af teksten, at "den langt talrigeste art var havlit (<i>Clangula hyemalis</i>), hovedsageligt observeret på Rønne Banke". Baselinebeskrivelsen og konklusionerne i vurderingen af indvirkning er derfor fortsat gyldige.</p> <p>Vurderingen af potentielle grænseoverskridende virkninger er baseret på afstanden fra rørledningsruten til andre landegrænser, karakteren af hver enkelt potentiel kilde til indvirkning og resultaterne af matematisk modellering i betragtning. Erfaring fra overvågning foretaget før, under og efter anlæg af NLP-projektet er også taget i betragtning. Desuden blev alle Natura 2000-områder i nærheden af den foreslåede NSP2-rute undersøgt i VVM'en ud fra deres afstand fra den foreslåede NSP2-rute og deres tildelte bevaringsmålsætning. Natura 2000-området Zatoka Pomorska (PLC990003) blev udelukket fra screeningen på grund af afstanden fra nærmeste del af NSP2-ruten i den danske EEZ, som er mere end 20 km. Påvirkningsafstande fra alle mulige kilder er blevet- og vurderet i detaljer i VVM'en. For fugle vil de potentielle negative effekter generelt være begrænset til en 1-1,5 km radius rundt om arbejdsområdet, og de potentielle virkninger består hovedsageligt af midlertidige adfærdssændringer. Overvågning udført som en del af NSP-projektet i Tyskland afslørede ingen negativ indvirkning på fugles tæthed, bestandstæthed eller udbredelse, og det blev konstateret, at mulige fortrængningseffekter var beskedne sammenholdt med effekter fra kommerciel skibstrafik. På baggrund af vurderingerne gennemført i VVM'ens afsnit 9.10 og 14 blev ingen signifikante påvirkninger af fugle identificeret, herunder grænseoverskridende indvirkninger. Nord Stream AG 2 finder således, at</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
---	--------------	---	---	--

	<p>udtynding af byttedyr. I betragtning af havlitter og havænders lave udmattelsestærskel, kan disse besværligheder være ganske betydelige og medføre øget dødelighed og migration af fugle på jagt efter mere udbytterige ædeområder.</p> <p>Mulighederne for dette bør behandles omhyggeligt ved hjælp af kvantitative modeller (for eksempel IBM'er) for at bekræfte eller afvise mulige påvirkninger på populationsniveauet af truede ænder, der bruger SPA'et PLB990003. VVM'en for den danske sektion af NS2-rørledningen indeholder ikke en sådan vurdering, hvilket levner mulighed for betydelige grænseoverskridende virkninger på fuglebestande, der benytter de polske marine Natura 2000-områder.</p> <p>3) VVM'en negligerer mulige påvirkninger fra NS2 af overvintrende havfugle, der benytter et IBA, der gennemskæres af den planlagte rørledning. Her vil truede arter af havænder og lommer blive negativt påvirket af projektaktiviteterne, der vil påvirke deres fourageringsområder. Desværre forsømmer VVM'en at anerkende det rumlige omfang af disse negative indvirkninger og deres konsekvenser for fuglebestande. Idet påvirkede bestande endvidere regelmæssigt flytter mellem forskellige opholdssteder indenfor deres overvintringsområde i Østersøen, kan de negative effekter nemt blive overført fra de områder, der er direkte berørt af projektet, til andre steder i Østersøen, herunder de nærliggende polske SPA'er. Som en konsekvens af dette ignoreres mulige grænseoverskridende indvirkninger for fugle, hvilket gør VVM'en ufuldstændig.</p> <p>(Fra redegørelsen om fugle) Vedrørende fugle har VVM'en et underskud af dedikerede undersøgelser inden anlægning foretaget af projektet fortaler til at give grundlæggende information om de miljømæssige værdier. For fuglebestande er hovedoplysningerne, der er tilgængelige i VVM'en, resultatet af undersøgelser foretaget i 2007-2009 til andre formål (primært Skov et al. 2011). Disse undersøgelser blev kun foretaget én gang per vintersæson, så de giver ikke oplysninger om dynamikken i fuglebestande i efterfølgende måneder af deres ophold på overvintringssteder. Denne manglende dedikerede, strenge, basislinjeundersøgelse giver ikke grundlag for en stærk udledning på grundlag af undersøgelser efter anlægning. Således udelukker VVM'en for den danske sektion af NS2 samt for andre sektioner af hele NS2-projektet muligheden for at lære noget af mulige studier efter implementering grundet manglende dedikerede basislinjeundersøgelser, som kan gentages i fremtiden.</p>	<p>påvirkningen af fugle er blevet vurderet tilstrækkeligt i VVM'en, og at rækkevidden af mulige påvirkninger fra aktiviteter i den danske EEZ ikke vil nå Natura 2000-området Zakota Pomorska eller dets udpegede fuglearter. Overordnet konkluderes det i VVM'en, at der ikke vil være nogen risiko for væsentlig eller negativ indvirkning på Natura 2000-områder. Derfor vil sammenhængen i Natura 2000-netværket, herunder fysiske og funktionelle forbindelser, ikke blive berørt.</p> <p>På grundlag af oplysningerne i VVM og erfaringerne fra NSP, er overvågning af fugle i forbindelse med anlæg eller drift af NSP2 ikke påkrævet af de danske myndigheder og er derfor ikke planlagt i danske farvande. Oplysningerne angivet i VVM'ens baselinebeskrivelse, som blandt andet trækker på Skov et al. (2011) og overvågning udført i forbindelse med NSP, er blevet anset som tilfredsstillende for etablering af et pålideligt grundlag for vurderingen af påvirkningen.</p>	
--	--	---	--

4	Client Earth	<p>Natura 2000</p> <p>For det første tager investorens vurdering ikke højde for hele netværket af Natura 2000-områder, der er relevante for bevaringen af levesteder og arter i Østersøområdet. Både ringsæl og marsvin er arter, der migrerer i hele Østersøen, og derfor har enhver påvirkning af ethvert af denne arts bestandsmedlem indvirkning på Natura 2000-områder, der er oprettet for at beskytte arterne (som nævnt på s. 10 og 11 i vedlagte udtalelse forfattet af Górski og Pawliczka). For det tredje har investoren som anført ovenfor (påvirkning af fuglebestande) fejlagtigt undladt at analysere påvirkningen af Natura 2000-området "Zatoka Pomorska" (PLC990003). For det fjerde tager ansøgerens vurdering af Natura 2000-områder (inklusive de i Danmark beliggende) og netværket i sin helhed tilsyneladende ukorrekt eksisterende årsager til forringelse af de omtalte områder og netværk i betragtning og demonstrerer dermed, at Nord Stream 2's rørledning ikke i nævneværdig (eller endda moderat) grad negativt vil påvirke beskyttede levesteder og arter, da disse allerede er negativt påvirkede af andre faktorer.</p>	<p>("For det første") Nord Stream 2 AG har udført Natura 2000-screening af de enkelte Natura 2000-områder i overensstemmelse med artikel 6(3) i habitatdirektivet og dansk lovgivning. På baggrund af oplysninger om de planlagte projektaktiviteter, modelresultaterne for f.eks. sedimentspredning og undervandsstøj og videnskabelig viden er ingen Natura 2000-områder placeret inden for området med potentiel indvirkning fra NSP2-projektet. Overordnet konkluderes det, at der ikke vil være nogen risiko for væsentlig påvirkning på Natura 2000-områder. Derfor vil sammenhængen i Natura 2000-netværket, herunder fysiske og funktionelle forbindelser, ikke blive berørt.</p> <p>I forhold til arter af havpattedyr henvises til respons ovenfor. Den foreslåede NSP2-rute krydser ikke kendte yngleområder eller migrationsruter for havpattedyr. Samlet set vurderes det som usandsynligt, at den kortvarige karakter af Nord Stream 2-anlægsaktiviteter på noget som helst sted vil påvirke havpattedyrs migrations- eller parringsmønstre.</p> <p>("For det tredje") Alle Natura 2000-områder i nærheden af NSP2-ruten blev som nævnt ovenfor undersøgt i VVM'en ud fra afstand til NSP2-ruten, og deres udpegede bevaringsmålsætninger Nord Stream AG 2 finder således, at påvirkningen af fugle er blevet vurderet tilstrækkeligt i VVM'en, og at rækkevidden af mulige påvirkninger fra aktiviteter i den danske EEZ ikke vil nå Natura 2000-området Zakota Pomorska eller dets udpegede fuglearter.</p> <p>("For det fjerde") Vurderingen af virkninger på receptorer i Natura 2000-områder sammenligner de tilgængelige baselineoplysninger om status for arter og/eller habitattyper, for hvilke områderne er udpeget, gældende lovgivningsmæssige tærskler og de naturlige processer, der finder - sted i Østersøen. Som sådan inddrages andre årsager til forringelse af nævnte steder og Natura 2000-netværket ikke i baselinebeskrivelsen eller vurderingen af påvirkning, men andre projekter, som kan have geografisk eller tidsmæssig overlapning med NSP2-projektet, indgår i vurderingen af kumulative effekter (se afsnit 12).</p>	<p>Energistyrelsen har ikke yderligere kommentarer til dette emne.</p>
---	--------------	---	--	--

5	Client Earth	<p>D) Østersøens status</p> <p>ClientEarth bemærker, at på grund af den i forvejen dårlige miljøtilstand i Østersøen vil Nord Stream 2-projektet hindre medlemsstater, herunder Danmark, i at opfylde deres forpligtelser i henhold til:</p> <p>i. Vandrammedirektivet, ii. Havstrategirammedirektivet.</p> <p>Det er alment kendt, at Østersøens havområde er blandt de mest forurenede i verden.</p> <p>Ifølge det fælles websted for Finlands miljøforvaltning "tildeler økologivurderingen af overfladevand fra 2013 en god eller høj status til 85 % af overfladearealet i finske søer og 65 % af floderne. Kun en fjerdedel af kystvande opnåede samme status. (...) Ingen kystområder opnåede en høj status, mens andelen med god status faldt fra 36 % (2008) til 25 % (2013) mellem de to undersøgelser. Denne ændring skyldes ændringer i kriterierne, da undersøgelsen fra 2008 var baseret på foreløbige kriterier, der siden er tilpasset og integreret."</p> <p>Situationen er lig andre landes omkring Østersøen, som er involveret i Nord Stream 2-projektet. For eksempel, ifølge den tyske miljøstyrelse, Umweltbundesamt 6 (artikel offentliggjort den 20. oktober 2017), "I 2015 opnåede intet vandområde i kyst- og overgangsvandene i de tyske dele af Nordsøen og Østersøen god eller meget god økologisk status. Målene, der er fastlagt af EU's vandrammedirektiv (VRD, EU-direktiv 2000/60/EF), dvs. at alle farvande mindst skal have god miljøstatus senest 2015, blev derfor langt fra indfriet. Da dette mål tydeligvis ikke er opfyldt, skal de to efterfølgende administrationscykler i henhold til VRD nu bruges til at nå de ambitiøse mål senest i 2027."</p>		<p>Dette er en udtalelse, der ikke kræver svar.</p>
---	--------------	---	--	---

6	Client Earth	<p>Udstedelse af tilladelse til enhver handling, der kan bidrage til en ændring af Østersøens økosystem uden at bidrage til forbedring af det vil være i strid med Danmarks forpligtelser i henhold til vandrammedirektivet.</p> <p>Et sådant samtykke vil også udgøre en overtrædelse af havstrategirammedirektivet. ClientEarth finder det nødvendigt at understrege, at havstrategirammedirektivet pålægger EU-landene at:</p> <p>i. Træffe de nødvendige foranstaltninger til at opnå eller opretholde god miljøstatus i det marine miljø senest år 2020 God miljøstatus betyder miljøstatus for havområder, hvor disse giver økologisk mangfoldige og dynamiske oceaner og have, som er rene, sunde og produktive i deres iboende forhold, og brugen af havmiljøet ligger på et niveau, der er bæredygtigt og dermed sikrer potentialet for anvendelser og aktiviteter for nuværende og fremtidige generationer, dvs.:</p> <p>a. Opbygningen af, funktionerne og processerne for de marine økosystemer, der indgår, med de tilhørende fysiografiske, geografiske, geologiske og klimatiske faktorer giver disse økosystemer mulighed for at fungere fuldstændigt og at opretholde deres modstandskraft over for menneskeskabte miljøændringer. Marine arter og habitater beskyttes, menneskeskabt tilbagegang i biodiversitet forhindres, og forskellige biologiske komponenter fungerer i balance;</p> <p>b. Økosystemers hydromorfologiske, fysiske og kemiske egenskaber, herunder de egenskaber, der er resultatet af menneskers aktiviteter i det pågældende område, understøtter de økosystemer, der er beskrevet ovenfor. Menneskers tilførsel af stoffer og energi, herunder støj, havmiljøet forårsager ikke forurenede virkninger;</p> <p>ii. Udvikle og implementere strategier med henblik på at:</p> <p>a. Beskytte og bevare havmiljøet, forhindre forringelse eller, hvor det er muligt, genskabe marine økosystemer i områder, hvor de er blevet påvirket negativt;</p> <p>b. Forebygge og reducere tilførsel til det marine miljø med henblik på at udfase forurening, således at det sikres, at der ikke er nogen væsentlige virkninger på eller risici for marin biodiversitet, marine økosystemer, menneskers sundhed eller retmæssige anvendelser af havet.</p>	-	<p>Dette er en udtalelse, der ikke kræver svar.</p>
---	--------------	---	---	---

7	Client Earth	<p>Østersøen er et maritimt område, der er omfattet af ovennævnte direktiv, derfor er det alle EU-medlemsstaters, der er oprindelseslande for den foreslåede investering – og hertil hører Danmark, ansvar at sikre, at der ikke foretages handlinger, som vil gøre det vanskeligere inden 2020 at nå eller opretholde god miljøstatus for Østersøens havområde.</p> <p>Det står klart for os, at Nord Stream 2 vil gøre denne opgave vanskeligere og intet vil gøre, der bidrager til at forbedre Østersøens miljøstatus. Det står derfor også klart, at en eventuel tilladelse til Nord Stream 2-projektet vil være i strid med de forpligtelser, der følger af havstrategirammedirektivet.</p> <p>ClientEarth ønsker endvidere at tilkendegive, at konsekvenserne af anlæg af rørledninger såsom: (i) kvælning og (ii) undervandsstøj er anført af Kommission til Beskyttelse af Havmiljøet i Østersøområdet (HELCOM) som havende potentiale til direkte at forårsage tilbagegang i biodiversiteten i Østersøen og var en af de årsager, der førte til vedtagelsen (i Krakow, Polen) af Helcoms handlingsplan for Østersøen af 15. november 2017. Mere end ti år er gået, siden dette dokument blev vedtaget, og det ville være en skam for Danmark eller et andet EU-land at godkende et projekt, som ikke bidrager til opnåelse af de intenderede mål deri.</p>	-	<p>Dette er en udtalelse, der ikke kræver svar.</p>
8	Client Earth	<p>"Salamimetode"</p> <p>Manglende korrekt analyse af alle aspekter af investeringen ses også i det faktum, at investoren har undladt at foretage en analyse af en VVM-vurdering, der ville give en fyldestgørende vurdering af Nord Stream 2's indvirkning på hele projektets rute og Østersøbækkenet, ikke kun de områder, der ligger inden for eller støder direkte op til det danske område. Dette er især vigtigt, da virkningerne af investeringen vil kunne mærkes i lande som Polen, og da den nationale bevillingsmyndighed skal råde over udtømmende oplysninger om, hvilken virkning tilladelsen udstedt i Danmark vil have på miljøet som helhed.</p>	<p>I overensstemmelse med de gældende juridiske rammer omfatter VVM'en for den sydøstlige rute vurdering af grænseoverskridende indvirkning (se afsnit 14) specifikt for den foreslåede NSP2 rute i dansk farvand. Denne vurdering omfatter planlagte og uplanlagte hændelser i den danske EEZ og deres potentielle indvirkninger på omkringliggende jurisdiktioner samt på regionale og globale receptorer. Omfanget af denne grænseoverskridende vurdering er derfor ikke begrænset til områder, der ligger indenfor eller direkte støder op til dansk territorium.</p> <p>Der blev taget hensyn til afstanden af rørledningens rute til hver berørt receptor på tværs af landegrænser, arten af hver enkelt potentiel kilde til påvirkning og resultaterne af matematisk modellering. Mulige grænseoverskridende virkninger på Polen i særdeleshed er beskrevet og vurderet i VVM'ens afsnit 14.2.3. For alle potentielt berørte lande og regionale og globale receptorer vurderes det, at der ikke vil være nogen grænseoverskridende indvirkninger fra anlæg eller drift af NSP2.</p>	<p>Bemærk, at Energistyrelsen finder, at både den danske VVM og rapporten, der dækker grænseoverskridende miljøpåvirkninger for Nord Stream 2-projektet, giver begrundede oplysninger om virkningerne fra Nord Stream 2-gasledningsprojektet. Bemærk også, at Energistyrelsen ikke finder nogen grund til at tvivle på den samlede konklusion, at Nord Stream 2 gasledningsprojektet i Danmark ikke har nogen væsentlig indflydelse på Polen eller andre lande, og at rapporten, der dækker grænseoverskridende miljøpåvirkninger, opfylder reglerne.</p>
9	Client Earth	Klima og luftkvalitet	VVM'ens afsnit 14.1 beskriver projektaktiviteter i dansk farvand, som potentielt kan	Energistyrelsen har ingen

		<p>Investoren synes kun at analysere investeringens indvirkning for så vidt vedrører Danmark og ikke, som påkrævet af EU-lovgivningen, i forbindelse med investeringens kort- og langsigtede virkninger på klimaet som helhed, herunder i andre lande, især i påvirkede lande ud over oprindelseslandene. Ydermere anser ClientEarth, at vurderingen foretaget af investoren er i strid med art. 3 i VVM-direktivet, hvori det kræves, at en VVM-vurdering skal, afhængigt af hvert enkelt tilfælde og i overensstemmelse med artikel 4 til 12 i omtalte direktiv, bestå i på passende måde at påvise, beskrive og vurdere et projekts direkte og indirekte virkninger på følgende faktorer:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Mennesker, fauna og flora; ii. Jordbund, vand, luft, klima og landskab; iii. Materielle goder og kulturarv; iv. Samspillet mellem de faktorer, der er nævnt i punkterne a, b og c ovenfor. 	<p>påvirke receptorer på regionalt eller globalt niveau, dvs. inden for alle jurisdiktioner, herunder Danmark, andre oprindelseslande og påvirkede lande. Klima og luftkvalitet er behandlet i dette kapitel (se afsnit 14.1.2). Hvad angår potentielle indvirkninger på klimaet, viser modellering udført til VVM'en, at emissionsniveauerne ikke forventes at have nogen målbar effekt på det globale klima på grund af deres lille bidrag til den samlede emission som følge af skibsfart i Danmark.</p> <p>Hvad angår potentiel indvirkning på luftkvaliteten, viste vurderingerne udført som en del af VVM'en, at grundet luftemissionernes kystnære karakter i relation til den danske del af projektet, vil koncentrationen blive spredt og fortyndet til et niveau, som ikke er måleligt, og der forventes derfor ingen væsentlige grænseoverskridende virkninger (se afsnit 14.1.2).</p> <p>EU-direktivet, som er implementeret i Danmark ved VVM-loven, udgør retsgrundlaget for VVM-processen og de oplysninger, der skal tilvejebringes om projektet i VVM'en. Den VVM, der blev udarbejdet for NSP2-projektet, beror på dette informationsgrundlag i processen med at afgrænse og identificere potentielle miljøvirkninger. De direkte og indirekte virkninger af projektet vurderes detaljeret i VVM'ens kapitel 9 (Vurdering af potentielle påvirkninger) og 12 (Akkumulerede påvirkninger), som vist i nedenstående tabel.</p> <table border="1" data-bbox="1448 982 2226 1581"> <thead> <tr> <th>Faktorer, der skal vurderes, i henhold til artikel 3 i VVM-direktivet</th> <th>Del(e) af VVM'en, hvor hver faktor vurderes</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Mennesker</td> <td>Skibsfart og sejlruiter, afsnit 9.14 Erhvervsfiskeri, afsnit 9.15 Mennesker og sundhed, afsnit 9.17 Turisme og rekreative områder, afsnit 9.18</td> </tr> <tr> <td>Fauna</td> <td>Plankton, afsnit 9.6 Bentisk flora og fauna, afsnit 9.7 Fisk, afsnit 9.8 Havpattedyr, afsnit 9.9 Havfugle, afsnit 9.10 Beskyttede områder, afsnit 9.11 Natura 2000-områder, afsnit 9.13 Biodiversitet, afsnit 9.13</td> </tr> <tr> <td>Flora</td> <td>Bentisk flora og fauna, afsnit 9.7</td> </tr> <tr> <td>Jordbund</td> <td>Sedimentkvalitet, afsnit 9.2</td> </tr> <tr> <td>Vand</td> <td>Hydrografi, afsnit 9.3 Vandkvalitet, afsnit 9.4</td> </tr> <tr> <td>Luft</td> <td>Klima- og luftkvalitet, afsnit 9.5</td> </tr> <tr> <td>Klima</td> <td>Klima- og luftkvalitet, afsnit 9.5</td> </tr> <tr> <td>Landskab</td> <td>Dybdemåling, afsnit 9.1</td> </tr> <tr> <td>Materielle goder</td> <td>Eksisterende og planlagte installationer, afsnit 9.19 Udvindingsområder for råmaterialer, afsnit 9.20 Militære øvelsesområder, afsnit 9.21 Miljøovervågningsstationer, afsnit 9.22</td> </tr> <tr> <td>Kulturarv</td> <td>Kulturarv, afsnit 9.16</td> </tr> <tr> <td>Samspillet mellem faktorerne</td> <td>Biodiversitet, afsnit 9.13 Akkumulerede påvirkninger, afsnit 12</td> </tr> </tbody> </table> <p>For hver faktor i ovenstående tabel er der udført en afgrænsningsprocedure for at identificere og vurdere alle potentielle kilder til indvirkning. For interaktioner, hvor det blev vurderet, at der var potentiale for væsentlig indvirkning, er der foretaget en vurdering af vigtigheden af hver enkelt potentiel kilde til indvirkning. For alle faktorer er påvirkninger fra identificerede potentielle kilder til indvirkning blevet vurderet til at være ubetydelige til mindre og ikke væsentlige.</p>	Faktorer, der skal vurderes, i henhold til artikel 3 i VVM-direktivet	Del(e) af VVM'en, hvor hver faktor vurderes	Mennesker	Skibsfart og sejlruiter, afsnit 9.14 Erhvervsfiskeri, afsnit 9.15 Mennesker og sundhed, afsnit 9.17 Turisme og rekreative områder, afsnit 9.18	Fauna	Plankton, afsnit 9.6 Bentisk flora og fauna, afsnit 9.7 Fisk, afsnit 9.8 Havpattedyr, afsnit 9.9 Havfugle, afsnit 9.10 Beskyttede områder, afsnit 9.11 Natura 2000-områder, afsnit 9.13 Biodiversitet, afsnit 9.13	Flora	Bentisk flora og fauna, afsnit 9.7	Jordbund	Sedimentkvalitet, afsnit 9.2	Vand	Hydrografi, afsnit 9.3 Vandkvalitet, afsnit 9.4	Luft	Klima- og luftkvalitet, afsnit 9.5	Klima	Klima- og luftkvalitet, afsnit 9.5	Landskab	Dybdemåling, afsnit 9.1	Materielle goder	Eksisterende og planlagte installationer, afsnit 9.19 Udvindingsområder for råmaterialer, afsnit 9.20 Militære øvelsesområder, afsnit 9.21 Miljøovervågningsstationer, afsnit 9.22	Kulturarv	Kulturarv, afsnit 9.16	Samspillet mellem faktorerne	Biodiversitet, afsnit 9.13 Akkumulerede påvirkninger, afsnit 12	<p>yderligere kommentarer til dette emne.</p>
Faktorer, der skal vurderes, i henhold til artikel 3 i VVM-direktivet	Del(e) af VVM'en, hvor hver faktor vurderes																											
Mennesker	Skibsfart og sejlruiter, afsnit 9.14 Erhvervsfiskeri, afsnit 9.15 Mennesker og sundhed, afsnit 9.17 Turisme og rekreative områder, afsnit 9.18																											
Fauna	Plankton, afsnit 9.6 Bentisk flora og fauna, afsnit 9.7 Fisk, afsnit 9.8 Havpattedyr, afsnit 9.9 Havfugle, afsnit 9.10 Beskyttede områder, afsnit 9.11 Natura 2000-områder, afsnit 9.13 Biodiversitet, afsnit 9.13																											
Flora	Bentisk flora og fauna, afsnit 9.7																											
Jordbund	Sedimentkvalitet, afsnit 9.2																											
Vand	Hydrografi, afsnit 9.3 Vandkvalitet, afsnit 9.4																											
Luft	Klima- og luftkvalitet, afsnit 9.5																											
Klima	Klima- og luftkvalitet, afsnit 9.5																											
Landskab	Dybdemåling, afsnit 9.1																											
Materielle goder	Eksisterende og planlagte installationer, afsnit 9.19 Udvindingsområder for råmaterialer, afsnit 9.20 Militære øvelsesområder, afsnit 9.21 Miljøovervågningsstationer, afsnit 9.22																											
Kulturarv	Kulturarv, afsnit 9.16																											
Samspillet mellem faktorerne	Biodiversitet, afsnit 9.13 Akkumulerede påvirkninger, afsnit 12																											

10	Client Earth	<p>li. SPØRGSMÅLET OM GASFORSYNINGEN TIL DEN EUROPÆISKE UNION</p> <p>Slutteligt er ClientEarth af den opfattelse, at uanset om naturgas anses for at være et brændstof, der kan lette overgangen til renere energi eller et typisk fossilt brændstof, der snarest bør erstattes af vedvarende energikilder, er det synspunkt, at yderligere gasforsyning via NS2 er en nødvendighed for Den Europæiske Union ikke baseret på objektive fakta og derfor ikke kan danne grundlag for en vellykket ansøgning. Vi konstaterer, at:</p> <p>a) der aktuelt findes en overforsyning af naturgas i Europa, og at denne overforsyning forventes at fortsætte i fremtiden, hvor efterspørgslen forventes at stige, og intern EU-forsyning kun marginalt vil reduceres indtil 2035;</p> <p>b) den aktuelle gasinfrastruktur for import af naturgas til Den Europæiske Union ikke er fuldt udnyttet, dvs. i 2016 var gasimport fra Rusland til Den Europæiske Union på 146 milliarder m³, hvorimod den samlede mængde, der kunne importeres fra Rusland ved hjælp af eksisterende infrastruktur, svarer til 228 milliarder m³. Dette bør sammenholdes med dataene fra NABU i deres kommentarer om NordStream 2, hvor kapacitet for gasimport blev anført som 54 milliarder m³ fra Norge, 208 milliarder m³ fra Rusland og "omkring 25 m³ⁿ" (formentlig 25 mia. m³) fra Holland, og Nord Stream 2-tilslutningen forventedes at forøge importkapaciteten med yderligere 55 milliarder m³ pr. år (s. 4 i disse bemærkninger, og som anført i ansøgningen).</p>	-	<p>Dette er en udtalelse, der ikke kræver svar.</p>
11	Client Earth	<p>Det er ganske enkelt ikke tilfældet, at Nord Stream 2-investeringen er nødvendig for at sikre gasforsyning og energileverancer til Den Europæiske Union;</p> <p>c) anlægningen af Nord Stream 2-investeringen vil yderligere sikre Ruslands dominans som leverandør af naturgas til Den Europæiske Union. Ansøgeren, indtager både i de skriftlige dokumenter og i sine udsagn under offentlige høringer som en del af Espoo-processen, det standpunkt, at der er tale om en investering foretaget af en privat virksomhed ud fra økonomiske overvejelser og, at markedsvilkårene og de økonomiske udsigter dermed berettiger investeringens anlæg. ClientEarth mener, at dette ikke er tilfældet. Som nævnt ovenfor foreligger der i det mindste alvorlig tvivl om, hvorvidt investeringen er økonomisk begrundet. Desuden og i forbindelse hermed kan ekspansionen af naturgasforsyning fra Rusland til Den Europæiske Union få alvorlige, negative konsekvenser for Den Europæiske Unions bestræbelser på at øge sin energiuafhængighed, fremme udviklingen af vedvarende energikilder og opfylde sine forpligtelser med hensyn til klimaændringer.</p>	-	<p>Ikke relevant i relation til en påvirkning af miljøet af en foreslået aktivitet, der finder sted i den danske EØZ.</p>

12	Client Earth	<p>Udvidelse af importinfrastrukturen til naturgas, når den eksisterende infrastruktur er underudnyttet, vil betyde, at investering i vedvarende energikilder vil blive mindre attraktiv og gennemførlig og vil uundgåeligt føre til øget anvendelse af naturgas, der trods alt er et fossilt brændstof, der bidrager til klimaforandringer. ClientEarth har angivet denne problemstilling i sine tidligere bemærkninger foretaget under Espoo-processen i andre jurisdiktioner og slutter sig til andre parter, der har gjort opmærksom på, at Nord Stream 2-investeringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. øger Den Europæiske Unions afhængighed af russisk gasforsyning; ii. reducerer Europas evne til at overholde sine forpligtelser med hensyn til klimaændringer. <p>En bevægelse væk fra fossile brændstoffer til vedvarende energi vil ikke ske, når fossil brændstofinfrastruktur udbygges, selvom den er overflødig.</p> <p>Alene af denne grund anser ClientEarth Nord Stream 2-investeringen for at være uden begrundelse, og ansøgningen skal som konsekvens af dette afvises.</p>	-	<p>Dette er en udtalelse, der ikke kræver svar.</p>
13	<p>Begge ENDS, Holland Evgeniya Chirikova, russisk miljøaktivist (i øjeblikket baseret i Estland) Thomas Wenidoppler, Finance & Trade Watch, Østrig Urgewald, tysk Milieudéfensie, Holland Det Fælles Bedste - netværk af grønne foreninger, Danmark Velkommen til Vendsyssel Energi- og Miljøforening, Danmark NOAH - Friends of the Earth Denmark, Danmark</p>	<p>Inden vi går ind på vores specifikke bekymringer over rørledningen, vil vi gerne understrege, at undersøgelser viser, at Europas eksisterende gassystem allerede er modstandsdygtigt nok til at håndtere en lang række efterspørgsels-scenarier i fremtiden og ekstreme tilfælde af forsyningsforstyrrelser, herunder en fremskyndet udfasning af brugen af kul, uden nye investeringer i infrastruktur [1] [2]. NS2-rørledningen er et klart politisk motiveret projekt. I diskussioner på højt niveau, i aviser, den offentlige mening osv. nævnes projektets sociale, miljømæssige og klimatiske bekymringer ikke. Da disse bekymringer er kritiske, håber vi, at de er i centrum for diskussionen i Danmark.</p>	-	<p>Dette er en udtalelse, der ikke kræver svar.</p>

14	<p>Begge ENDS, Holland Evgeniya Chirikova, russisk miljøaktivist (i øjeblikket baseret i Estland) Thomas Wenidoppler, Finance & Trade Watch, Østrig Urgewald, tysk Milieudéfensie, Holland Det Fælles Bedste - netværk af grønne foreninger, Danmark Velkommen til Vendsyssel Energi- og Miljøforening, Danmark NOAH - Friends of the Earth Denmark, Danmark</p>	<p>Rørledningen vil passere gennem fem Natura 2000-områder i Østersøen såvel som Kurgalsky-naturreservatet i Rusland. Konstruktionen af rørledningen i følsomme og allerede beskadigede økosystemer repræsenterer alvorlige og irreversible trusler mod dyrelivet.</p>	-	<p>Ikke relevant i relation til en påvirkning af miljøet af en foreslået aktivitet, der finder sted i den danske EØZ.</p>
15	<p>Begge ENDS, Holland Evgeniya Chirikova, russisk miljøaktivist (i øjeblikket baseret i Estland) Thomas Wenidoppler, Finance & Trade Watch, Østrig Urgewald, tysk Milieudéfensie, Holland Det Fælles Bedste - netværk af grønne foreninger, Danmark Velkommen til Vendsyssel Energi- og Miljøforening, Danmark NOAH - Friends of the Earth Denmark, Danmark</p>	<p>VVM (Espoo materialer) er i strid med artikel 4 i Espoo-konventionen. Nord Stream 2 AG præsenterer en ufuldstændig og upålidelig beskrivelse af miljøelementerne, der sandsynligvis vil blive væsentligt påvirket af den foreslåede aktivitet eller dens alternativer, samt en beskrivelse af de mulige typer miljøpåvirkninger af den foreslåede aktivitet og dens alternativer, og en vurdering af påvirkningsskalaen.[3]</p>	-	<p>Bemærk, at Energistyrelsen finder, at både den danske VVM og rapporten, der dækker grænseoverskridende miljøpåvirkninger for Nord Stream 2-projektet, giver begrundede oplysninger om virkningerne fra Nord Stream 2-gasledningsprojektet i Danmark og på andre lande fra Danmark. Bemærk også, at Energistyrelsen ikke finder nogen grund til at tvivle på den samlede konklusion, at Nord Stream 2 gasledningsprojektet i Danmark ikke har nogen væsentlig indflydelse på andre lande, og at rapporten, der dækker grænseoverskridende miljøpåvirkninger, opfylder reglerne.</p>

16	<p>Begge ENDS, Holland Evgeniya Chirikova, russisk miljøaktivist (i øjeblikket baseret i Estland) Thomas Wenidoppler, Finance & Trade Watch, Østrig Urgewald, tysk Milieudéfensie, Holland Det Fælles Bedste - netværk af grønne foreninger, Danmark Velkommen til Vendsyssel Energi- og Miljøforening, Danmark NOAH - Friends of the Earth Denmark, Danmark</p>	<p>Rusland 3. Rørledningen påvirker Kurgalsky-naturreservatet og dets sjældne arter. [4] [5] Red Book-arter og dyr som havørnen påvirkes. NS2's indsats for at afbøde indvirkningerne, som omplantning af planter, bestrides af eksperter og Greenpeace Rusland.[6] 4. Arbejde uden tilladelser blev udført i Kurgalsky-reservatet, hvilket resulterede i, at hundreder af sjældne planter blev ødelagt.[7] 5. Rørledningen drives af en af de mest kraftfulde kompressorstationer i verden, Slavyanskaya kompressorstationen, med 352 MW installeret kapacitet lige ved grænsen til Kurgalsky-reservatet.[8] Der findes ingen data om støjniveauet i nærheden af de arbejdende gasturbiner. 6. I 2017 reducerede Nord Stream 2 AG, Gazprom og den russiske regering det beskyttede område i Kurgalsky-reservatet fra 59.950 til 49.830 ha uden nogen tilfredsstillende forklaring. Data om sjældne arter blev udelukket fra nye kort over reservatet. Selv biologer, der deltog i forberedelsen af nye dokumenter, var chokeret over at finde ud af, at de fleste af deres anbefalinger, der bekræfter reservatets miljømæssig betydning, bevidst blev udelukket fra den endelige version af dokumentet. [9] [10] [11] 7. Nord Stream 2 på sin egen hjemmeside siger, at der ikke er nogen væsentlig information om hvordan ringsæler i Østersøen opfører sig.[12] Først når rørledningen er bygget, vil de være i stand til at se påvirkningen på de allerede truede dyr. 8. Nord Stream 2 modsiger Ruslands forpligtelser i henhold til to internationale konventioner: Espoo-konventionen og Ramsar-konventionen for vådområder. Rusland, som tog del i konventionen, informerede ikke konventionens præsidium om de planlagte økologiske ændringer i Kurgalsky-vådområdet som et resultat af opførelsen af Nord Stream 2-gasledningen før starten af den internationale høringsprocedure.[13]</p>	-	Ikke relevant i relation til en påvirkning af miljøet af en foreslået aktivitet, der finder sted i den danske EØZ.
17	<p>Begge ENDS, Holland Evgeniya Chirikova, russisk miljøaktivist (i øjeblikket baseret i Estland) Thomas Wenidoppler, Finance & Trade Watch, Østrig Urgewald, tysk Milieudéfensie, Holland Det Fælles Bedste - netværk af grønne foreninger, Danmark Velkommen til Vendsyssel Energi- og Miljøforening, Danmark NOAH - Friends of the Earth Denmark, Danmark</p>	<p>Tyskland 9. Tysklands kystfarvande og eksklusive økonomiske zone alene, mere end halvfjerds kilometer af 9. Rørledningen vil krydse fem havzoner, der er beskyttet under EU's habitat- og fugledirektiver. Habitater, der er under streng beskyttelse, som f.eks. søgræsenge og marlrev, vil blive ødelagt over et bredt område på op til 80 meter bredt, og sjældne dyrearter som marsvin og havænder vil blive drevet fra vigtige levesteder. Projektet er således direkte imod et erklæret mål af europæisk havbeskyttelseslovgivning - nemlig at rehabilitere det marine miljø i Østersøen.[14] 10. Baseret på den tilgængelige viden er det umuligt at forudsige, at marsvin vil forblive upåvirket af Nord Stream 2-anlægget. Da de i øjeblikket er truet med udryddelse,[15] er det at drive disse dyr væk fra vigtige levesteder direkte imod de erklærede mål i tysk og europæisk havbeskyttelseslovgivning - nemlig at rehabilitere det marine miljø i Østersøen.[16] 11. Den tyske miljøorganisation NABU indgav en klage over Nord</p>	NSP2 kunne svare på udsagnet om påvirkninger på marsvin i "Respons på relevante kommentarer til "Nord Stream 2, sydøstlige rute" i Danmark" (W-PE-EIA-GEN-REP-800-SERNGOEN-01)	Ikke relevant i relation til en påvirkning af miljøet af en foreslået aktivitet, der finder sted i den danske EØZ.

	Danmark	Stream 2-rørledningen om miljøpåvirkningerne ved den øverste forvaltningsdomstol (OVG), og efter at dette ikke førte til stop for anlægsaktiviteterne, har NABU anket anlægslicensen i den økonomisk zone.[17]		
18	Begge ENDS, Holland Evgeniya Chirikova, russisk miljøaktivist (i øjeblikket baseret i Estland) Thomas Wenidoppler, Finance & Trade Watch, Østrig Urgewald, tysk Milieudéfensie, Holland Det Fælles Bedste - netværk af grønne foreninger, Danmark Velkommen til Vendsyssel Energi- og Miljøforening, Danmark NOAH - Friends of the Earth Denmark, Danmark	<p>Sociale virkninger i Rusland</p> <p>12. Offentlige møder arrangeret af Nord Stream 2 AG fandt sted i Kingisepp, Leningrad Oblast, Rusland.[18] I modsætning til hvad Nord Stream 2 AG og lokale embedsmænd hævder, udtrykte beboere, der deltog i offentlige møder, ikke støtte til Nord Stream 2-projektet. Repræsentanter for miljøaktive NGO'er advarede om forfalskninger i VVM-dokumentationen for projektet - hvilket afspejles i mødereferatet.[19]</p> <p>13. Da de blev bedt om at komme til Kingisepp for mødet, kendte nogle af de lokale ikke formålet med mødet. Mange lokale beboere blev heller ikke informeret om de offentlige møder, så de ikke kunne deltage - som de påpegede i et åbent brev til Vladimir Putin.[20] De bad om at stoppe Nord Stream 2-rørledningen og skåne Kurgalsky-reservatet. Projektet har derfor overset afgørende interaktion med lokale interessenter.</p> <p>14. Nogle indbyggere i Kurgalsky-regionen identificerer sig selv[21] som det oprindelige folk; Ingrere, Ingermanlændinge og Votere. [22] [23] [24] I henhold til ILO 169-standarden [25] falder disse folk under beskyttelsen af Fri forudgående og informeret samtykke (FPIC). Da disse folk ikke er blevet korrekt informeret eller hørt, er FPIC ikke blevet implementeret.</p> <p>15. Gas til Nord Stream 2-projektet vil blive produceret i Yamal territoriet, der er beboet af oprindelige folk, der fører en nomadisk livsstil. Som et resultat af gasproduktion mister de oprindelige folk græsningsmarker til græsning af husdyr, hvilket krænker deres traditionelle nomadiske levevis. I overensstemmelse med OECD-retningslinjerne og UNGPs kæderansvar bør de sociale og miljømæssige virkninger på de oprindelige folk i Yamal undersøges i forhold til NS2, men det er de ikke blevet.</p>	-	Ikke relevant i relation til en påvirkning af miljøet af en foreslået aktivitet, der finder sted i den danske EØZ.
19	Begge ENDS, Holland Evgeniya Chirikova, russisk miljøaktivist (i øjeblikket baseret i Estland) Thomas Wenidoppler, Finance & Trade Watch, Østrig Urgewald, tysk Milieudéfensie, Holland Det Fælles Bedste - netværk af grønne foreninger, Danmark Velkommen til	<p>Klimapåvirkninger</p> <p>Udnyttelse af nye fossile brændstofreserver og bygning af ny infrastruktur for fossile brændstoffer er umulig at forene med målet om at holde den globale opvarmning godt under 2 °C eller at sigte mod 1,5 °C.[26] Hvis den færdiggøres, vil denne rørledning være det største fossile brændstofprojekt i Europa, og når det er i drift, vil det være ansvarligt for udledning af tusinder af ton kuldioxidemissioner i atmosfæren.</p>	-	Ikke relevant i relation til en påvirkning af miljøet af en foreslået aktivitet, der finder sted i den danske EØZ.

	Vendsyssel Energi- og Miljøforening, Danmark NOAH - Friends of the Earth Denmark, Danmark			
20	Begge ENDS, Holland Evgeniya Chirikova, russisk miljøaktivist (i øjeblikket baseret i Estland) Thomas Wenidoppler, Finance & Trade Watch, Østrig Urgewald, tysk Milieudéfensie, Holland Det Fælles Bedste - netværk af grønne foreninger, Danmark Velkommen til Vendsyssel Energi- og Miljøforening, Danmark NOAH - Friends of the Earth Denmark, Danmark	Nord Stream 2 er dimensioneret til at kunne fungere i mindst 50 år fremover. Specifikation af anvendelsen af gas i forbindelse med hver af de 8 scenarier i Europa-kommissionens (COMMUNICATION COM(2018) 773) langsigtede plan om at mængden af GHG-emissioner skal reduceres med 80-100 % i EU inden 2050 viser, at Nord Stream 2 ophører blot nogle få år efter dens start. Nord Stream 2 vil derfor være et "strandet aktiv" for de virksomheder, der står bag investeringerne, og den vil have negative socioøkonomiske indvirkninger for EU og de lande, der er involveret i rørledningen. EU's nuværende mål er, at emissionen af GHG skal være reduceret med 80-95 % i 2050. Disse målområder vurderes ikke specifikt i miljøsekvensrapporten (VVM).. Vi beder om en vurdering af NS2's videre skæbne, hvis det officielle klimamål påtvinges i begge ender af området, og vi beder VVM om at udarbejde en komplet handlingsplan for, hvornår og hvordan rørledningen efterlades, hvis målene iværksættes, og planen skal omfatte hvilke forhold, der indikerer, at rørledningen skal lukkes.	<p>Brugen af naturgas og arbejde hen mod opfyldelse af målene om en reduktion af emissionsmængden er ikke modstridende forhold, nærmere tværtimod. Nord Stream 2 er helt enige i, at der fortsat er meget at gøre, for at EU når sit mål om en reduktion af udledningen af drivhusgas på 80-95 % i 2050 Her og nu bliver mange af de teknologiske tilgange til dette mål identificeret, hvori vedvarende energi i forskellig former spiller en vigtig rolle.</p> <p>Dog skal alle disse tilgange kunne gennemføres rent teknisk og være økonomisk levedygtige. Tyskland, som er den største forbruger af energi i EU, udsender ca. 900 millioner ton CO2 om året, hvilket er mere end noget andet EU-land. I takt med at Tyskland nærmer sig fristen for lukningen af landets sidste kernekraftværker, hvilket skal være realiseret i starten af 2020'erne, er udledningensmængden steget på grund af en stigning i mængden kul, der anvendes i energiproduktionen. Naturgassens rolle drøftes i mange undersøgelser, inklusive den seneste WWF-energimodel for den tyske udfasning af kul (Zukunft Stromsystem – Kohleausstieg 2035), hvori man mener, at gas kommer til at spille en større rolle både i Tyskland (afhængig af graden af den foreslåede stigning i andelen af vedvarende energi og af den tilsvarende udfasning af kul) og i nabolandene. For at sikre, at gas kan udfylde denne rolle, er der behov for et velforsynet, konkurrencedygtigt og fleksibelt gaskmarked. Mens den europæiske nationale produktion fortsætter sin langvarige reduktion, vil store dele af forsyningen komme fra import i de kommende år. Den nye import får brug for en ny infrastruktur, der er pålidelig og effektiv, således at gassen kan blive transporteret fra gasfelterne til markedet. Derfor er Nord Stream 2 vigtig for Europa. For hver 55 milliarder kubikmeter gas, der kan føres til Europa og anvendes til at erstatte kul i energiproduktionen, kan der spares op mod 160 millioner ton CO2, hvilket udgør omkring 14 % af de emissioner, der genereres af energiforsyningsindustrien i EU. Kort sagt så understøtter Nord Stream 2 opfyldelsen af Parisaftalens ambitiøse klimamål.</p> <p>På baggrund af prognoserne for efterspørgslen af naturgas i EU forventes Nord Streams rørledninger at være i drift hele deres levetid (mindst 50 år). Når rørledningerne når enden på deres driftsmæssige levetid, vil der blive udarbejdet et afviklingsprogram i samråd med de relevante myndigheder med henblik på at sikre, at relevant lovgivning og rådgivning, teknisk fremgang og viden samt god international praksis i branchen overholdes. Ultimativt vil de samme kriterier, som blev anvendt ved planlægningen og konstruktionen af Nord Stream 2, inklusive miljømæssige, socioøkonomiske, tekniske og sikkerhedsmæssige, blive anvendt her som vejledning i fastlæggelsen af foretrukken afviklingsmetode. Uanset hvilken afviklingsmetode, der anvendes, vil Nord Stream 2 overholde alle gældende lovkrav vedrørende afvikling på det pågældende tidspunkt.</p>	Energistyrelsen har ingen yderligere kommentarer til dette emne.

21	Begge ENDS, Holland Evgeniya Chirikova, russisk miljøaktivist (i øjeblikket baseret i Estland) Thomas Wenidoppler, Finance & Trade Watch, Østrig Urgewald, tysk Milieudéfensie, Holland Det Fælles Bedste - netværk af grønne foreninger, Danmark Velkommen til Vendsyssel Energi- og Miljøforening, Danmark NOAH - Friends of the Earth Denmark, Danmark	Andre relevante oplysninger 18. Client Earth har anlagt retssager i Finland[27] og Sverige[28] med argumenter for, at anlægsdokumenterne er ufuldstændige og unøjagtige, da de ikke tager højde for rørledningens indflydelse på havdyr i Østersøen. De hævder også, at projektet kan have en betydelig negativ indvirkning på det polske miljø. 19. Ikkestatslige organisationer, såvel som internationalt kendte aktivister og eksperter fra Armenien, Østrig har derfor udtrykt deres bekymring over rørledningen til potentielt involverede eksportkreditagenter.	-	Dette er en udtalelse, der ikke kræver svar.
----	--	---	---	--

Yderligere høringsvar modtaget fra oprindelseslande og berørte parter

Nr.	Konsulteret part	Svar	Svar Nord Stream 2 AG	Svar Energistyrelsen
Polen				
1	Polen (sammenstilling af svar fra myndigheder, ngo'er osv.)	<u>Fravær af en effektiv adgang til data fra overvågningen af Nord Stream rørledningen</u> Den polske part ønsker at understrege, at oplysningerne i svaret fra Nord Stream 2 om tilgængeligheden af de data, der er indsamlet med henblik på evaluering af VVM-vurderingen, og resultaterne af overvågningen af DIF-portalens data og information er ukorrekte. Vi fastholder vores holdning om, at polske institutioners tilsvarende VVM-dokumentation for rørledningen Nord Stream 2 ikke er i stand til at verificere eller analysere data, der ifølge forfatterne af rapporten om påvirkningen på miljøet er en vigtig kilde til argumenter om fraværet af betydelige virkninger på miljøet for den planlagte investering. Hvis Energistyrelsen ikke modsætter sig spørgsmålet om levering af dataene på DIF-portalens, betyder dette, at oprindelseslandenes myndigheder fik mulighed for adgang til disse data og ressourcebeviserne. Den polske side har gentagne gange argumenteret at det er umuligt at logge ind og bruge det.	-	Dette spørgsmål er blevet dækket i det brev, der blev sendt til Polen 2. september 2019, og der henvises til nr. 1-25/Polen. Energistyrelsen har ikke brugt de rå data fra Nord Stream fra DIF-portalens i evalueringsprocessen af miljøpåvirkningerne i Danmark fra projektet eller mulige grænseoverskridende virkninger fra projektet i Danmark. Energistyrelsen har brugt den nationale danske VVM vedrørende virkningerne i Danmark og den grænseoverskridende rapport om mulige grænseoverskridende miljøpåvirkninger fra

				<p>projektet i Danmark til evaluering af miljøpåvirkningerne fra projektet.</p> <p>Derfor er og har der ikke været forskelsbehandling mellem institutionerne for den berørte part og oprindelseslandet.</p>
2	<p>Polen (sammenstilling af svar fra myndigheder, ngo'er osv.)</p>	<p><u>Risikoen forbundet med kemikalier og ammunition</u> Havkontoret i Szczecin (bilag 4), der henviser til de givne forklaringer, fastholder stadig sin holdning af den 18. juni. (Mark: OW.070.38.19.AZ(7)) at historien om den foreslåede rørledning NSP2 - variant V2 og især rute NSP2 variant V1 - er meget risikabel for det marine miljø og selv i forhold til en eksisterende rute Nord Stream rørledningen. Den foreslåede rute NSP2 i variant V1 styres af den centrale del af resten og betragtes som farligt for enhver handling og især relateret til forstyrrelse af havbunden (såsom forankring). Denne mulighed er også direkte ved grænseområdet, som, ifølge officielle oplysninger, blev oversvømmet for ammunitionsfjernelse.</p>	-	<p>Dette spørgsmål er blevet dækket i det brev, der blev sendt til Polen 2. september 2019, og der henvises til nr. 1-25/Polen.</p>
3	<p>Polen (sammenstilling af svar fra myndigheder, ngo'er osv.)</p>	<p><u>Restriktioner og sikkerhed for skibsfart, risiko for kollision</u> Havkontoret i Szczecin (bilag 4) bemærker, at det for den polske side er af vital betydning for gennemførelsen af rørledningen i Østersøen og til at sikrer korrekt adgang til de polske havne (Świnoujście og Szczecin). Ved skæringspunktet mellem rørledningerne bør der ikke være en begrænsning af skibstrafikken med store fartøjer. Disse spørgsmål blev rejst i tidligere udtalelser, der blev præsenteret under proceduren for vurdering af miljøpåvirkningen for Nord Stream 2 rørledningen.</p>	-	<p>Dette spørgsmål er blevet dækket i det brev, der blev sendt til Polen 2. september 2019, og der henvises til nr. 1-25/Polen.</p>

4	Polen (sammenstilling af svar fra myndigheder, ngo'er osv.)	<p>Forebyggende handling og minimering</p> <p>Den regionale direktør for miljøbeskyttelse i Szczecin, i det følgende RDOŚ Szczecin (bilag 1) fastholder sin holdning udtrykt i brevet af 08.07.2019, mark: WONS- axis.442.11.2018.KK, angiver behovet for at bestemme de passende handlinger til at minimere indvirkningen af støj på havpattedyr i tilfælde af at lokale objekter, kræver detonation "in situ", samt overvågning under anlægget og driften af investeringen. Målet med verifikationen og evalueringen af virkningerne på miljøet er beskrevet i de dokumenter, der er produceret af de danske dokumenter. Ved vurderingen af RDOŚ Szczecin kan det ikke udelukkes, at genstande, der ved et tilfælde befinder sig i området, vil kræve detonering "in situ". Desuden påpeger RDOŚ Szczecin, som et yderligere argument, at, i tilfælde af en planlagte investering af lignende art, en rørledning i Østersøen, inden for vurderingen af påvirkningen af miljøet, det blev anset for passende at udvikle og implementere en plan for bortskaffelse af UXO sammen med en indikation af en afhjælpningsplan for havpattedyr, herunder specificering af den detaljerede anvendelse af de foranstaltninger, der minimerer indvirkningerne. Foreslået bl.a. at udføre visuel overvågning gennem observatører af havpattedyr (MMO) fra dækket af skibe; benyttelse af passiv akustisk overvågning (PAM). Passiv akustisk overvågning, som supplerer observation af havpattedyr og overvågningen af effektiviteten af de udførte handlinger. Ifølge Szczecin RDOŚ vil anvendelse af ovennævnte foranstaltninger faktisk reducere de grænseoverskridende påvirkning af havpattedyr og fisk under anlægget af investeringen, herunder de arter, der er beskyttet i området Natura 2000 i den Pommerske Bugt PLH990002. Den regionale direktør for miljøbeskyttelse i Gdansk (bilag 2), der henviser til de fremlagte forklaringer, foreslår også at tage hensyn til den endelige beslutning for projektforanstaltningen for at minimere indvirkningen af undervandsstøj på fisk og havdyr ved grænsen til Natura 2000-området Lawica Slupsk PLO 990001 i form af luftgardiner eller anden anvendt teknologi.</p>	-	<p>Dette spørgsmål er blevet dækket i det brev, der blev sendt til Polen 2. september 2019, og der henvises til nr. 1-25/Polen.</p>
5	Polen (sammenstilling af svar fra myndigheder, ngo'er osv.)	<p>Beskrivelse af investeringens indvirkning på de beskyttede områder, <u>fauna og flora Østersøen (fisk)</u></p> <p>Fiskeriministeriets afdeling for transport på havet og på indre vandveje (bilag 3) anmoder om investorens tilsagn om at stoppe anlægsarbejdet i april - juni i nærheden af gydende torsk. Disse anlægsarbejder kan i overensstemmelse med ekspertens mening påvirke gydetsken (Gadus moru/a) ved frigivelse af sod og snavs i vandet og ved fremstilling af støj.</p>	-	<p>Dette spørgsmål er blevet dækket i det brev, der blev sendt til Polen 2. september 2019, og der henvises til nr. 1-25/Polen.</p>

6	Polen (sammenstilling af svar fra myndigheder, ngo'er osv.)	<u>Kommercielt fiskeri</u> Fiskeriministeriets afdeling for søfartsøkonomi og transport ad indre vandveje har noteret sig de danske forklaringer på de potentielle indvirkninger af anlægget af investeringen på fiskene, men foreslår alligevel at supplere oplysningerne i rapporten om vurderingen af påvirkningen af miljøet angående problemerne af den potentielle indvirkning på fisk og mulige sikkerhedsforanstaltninger for at kompensere for de mistede fiskerimuligheder.	-	Dette bemærkes. Afhjælpende foranstaltninger i forhold til havpattedyr er blevet dækket i det brev, der blev sendt til Polen 2. september 2019, og der henvises til nr. 1-25/Polen.
7	Polen (sammenstilling af svar fra myndigheder, ngo'er osv.)	<u>Overvågning</u> RDOŚ Szczecin, i forbindelse med spørgsmålet om de mulige grænseoverskridende indvirkninger, henleder opmærksomheden på relevansen af overvågningen af CW-midler i sedimenter og overvågning af havbunden for at bestemme investeringens indvirkning på de forskellige typer levesteder under anlæg af rørledningen. Overvågning, der skal udføres inden for rammerne af implementeringen af gasrørledninger på bunden af Østersøen, der dækker det samme område, samt anvendelsen af en ensartet metode under overvågningsarbejdet, vil muliggøre en korrekt evaluering af indvirkningen af disse strukturer på økosystemet i Østersøen og om nødvendigt kan der træffes passende restriktive foranstaltninger til at imødekomme negative indvirkninger. Det skal bemærkes, at denne handling er i overensstemmelse med bestemmelserne i konventionen om beskyttelse af det marine miljø i Østersøområdet, der blev udarbejdet i Helsinki den 9. april 1992, og som kræver, at et medlemsland med fælles grænseoverskridende vand i Østersøen, træffer passende foranstaltninger til forebyggelse og eliminering af forurening.	-	Dette spørgsmål er blevet dækket i det brev, der blev sendt til Polen 2. september 2019, og der henvises til nr. 1-25/Polen.
8	Polen (sammenstilling af svar fra myndigheder, ngo'er osv.)	<u>Konklusion</u> Den polske part anmoder venligst om at disse forslag tages i betragtning i den endelige beslutning om denne investering og anmoder om at overvågningsprogrammet udføres. Den polske side gentager sin opfordring til de kompetente danske myndigheder om offentliggørelse af resultaterne af overvågningen i porealizacyjnego, som investoren er forpligtet til at udføre, både på implementeringsstadiet, og under driften af projektet, sammen med data nødvendigt for selvverifikation af de opnåede resultater.	-	Energistyrelsen vil tage kommentarerne fra den polske part i betragtning i den endelige beslutning.

9	Det polske energiministerium	<p>Generelle bemærkninger:</p> <p>Det er Energiministeriets holdning at Energistyrelsens svar på den polske holdning til rapporten om vurdering af indvirkning på miljøet for Nord Stream 2-gasledningen - den sydøstlige rute på kontinentalsoklen i Danmark, ikke er tilstrækkelig.</p> <p>De præsenterede svar er overfladiske, lakoniske og mangler for det meste substans. Det er generelle vurderinger, der ikke understøttes af henvisninger til de materielle spørgsmål og konklusioner, der er inkluderet i den polske holdning (især svaret til punkt 1).</p> <p>Svarene, der er formuleret i brevet af 2. september 2019, er på et generelt niveau, således at de ikke kan betragtes som en ordentlig høringsform og således ikke opfylder kravene i folkeretten og EU-retten, dvs. i artikel 5 i Espoo-konventionen og artikel 7, stk. 4, i VVM-direktivet. Vejledning om den praktiske anvendelse af Espoo-konventionen kræver, at en 'effektiv informationsstrøm' sikres under høringsprocessen (punkt 2.9.4). I de givne svar var der ingen sådanne kvantitative, parametriske eller metodologiske oplysninger (jf. svar på punkt 1, 2, 14).</p>	-	<p>Efter Energistyrelsens mening er Espoo-konventionen blevet fulgt. Alle kommentarer fra de konsulterede parter, der er relevante i grænseoverskridende miljøsammenhænge, er blevet besvaret.</p>
10	Det polske energiministerium	<p>Svarene fra Energistyrelsen er formuleret på en måde, der er ufuldstændige og ikke opfylder standarderne for anvendelse i Espoo-konventionen. Denne konklusion understøttes af det faktum, at de i det væsentlige har været begrænset til projekterens afklaringer (som også var generelle og gengav indholdet i rapporten). Adskillige passager der siger at "Energistyrelsen har ingen yderligere kommentarer til dette emne" er ikke i overensstemmelse med standarderne for konsultationer i henhold til Espoo-konventionen og VVM-direktivet eller med retningslinjerne for fortolkning af disse retsakter, hvorefter de vigtigste interessenter i konsultationer i henhold til artikel 5 i Espoo-konventionen er parternes myndigheder (jf. vejledning, punkt 2.9.3). Det faktum, at Energistyrelsen begrænsede sig til at videregende projekterens afklaringer uden at give nogen væsentlige kommentarer eller henvise til Espoo-processen, tyder ikke på, at analyserne, der blev udført af Energistyrelsen, var omfattende og grundige, men antyder snarere, at høringsprocessen indeholdt i artikel 5 i Espoo-konventionen blev ikke gennemført korrekt (jf. svar på punkt 2, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 15, 16).</p>	-	<p>Efter Energistyrelsens mening er Espoo-konventionen blevet fulgt. Alle kommentarer fra de konsulterede parter, der er relevante i grænseoverskridende miljøsammenhænge, er blevet besvaret.</p> <p>Energistyrelsen bemærker, at svaret "Energistyrelsen har ingen yderligere kommentarer til denne sag" betyder, at Energistyrelsen støtter svaret fra bygherren, og at Energistyrelsen også har vurderet kommentaren fra den konsulterede part.</p>
11	Det polske energiministerium	<p>Det er uacceptabelt, at svar på individuelle kommentarer fra den polske side blot er henvisninger til de svar, der blev givet under konsultationer, der blev gennemført under Espoo-konventionen med hensyn til andre varianter af den planlagte aktivitet (i dette tilfælde: Nord Stream 2). Fra et formelle synspunkt er konsultationerne, der gennemføres i øjeblikket, en separat procedure og kræver separate afklaringer, der er passende til karakteren af varianten af den planlagte aktivitet, der er under overvejelse (jf. den sidste del af punkt 1).</p>	-	<p>Energistyrelsen har henvist til svarene i tidligere breve til Polen, fordi disse svar dækker de specifikke spørgsmål, som Polen har fremlagt. Brevene blev knyttet til Danmarks svar, og der blev givet en specifik</p>

				henvielse til det punkt, hvor svaret kunne findes.
12	Det polske energiministerium	<p>Detaljerede kommentarer:</p> <p>I Energistyrelsens svar på den polske sides position under punkt 8 "Fisk" er det anført, at en tilladelse sandsynligvis vil omfatte en betingelse, hvor projektlederen ved planlægningen af anlægsarbejderne skal tage hensyn til, at i perioden juli til august skal virksomheden forsøge at undgå at udføre rørlægning i Bornholmerdybet. I denne henseende opstår der tvivl om omfanget af en sådan forpligtelse. Det forbliver uklart, hvad der menes med "forsøge at undgå at udføre rørlægning", og om dette ikke vil udgøre en foranstaltning, der er utilstrækkelig og for upræcis til at mindske virkningen på emnet der skal beskyttes. Tidsrammen for betingelsen som anført i svaret rejser også tvivl. I den holdning, der blev fremlagt af den polske side i forbindelse med vurderingen af miljøpåvirkningen, blev gydeperioden, i hvilken anlægsarbejdet potentielt kan skade torskepopulationer, angivet at være fra april til juni. Der blev imidlertid ikke angivet nogen kriterier for bestemmelse af tidsrammen for den påtænkte tilstand.</p>	-	<p>Med "forsøge at undgå at udføre rørlægning" menes, at udvikleren i deres planlægning skal forsøge at undgå at udføre rørlægning. Hvis det ikke er muligt, kan udvikleren udføre rørlægning i denne periode.</p> <p>Perioden juli - august er efter de danske og svenske myndigheders opfattelse perioden hvor gydningen for den østlige torsk er på det højeste niveau.</p>
13	Det polske energiministerium	<p>Som svar på den polske sides holdning til investeringsovervågning (punkt 10) erklærede Energistyrelsen, at den ikke forventede yderligere konsultationer med Polen om overvågningsprogrammet. Der blev ikke fremført argumenter vedrørende omfanget af grænseoverskridende indvirkning til støtte for denne holdning. Derudover forblev anmodningen fra den polske side om adgang til de første resultater af overvågningen efter implementering, med hensyn til de spørgsmål de fremførte i deres position, som skulle inkludere de originale outputdata for at muliggøre at de kompetente myndigheder i Polen kunne udføre en uafhængig verifikation deraf, ubesvaret. Ifølge Energistyrelsen var det tydeligt fra projektets ejers rapport, at der ikke var nogen væsentlig grænseoverskridende indvirkning på Polen, og dette berettigede at fratage Polen enhver indflydelse på omfanget og metoden for overvågning.</p> <p>Der blev ikke truffet nogen beslutning om at verificere projektets ejers erklæring herom eller foretage en detaljeret analyse af, om der var behov for konsultation med Polen om overvågning. Vejledning til Espoo-konventionen anerkender også vigtigheden af at løse spørgsmålet om samarbejde mellem parterne med hensyn til overvågning af miljøbelastning under mellemstatslige konsultationer:</p> <p>2.9.2 Spørgsmål 70 ... En anden vigtig ting, der er værd at forhandle [sic] er overvågning i anlægsfasen...</p> <p>I betragtning af at omfanget af spørgsmål, der er underlagt</p>	-	<p>Overvågningsprogrammerne for Nord Stream 2 vil blive godkendt af de relevante myndigheder i Danmark. Årsagen til, at overvågningsprogrammerne ikke skal godkendes af Polen, er fordi der ikke er nogen grænseoverskridende miljøpåvirkning fra projektet i Danmark til Polen både under anlægs- og driftsfasen.</p>

		konsultationer i henhold til artikel 5 i Espoo-konventionen, også indeholder spørgsmål, der vedrører miljøovervågningsdata (artikel 5, litra a)), skal det anføres, at det vilkårlige og uberettigede svar, modtaget fra Energistyrelsen i denne henseende, er langt fra standarderne for anvendelse i Espoo-konventionen.		
14	Det polske energiministerium	Som svar på punkt 15 vedrørende risikoen for skade på miljøovervågningsstationen, fremsendte Energistyrelsen blot en forklaring fra Nord Stream 2 AG-selskabet, der erklærede, at projektets ejer, før anlægsarbejdet startes, vil kontakte operatørerne af overvågningsstationen og vil indføre afhjælpende foranstaltninger i samarbejde med dem. På trods af det faktum, at den polske side i sin holdning til rapporten stærkt understregede vigtigheden af miljøovervågning og også i denne sammenhæng sikkerheden ved overvågningsstationer, gav Energistyrelsen ikke den polske side oplysninger - ikke engang generiske - om afhjælpende foranstaltninger i denne henseende.	-	<p>Det er et vilkår i tilladelsen, at Nord Stream 2 AG skal rådføre sig med de relevante myndigheder og/eller organisationer, der driver miljøovervågningsstationer tæt på rørledningsruten før nedlæggelsen af rørledningerne.</p> <p>For så vidt som Energistyrelsen er bekendt er udvikleren i dialog med ejerne af overvågningsstationerne.</p>
Sverige				
1	Den svenske myndighed for samfundsbeskyttelse og beredskab	Den svenske myndighed for samfundsbeskyttelse og beredskab har ingen kommentarer til høringen.	-	Dette bemærkes.
2	De svenske hav- og vandmyndigheder (Swedish Agency for Marine and Water Management - SwAM)	Myndigheden har bemærket, at der vil være en betingelse, hvor udvikleren i planlægningen af anlægsarbejderne, skal forsøge at undgå rørlægning i det, der er kendt som Bornholmerdybet i perioden fra juli til august. Myndigheden har ikke yderligere kommentarer.	-	Dette bemærkes.
3	Den svenske søfartsadministration	<p>Den svenske søfartsadministration har noteret sig at den svenske søfartsadministrations tidligere udtalelse ikke er inkluderet i de rapporterede synspunkter. Den svenske transportstyrelses udtalelse ser heller ikke ud til at være med.</p> <p>I vores tidligere udtalelse understregede den svenske søfartsadministration blandt andet, at vi fra et maritimt sikkerhedsmæssigt perspektiv ser meget gunstigt på afsnittet sydøst for Bornholm, i den danske EØZ, i sammenligning med den tidligere foreslåede del nordvest for Bornholm, som blandt andet ligger midt i den stærkt trafikkerede TSS Bornholmergade.</p> <p>Den svenske søfartsadministration har ingen andre synspunkter om dokumentationen.</p>	-	Årsagen til, at Energistyrelsen ikke har svaret på kommentaren fra den svenske søfartsadministration og den svenske transportstyrelse, er, at Energistyrelsen har vurderet, at kommentaren ikke kræver et svar, da det er et udsagn. Men Energistyrelsen har noteret sig udtalelsen fra de to svenske myndigheder.

4	Länsstyrelsen i Skåne	Länsstyrelsen i Skåne finder det meget positivt, hvis der er en betingelse i tilladelsen, at der ikke må udføres noget anlægsarbejde i Bornholmerdybet i perioden juli - august. Länsstyrelsen har intet videre at tilføje til de synspunkter, der tidligere er blevet udtrykt i Espoo-høringen.	-	Dette bemærkes.
5	Den svenske landbrugsstyrelse	Den svenske landbrugsstyrelse bemærker, at svaret fra Nord Stream 2 ikke indeholder nogen hensigt om at supplementere VVM'en. Nord Stream 2's svar er begrænset til at henvise til den aktuelle vurdering af miljøpåvirkningen.	-	Dette er en udtalelse, der ikke kræver svar.
6	Den svenske landbrugsstyrelse	Det svenske landbrugsministerium bemærker, at svaret fra Nord Stream 2 ikke indeholder nogen hensigt om at supplementere VVM'en. Nord Stream 2's svar er begrænset til at henvise til den aktuelle vurdering af miljøpåvirkningen.	-	Med henvisning til nr. 10/Sverige finder Energistyrelsen, at kommentaren er blevet dækket af det forrige svar, der blev sendt til Sverige i september 2019.
7	Den svenske landbrugsstyrelse	Landbrugsstyrelsen bemærker, at Nord Stream 2 ikke giver noget svar angående ulykker, hændelser eller kvæstelser. Dog har Energistyrelsen svaret, at med hensyn til kommentaren om, hvem der er ansvarlig i tilfælde af en ulykke, en hændelse eller kvæstelser, vil tilladelsen indeholde en betingelse, der betinger, at Nord Stream 2 AG tegner en forsikring for erstatning for skader forårsaget af aktiviteterne der udføres i overensstemmelse med tilladelsen, også selvom skaderne er midlertidige.	-	Med henvisning til nr. 10/Sverige finder Energistyrelsen, at kommentaren er blevet dækket af det forrige svar, der blev sendt til Sverige i september 2019.
8	Den svenske landbrugsstyrelse	Styrelsen bemærker, at svaret fra Nord Stream 2 indikerer, at de ikke har til hensigt at foretage nogen økonomisk konsekvensanalyse.	-	Med henvisning til nr. 10/Sverige finder Energistyrelsen, at kommentaren er blevet dækket af det forrige svar, der blev sendt til Sverige i september 2019.
9	Den svenske landbrugsstyrelse	Styrelsen bemærker, at der ikke præsenteres nogen proportionalitetsvurdering, og at der ikke er nogen hensigt om at foretage en sådan vurdering.	-	Med henvisning til nr. 10/Sverige finder Energistyrelsen, at kommentaren er blevet dækket af det forrige svar, der blev sendt til Sverige i september 2019.
10	Den svenske landbrugsstyrelse	konklusioner Desværre må den svenske landbrugsstyrelse bemærke, at Nord Stream 2 ikke har til hensigt at udføre de tilføjelser og afklaringer, som den svenske landbrugsstyrelse anmodede om i høringssvaret.	-	Med henvisning til nr. 10/Sverige finder Energistyrelsen, at kommentaren er blevet dækket af det forrige svar, der blev sendt til Sverige i september 2019.